

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Sinan KOÇYİĞİT

**FARKLI ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMLARININ GELİŞİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ**

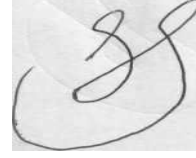
ERZURUM – 2007

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalının eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Y.Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

Danışman/Jüri

Y.Doç. Dr. Mehmet KÖK

Jüri Üyesi

Y.Doç. Dr. Fikret KILIÇ

Jüri Üyesi

Yukarıda imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.../.../2007

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
1. BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	4
1.2. Alt Problemler.....	4
1.3. Sayıtlılar.....	4
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Kısaltmalar.....	5
2. BÖLÜM	
2. YÖNTEM.....	6
2.1. Araştırmanın Modeli.....	6
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	6
2.3. Veri Toplama Araçları.....	7
3. BÖLÜM	
3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM DÜŞÜNCESİNİN DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE KURUMSALLAŞMASI.....	8
3.1. Okul Öncesi Eğitim	8
3.1.1. Okul öncesi eğitim kurumları.....	8
3.1.1.1. Kreşler.....	9
3.1.1.2. Yuvalar.....	9
3.1.1.3. Anaokulları.....	9
3.1.1.4. Anasınıfları.....	10
3.1.1.5. Gündüz bakımevleri.....	10
3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Etkinlikler.....	10
3.2.1. Serbest zaman etkinlikleri.....	11

3.2.2. Dil etkinlikleri.....	11
3.2.3. Oyun etkinlikleri.....	12
3.2.4. Müzik etkinlikleri.....	12
3.2.5. Fen ve doğa etkinlikleri.....	13
3.2.6. Matematik etkinlikleri.....	13
3.2.7. Okuma- yazmaya hazırlık çalışmaları.....	13
3.2.8. Alan gezileri.....	14
3.3. Okul Öncesi Eğitim Fikri.....	15
3.3.1. Batı dünyasında.....	15
3.3.2. Doğu islam dünyasında.....	23
3.4. Günümüzde Okul Öncesi Eğitimin Önemi.....	24
3.5. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	26
3.6. Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri.....	28
3.7. Bazı Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımları.....	29
3.7.1. High/scope yaklaşımı.....	31
3.7.2. Montessori yaklaşımı.....	33
3.7.3. Regio emilia yaklaşımı.....	35
3.7.4. Açık eğitim yaklaşımı.....	36

4. BÖLÜM

4. FARKLI ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ GELİŞİMİ.....	39
4.1. Çocuklarla İlgili Uluslar Arası Toplantılarda Alınan Kararlar ve Okul Öncesi Eğitim.....	39
4.2. Amerika’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	42
4.2.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim.....	42
4.2.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu.....	45
4.3. İngiltere’de Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	46
4.3.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim.....	46
4.3.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu.....	49
4.4. Almanya’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	51
4.4.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim.....	51

4.4.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu	54
4.5. Fransa’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	57
4.5.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim.....	57
4.5.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu	59
4.6. İtalya’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	60
4.6.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim.....	60
4.6.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu	61
5. BÖLÜM	
5. TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ GELİŞİMİ.....	64
5.1. Cumhuriyet’in İlanından Önce Okul Öncesi Eğitim	64
5.1.1. Kısmen okul öncesi eğitim işlevi gören kurumlar.....	64
5.1.1.1. Sıbyan mektepleri.....	65
5.1.1.2. Islahhaneler.....	66
5.1.1.3. Darüleytam-ı osmanî.....	66
5.1.1.4. Darüleytamlar.....	66
5.1.2. Okul öncesi eğitim kurumları.....	66
5.2. Cumhuriyet’in İlanından Sonra Okul Öncesi Eğitim.....	69
5.2.1. Kalkınma planlarında okul öncesi eğitim.....	72
5.2.2. Şura kararlarında okul öncesi eğitim.....	75
5.2.3. Türkiye’de çeşitli kanunlarda okul öncesi eğitim.....	79
5.2.4. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu	82
SONUÇ	84
ÖNERİLER.....	88
BİBLİYOGRAFYA.....	91
ÖZGEÇMİŞ.....	98

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARKLI ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ
GELİŞİMİ

Sinan KOÇYİĞİT

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

2007-Sayfa 98+VII

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK

Yrd. Doç. Dr. Fikret KILIÇ

Farklı Ülkelerde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Gelişimi isimli bu çalışmada, okul öncesi eğimin kurumlarının Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Türkiye’de ortaya çıkışı ve gelişimi açısından tarihi süreç incelenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın birinci ve ikinci bölümü problem ve metodu içermektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, okul öncesi eğitim kavramı, okul öncesi eğitim kurumları, bu kurumlarda yapılan etkinlikler, okul öncesi eğitim fikrinin ortaya çıkışı ve özellikle okul öncesi eğitimin kurumlaşmasına katkıda bulunan kişilerin ortaya koydukları okul öncesi eğitim yaklaşımları incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Amerika, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya’da okul öncesi eğitimin gelişimi tarihsel süreç içerisinde incelenerek günümüzdeki mevcut durum ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Beşinci bölümde, Türkiye’de okul öncesi eğitimin ortaya çıkışı ve gelişimi incelenerek günümüze kadar gelinmiştir.

Sonuç bölümünde, okul öncesi eğitimin belirlenen bu ülkelerde ortaya çıkış ve gelişim faktörlerinin bir değerlendirilmesi yapılarak günümüzdeki okul öncesi eğitim kurumlarının sorunları üzerinde durulmuştur. Okul öncesi eğitimin gelişip yaygınlaştırılması için çeşitli önerilerde ortaya koyulmuştur.

ABSTRACT
MASTER THESIS

DEVELOPMENT OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION
ASSOCIATIONS IN DIFFERENT COUNTRIES

Sinan KOÇYİĞİT

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Selami SÖNMEZ

2007-Page 98+VII

Jury: Assistant Prof. Dr. Selami SÖNMEZ

Assistant Prof. Dr. Mehmet KÖK

Assistant Prof. Dr. Fikret KILIÇ

In this research, emerging and historical process of early childhood institutions in the USA, Germany, France, the UK, Italy and Turkey was investigated.

First and second chapter of this research include problem and method.

In the third chapter of the thesis, the concept of early childhood education, early childhood institutions, the activities in these institutions, the idea of early childhood and its rise, and particularly the approaches in early childhood education were investigated.

In the fourth chapter of the thesis, an historical approach was employed to find out the development of early childhood education in selected countries, as was previously mentioned, and the actual circumstances of it.

The fifth chapter included the history of early childhood education in Turkey and its current situation.

In the last chapter, the evaluation of the factors in rise and development of early childhood education and the problems of early childhood institutions were discussed. Then, several suggestions were made in developing early childhood education in general.

ÖNSÖZ

Günümüzde, çocuğun yetişkinin bir küçük modeli olmadığı, kendine has gelişim özelliklerine sahip bir birey olduğu kavranmıştır. Eğitim kavramı gelişmiş, anne ve babalar artık ilköğretim çağıyla eğitimin başlamadığını, eşlerin çocuk yapmaya karar verdikleri andan itibaren eğitimin başladığını, çocuğun nasıl en iyi şartlarda doğum öncesi gelişim evresini geçireceğini düşünüp tartışacak konuma gelmişlerdir.

Dünyada çeşitli faktörler okul öncesi eğitim alanının eksikliğini hissettirmiş ve düşünürleri bu alanda yapılabilecek eğitim faaliyetlerine yöneltmiştir. Bu faktörlerin başında bilimdeki gelişmeler ve kadının iş hayatına katılımı gelmektedir.

Gelişen teknolojinin bilime sağladığı yararlarla birlikte insanların birçok davranışlarının temelinde ilk çocukluk yıllarının yattığı geniş yer bulmuş ve gene bu durum birçok araştırmaya konu olmuştur.

Eski çağlarda çok fazla önemsenmeyen 0-6 yaş aralığı, günümüzde ise ihmal ve istismarı kaldıramayacak kadar önemli bir çağ olarak görülmektedir. 19. yüzyıl düşünür ve eğitimcileri bu durumu fark ederek, endüstri devrimi, savaşlar, annenin iş hayatına katılımı gibi faktörlerinde etkisiyle bu alanda eğitim kurumları kurmaya başlamışlardır.

Burada okul öncesi eğitimde öncü sayılabilecek farklı ülkeler ile Türkiye'deki okul öncesi eğitimde tarihsel gelişim incelenmiş ve kısada olsa bu kurumların açılmasında etken olan faktörler ele alınmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ'e en derin ve içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarına her türlü destek veren Eğitim Bilimleri Bölümü tüm öğretim üyelerine ve çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Sinan KOÇYİĞİT

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışmada yer alan ülkelerin okul öncesi eğitim durumları.....84

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki gelişmeler, tüm ülkeleri derinden etkilemekte ve ülkeler arasında hızlı bir rekabete neden olmaktadır. Bilim ve teknolojideki yenilikler ve araştırmaların temel amacı, insanlığa hizmet etmek, insanın gelişimine katkı sağlamak, insanları refah ve mutluluğa kavuşturmaktır. Bir taraftan gelişen teknoloji; insanlığa hizmet ederken, diğer yandan insanlığın bu teknolojiye uygun beceri ve tecrübeleri kazanma gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Eğitimin temel amaçlarından biri, bireyin ve dolayısıyla toplumun sosyal yönden gelişimini sağlamak, bireylerin buldukları ortama dengeli ve etkin bir biçimde uyumunu gerçekleştirmektir. Gerek gelişen dünya, gerekse toplumların yaşayış şekillerinde meydana gelen sürekli değişimlere uyum sağlamak, eğitimin daha küçük yaşlarda etkin bir şekilde başlaması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Eğitim sürecinde çocuğun, kendi bireyselliği korunurken toplumla bir bütün hâlinde ve toplumun gelişmesine faydalı sorumlu vatandaş olması için okul yıllarına kadar çocuğun eğitiminde önemli şeylerin eksik kaldığı bilimsel bulgular ışığında ortaya konulmuştur. Bu durumda ancak temel bilgi, beceri, alışkanlıkların kazanıldığı okul öncesi yıllarından başlayarak çocukların öğrenme yaşantılarının kalitelerini artırma yönünde gösterilecek dikkatli çabalarla mümkün olabilir. Bu nedenle, okul öncesi yaşlarından itibaren çocukların büyüme, gelişme ve öğrenme ortamlarını nitelikli hâle getirmek gerekmektedir.

Bundan birkaç yıl önce eğitimin hemen hemen bütün kademelerinde olduğu gibi okul öncesi eğitim kurumlarında da, okul ile aile arasında büyük bir kopukluk söz konusuydu. Ailelerin okula görüşmeye çağrılmaları bile aileler tarafından hayra alâmet olarak karşılanmazdı.¹ Ancak günümüzde ailelerin eğitime karşı olumlu görüş ve ilgileri daha artmış gözükmektedir. Ailede başlayan eğitim, okul öncesi eğitimin verimi açısından önem taşımaktadır.

¹Naciye Öncül, Ana-Babaların Soruları, Çocukları İnceleme Derneği, Amerika Birleşik Devletleri, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, İstanbul, 1974, s. 169.

Anne-babanın kendi kişisel istekleri, ailelerine karşı saygıları, hareketlerini denetlemeleri eğitimin telinin sağlam atılmasında ve okul öncesi eğitimde de durumun pekiştirilmesinde etkin rol oynar.²

Okul öncesi eğitim kurumları çocukların erken yaşta kazanmaları gereken bazı yeteneklerin temel atıldığı kurumlardır. Çocukların yetişkinlikte sahip olacakları alışkanlık ve becerilerin temeli bu yıllarda atılır.³ Bu durumda çocuklarda görülen olumlu ve olumsuz davranışların oluşmasında okul öncesi dönemde alınan eğitimin niteliği de önemli bir etken olarak karşımıza çıkar.

Okul öncesi eğitim programı; yenilikçi, yaratıcı, kendi problemlerini çözebilecek kadar güçlü, olayları yaratıcı bir şekilde değerlendirebilen, kendilerini ve diğer kültürlerin değer yargılarını, anlayışlarını yorumlayabilen, bütün bu özelliklerini insanlık adına kullanabilen bireylerin yetiştirilmesinde temel oluşturmalıdır.⁴

Okul öncesi eğitimin önemi üzerinde duran ilk çağ düşünürlerinden başlayarak günümüze kadar gelişen süreçte; bu dönem eğitiminin önemi vurgulanmakla birlikte uygulamalar çok kısıtlı olmuştur. Özellikle 21. yüzyıl, yaşamın çok hızlı ve gelişimsel olarak çok önemli döneminin ihmale ve rastlantısal öğrenmelere bırakılmayacak kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu gelişimsel süreç okul öncesi eğitimin kurumsallaşmasına hız katmış, başta batılı ülkeler olmak üzere tüm dünyada belirli oranlarda okul öncesi eğitim kurumları açılmıştır.

Okul öncesi eğitim; 0-72 aylık yaş grubu çocuklarına, gelişim düzeylerine uygun, zengin bir uyarıcı çevre olanağı sunan, onların gelişimlerini bütün yönleri ile destekleyen, çocuğa yakın çevresinin ve ulusun sosyal-kültürel değerleri ile evrensel değerleri birbirleri ile çelişmeyen bir anlayışla tanıtmayı amaçlayan, isteğe bağlı, planlı bir davranış kazandırma sürecidir.⁵ Okul öncesi dönem,

²Anton S. Makarenko (Çev: Dumrul Cemgil), Çocuk Eğitimi, Sorun Yayınları, İstanbul, 1987, s. 10.

³Cezmi Tahir Berklin, Eğitim Amaçları, Çocuklarımız ve Biz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih kurumu Basımevi, Ankara, 1969, s. 16.

⁴Belma Tuğrul, Çocuk Gelişiminde Anaokulu Eğitiminin Önemi, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, Ankara, 2005. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/tugrul.htm>. 27.02.2007.

⁵Şükran Oğuzkan; Güler Oral, Kız Sanat Okulları İçin Okul Öncesi Eğitim, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995, s. 2.

çocuğun gelişiminin çok hızlı ve kritik olduğu yıllardır. Kalıtımın yanında, çocuğun doğum öncesinden başlayarak etkileşim halinde olduğu çevreden kazandıkları, onun yetişkinlikteki kişiliğini, alışkanlıklarını ve değer yargılarını biçimlendirmektedir.

Okul öncesi eğitimin kurumsallaşmasının kökeni 19. yüzyıla dayanmaktadır. 1800'lü yılların ilk yarısında Avrupa'da ortaya çıkan "Endüstri Devrimi" çekirdek aileyi etkilemiş, ebeveynlerin fabrikalarda uzun süreli çalışmaları sonucunda 0-6 yaş arası çocukların bakımı, beslenmesi ve korunması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. İngiltere'den Owen, Almanya'dan Froebel ve İtalya'dan Montessori erken çocukluk pedagojisinin teorisyenleri ve bu düşüncenin mimarları olarak ortaya çıkmışlardır. Avrupa'da okul öncesi eğitimin öncüsü ve fikir mimarı olarak ise, Froebel olarak gösterilmektedir.⁶

Birçok ülkenin katıldığı ve dünya çapında etkiler yaratan savaşlardan sonra (özellikle I. ve II. Dünya Savaşları), ülke yöneticileri okul öncesi çocukları üzerinde önemle durmuş, okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşmasını desteklemişlerdir. Genelde yapılan bu destekler; yoksul halkı kaldırmak ve kimsesiz çocukların olumsuz çevre koşullarının olumsuzluklarından etkilenmelerini en aza indirmek, endüstrinin ihtiyacı olan kadın gücünden yararlanmak ve çocukluk yıllarındaki ilk yaşantıların önemini halka yaymak amacını gütmekteydi.

Kökeni eskiye dayanmasına rağmen, okul öncesi eğitimin yaygınlaşması 1900'lü yıllardan sonra olmuştur. Günümüzde Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunda okul öncesi eğitimde okullaşma oranları oldukça yüksektir. Bazı Avrupa ülkelerinde eğitimin bu kademesindeki okullaşma oranları %100'lere ulaşmıştır.

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitimin başlaması ve gelişmesine yönelik ilk hareketlerin ortaya çıkışını belirleyerek, çeşitli ülkelerin bu gelişimdeki fonksiyonlarını, günümüzdeki durumunu, tarihsel süreç olarak ortaya koymaktır. Bu bilgiler ışığında geçmişten günümüze okul öncesi eğitimdeki gelişmelerle birlikte hala devam etmekte olan sorunlar belirlenip, öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

⁶Ayla Oktay, Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 11-13

1. 1. Problem

Belirlenen amaç çerçevesinde, farklı ülkelerde okul öncesi eğitim kurumlarının ortaya çıkışı, gelişimi ve günümüzdeki durumu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1. 2. Alt Problemler

Araştırmanın bu temel problemi doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Amerika'da okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?
2. İngiltere'de okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?
3. Almanya'da okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?
4. Fransa'da okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?
5. İtalya'da okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?
6. Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?

1. 3. Sayıtlar

Araştırmanın gerçekleşmesi amacıyla yapılan yerli ve yabancı kaynak taramasının yeterli olduğu varsayılmıştır. Ayrıca ulaşılan kaynaklardaki bilgilerin doğru olduğu varsayılmıştır.

1. 4. Sınırlılıklar

1. Araştırma Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimiyle sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen bulgular ulaşılan kaynaklarla sınırlıdır.
3. Araştırma incelenen ülkelerdeki okul öncesi eğitimin tarihsel süreciyle sınırlı tutulmuştur.

1. 5. Kısaltmalar

UNESCO : The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

OECD : The Organisation for Economic Co-operation and Development

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF : The United Nations Children's Fund

BM : Birleşmiş Milletler

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli ve yöntemi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma farklı ülkelerdeki okul öncesi eğitim kurumlarının ortaya çıkışı ve gelişimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde, araştırmanın modeli ve yöntemi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler, yerli ve yabancı kaynak ve dokümanlardan elde edilmiştir. Bu çalışmada, tarama modeli tarihi saha kullanılmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte olmuş veya halen devam eden bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.⁷ Bu çalışmada farklı ülkelerde okul öncesi eğitim kurumlarının ortaya çıkışı ve günümüzdeki mevcut durum tarihsel süreç içerisinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. 2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak tarihî yöntem kullanılmıştır. Çünkü bu çalışmayla yapılmak istenen, çeşitli ülkelerde okul öncesi eğitimin tarihsel süreç içerisinde günümüze kadar gelişimini ortaya koymaktır.

Tarihî yöntem; geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırmasında ya da problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yöntemdir. Bu yöntemle araştırmacı, bir problem durumu ile karşılaşmakta, problemi belirlemekte, denenceler geliştirmekte, doğrulayıcılar ileri sürmektedir. Bu çalışmada veriler toplanmakta, değerlendirilmekte ve rapor halinde yazılmaktadır.⁸

⁷Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s.77.

⁸Saim Kaptan, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara, 1998, s. 53.

Bu araştırma yönteminde, verilerin toplanmasında genellikle dokümanlar, kalıntılar ve belgeler üzerinde çalışılır; birinci ve ikinci dereceden kaynaklarla elde edilen veriler analiz edilerek raporlaştırılır.

Bir olayı, bir olguyu ya da tarihi oluşu herhangi bir disiplinle ilişkisi yönünden ele alıp araştırmak ve problemin çözümüne esas olacak kanıtları geçmiş zaman içerisinde aramak mümkündür. Her araştırma konu ve probleminin bir geçmişi vardır. Araştırmacı bu geçmişi incelemek zorundadır. Araştırmacı bu tarihi geçmişi ilgili kaynaklar ve yayınlar üzerinde inceler. Bu araştırmada da geçmişe ait kaynakların taranmasıyla birlikte, günümüze yakın zamanlarda ortaya konulan kaynaklardan da faydalanılmıştır.

2. 3. Veri Toplama Araçları

Ulaşılan yerli ve yabancı makale, kitap, dergi, rapor, internet aracılığıyla elde edilen çeşitli yazı ve dokümanlar belirlenen alt başlıklar doğrultusunda toplanmıştır. Toplanan dokümanlar, alt başlıkların içeriğine göre düzenlenerek, fişleme yöntemiyle aralarında bir bütünlük oluşturulmuştur. Elde edilen veriler analiz edilerek raporlaştırılmıştır.

3. BÖLÜM

3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM DÜŞÜNCSİNİN DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE KURUMSALLAŞMASI

3. 1. Okul Öncesi Eğitim (Early Childhood Education)

Okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim çağına gelmemiş 0-72 ay grubu çocuklarının eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları; toplumun temel yapısını oluşturan saygı, sevgi, paylaşma, iş bölümü, sorumluluk, sosyal çevre oluşturma açısından çocuğı geleceğı hazırlayan güvenli ortamlardır.

Okul öncesi dönem denildiğinde akla ilk gelen yaş aralığı 0-7 veya 0-6 yaşlardır. İlköğretime başlamadan önceki bu yıllar aslında okul dışı bir eğitimi vurgulamaktan ziyade, ilköğretim öncesi eğitimi kapsamaktadır. Mialeret, okul öncesi eğitimin, çocuğun doğumdan ilkokula girişine kadar olan yaşam sürecindeki eğitim olduğunu vurgulamıştır.⁹

Okul öncesi eğitim, mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocukların, zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişmelerinin sistemli bir ortam içinde daha iyi sağlayan, yeteneklerin gelişmesine yardım eden, onları ilkokula hazırlayan ve temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim devresidir.¹⁰

Okul öncesi eğitimi, farklı yaş gruplarında çeşitli kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir. Bu kurumlar bazı kamu kuruluşlarına, bakanlıklara, özel kuruluşlara, yerel yönetimlere, vakıf ve üniversitelere bağlı olarak görevlerini sürdürürler.¹¹

3.1.1. Okul öncesi eğitim kurumları (Institutions of Early Childhood Education)

Okul öncesi eğitim kurumları çeşitlilik açısından ülkelerin ihtiyaçlarına göre değişebilmekle birlikte genel olarak aşağıda sıralandığı gibidir. Bu kurumlar, kreşler, yuvalar, anaokulları, anasınıfları, gündüz bakımevlerinden oluşur.

⁹Handan Asude Başal, Okul Öncesi Eğitimine Giriş, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1998, s. 2.

¹⁰Özden Demir, "Anasınıfı Programının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2001, s. 3.

¹¹Başal, Age., s. 5.

3.1.1.1. Kreşler (Creches, Cradle Schools)

Süt çağı (0-2) çocuklarının sağlıklı bakımlarını üstlenen; çalışan annelere hizmet götüren kurumlardır. Kreşler, genellikle, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak çalışan kurumlardır.¹² Bu kurumlar, 0-2 yaş çocuklarının beslenme, temizlik, bakım ve güvenliklerini sağlamak amacı ile açılmaktadırlar. Ülkemizde 0-2 yaş arası çocukların eğitim gördükleri kreşlerde, farklı ülkelerde, farklı yaş arası çocukların eğitim gördükleri görülmektedir.

Özellikle çalışan anne ve babaların çocuklarını bırakabilecekleri güvenli ve uzman kişiler tarafından oluşturulan bu kurumlarda, aynı zamanda çocukların gelişim özelliklerine uygun eğitim faaliyetleri de planlanıp yürütülmektedir.

3.1.1.2. Yuvalar (Nursery Schools, İnfant Schools)

2-4 yaş arası çocukların bakım ve eğitimlerini sağlayan kuruluşlardır. Gelişmiş ülkelerde yuva eğitimi öncelikle geri sosyo-ekonomik çevreden gelen çocuklara endüstri merkezlerinde, çalışan annelerin hizmetine ya da tarımsal bölge halkına ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bu kurumlarda, çocukların sağlıklı koşullar altında gelişimlerini sağlamak, gelişimlerine uygun zengin uyarıcı ve eğitsel yaşantılar sunmak ve çocukların sosyal, bedensel, zihinsel ve dil becerilerini geliştirmek üzere programlar yapılır. Yuvalar gelişmiş ülkelerde daha çok geri sosyo-ekonomik çevrelerde oturan ailelere yönelik genelde yarım gün eğitim veren kurumlardır. Çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyen etkenleri en aza indirmenin yanı sıra, çalışan annelerin çocuklarına yönelik bakım ve güvenli ortamlardır. Bu çağıdaki çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında aileden uzak kalmanın sakıncaları da bulunmaktadır. Bu nedenle bu kurumlar daha çok yarım gün hizmet verecek şekilde planlanmaktadır.

3.1.1.3. Anaokulları (Nursery Schools, Kindergartens)

Anaokulu, 4-6 yaş arası çocuk gruplarına hizmet veren kurumdur. Bu kurumda, çocuğun bakımı ve korunmasına olduğu kadar, sosyal ve zihinsel

¹²Şükran Oğuzkan; Güler Oral, Kız Sanat Okulları İçin Okul Öncesi Eğitim, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995, s. 86.

gelişimine de ağırlık verilmektedir. Bu etkinlikler aracılığıyla çocuğun sosyal yaşamın ve okulun beklentilerine cevap verebilecek kişilik özelliklerini ve öğrenme becerisini elde etmesi istenir. Anaokulu etkinlikleri sabah ve öğleden sonra değişik çocuk gruplarına hizmet verilecek şekilde planlanabilirler.

3.1.1.4. Anasınıfları (Kindergartens)

Anasınıfı, ilköğretimlerin bünyesinde açılan, özellikle geri sosyo-ekonomik çevre koşullarından gelen çocukları, okul yaşamının beklentilerine ayak uydurabilecek bir gelişim düzeyine ulaştırma amacıyla açılan sınıftır. Anasınıfı günümüzde ilköğretime hazırlık açısından büyük önem taşımaktadır. Yapılan birçok araştırma sonucunda ilköğretimin birinci sınıfında bulunan çocukların, okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuklar arasında sosyal ve zihinsel beceriler açısından okul öncesi eğitim alanların lehine farklar bulunmuştur.

Bu bulgular, özellikle ilköğretime en yakın okul öncesi eğitim kademesi olan anasınıflarında verilen eğitimin çocukların gelişimine büyük yararlar sağladığını ortaya koymuştur.

3.1.1.5. Gündüz bakımevleri (Day Care Institutions)

Gündüz Bakımevi, doğumdan zorunlu okul yaşına kadar çocukların bakım ve güvenliklerini sağlayan kurumdur. Bu kurum Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak çalışır. Bu kurum daha çok çocuğun sağlıklı büyümesini amaç edinir.

3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Etkinlikler

Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan etkinlikler, programın iskeletini oluşturan etkinlikler,

- okula geliş,
- tuvalet,
- kahvaltı,
- dinlenme,
- eve gidiş.

Serbest zaman etkinlikleri,

- ilgi köşelerinde oyun,
- basit sanat etkinlikleri vb.

Ayrıca öğretmen önderliğinde yapılan grup etkinlikleri de vardır. Aşağıda verilen etkinlikler okul öncesi eğitim kurumlarında günlük planlar içerisine gerçekleştirilen temel etkinlikler olmasının yanı sıra, öğretmenin yaratıcılığına bağlı olarak yeni etkinlikler de geliştirilebilmektedir.

3.2.1. Serbest zaman etkinlikleri

Bu etkinlikler genelde çocukları diğer etkinliklere hazırlayan hoşça vakit geçirilen etkinliklerdir. Serbest zaman etkinliklerinde çocuklar ilgi ve ihtiyaçlarına göre ilgi köşelerine yönelerek oyun oynadıkları gibi, sanat etkinlikleri de genelde bu etkinlikler içerisinde ele alınmaktadır. Serbest zaman etkinliklerinde yetişkin denetimi olmadan çocuklar ilgileri doğrultusunda oynayacakları oyun ve arkadaşları seçerler. Serbest zaman etkinlikleri çocukların okula gelişleri ve diğer etkinliklere başlama arasında geçiş görevi yapan etkinliklerdir.

3.2.2. Dil etkinlikleri

Yuvalar, Anaokulları ve anasınıflarında çok önemli yere sahip olan dil etkinlikleri, hemen her gün plan içerisinde ele alınan etkinliklerdir. Çocukların dil ve zihin gelişimlerinin en hızlı olduğu okul öncesi dönemde bu etkinlikler; çocukların düzgün konuşmaları, yeni sözcükler öğrenmeleri, kendilerini ifade etmeleri açısından programlarda çok yer verilen etkinliklerdir.

Bu etkinlikler kapsamında,

- tekerlemeler,
- şiiirler,
- parmak oyunları,
- bilmece,
- hikâye,
- drama,
- pantomim,
- öykü tamamlama gibi faaliyetler yapılabilmektedir.

3.2.3. Oyun etkinlikleri

Öğretmen ya da çocuklar tarafından yapılandırılmış, kuralları olan ve çoğunlukla grupça oynanan etkinliklerdir. Okul öncesi eğitim kurumlarının en temel etkinliklerinden biri olan oyun, bu çağdaki çocukların en iyi öğrenme aracıdır. Oyun etkinlikleri,

-keşfetme,

-öğrenme,

-kendini ifade etme,

-çevresiyle ilişki kurma,

-duygu ve düşüncelerini yansıtmaya etkinliklerini içerisine alan ve çocukların gelişimleri açısından önemli bir araçtır.

Bu etkinlikler araçlı-araçsız, içerde-açık havada, yapılandırılmış-yarı yapılandırılmış oyunlar şeklinde olabilmektedir. Bu etkinlikler aynı zamanda çocuğun hareket etme, eğlenme, sosyalleşme gibi ihtiyaçlarını karşılamada öncü etkinliklerdir.

3.2.4. Müzik etkinlikleri

Müzik etkinlikleri içerisinde,

-ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları,

-şarkı söyleme,

-ritim çalışmaları,

-yaratıcı hareket ve dans,

-müzik eşliğinde hareket,

-müzikli öykü oluşturma,

-müzik aleti yapma,

-çeşitli müzik aleti çalma,

-çeşitli işitsel algı etkinliklerini içermektedir.¹³

Müzik etkinlikleri günümüzde çeşitli teknolojik araçların kullanılmasıyla gerçekleştirilebildiği gibi, çocukların kendi becerileriyle yaptıkları marakas gibi basit araçlarla da ritim çalışmaları şeklinde yapılabilmektedir. Çocukların

¹³Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin), Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2006, s. 43.

kendilerini ifade edebildikleri etkinliklerden biri olan müzik etkinlikleri de okul öncesi eğitimde günlük planlarda çok fazla yer verilen etkinliklerdendir.

3.2.5. Fen ve doğa etkinlikleri

Çocukların gözlem, deney, araştırma, doğal ortamında ya da suni olarak hazırlanmış bir ortamda; çeşitli nesne canlı ya da varlıkları inceleme ve keşfetmeye yardımcı olan etkinliklerdir. Bu etkinlikler okul öncesi çocukların merak ve araştırma duygularını geliştiren, bilimsel süreç becerileri kazandıran etkinliklerden biridir.¹⁴

3.2.6. Matematik etkinlikleri

Okul öncesi eğitim kurumlarında önemli bir yere sahip olan matematik etkinliklerinde,

- sınıflandırma,
- gruplama,
- eşleme ve bire-bir eşleme,
- sıralama,
- sayma,
- sayılar,
- toplama ve bölme işlemleri,
- ordinal sayılar,
- geometri,
- temel şekiller,
- uzaysal konum ve ölçüler konularını içerir.¹⁵

3.2.7. Okuma- yazmaya hazırlık çalışmaları

Okuma –yazmaya hazırlık çalışmaları çocukların ilköğretime geçişini kolaylaştırmak, hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan

¹⁴Suzan Erbaş ve Diğerleri, Okul Öncesi Dönemde Fen Öğretimi, Hünkâr Ofset Matbaacılık, Bursa, 2002,s. 1.

¹⁵L. Y. Hollis; B.D. Felder. (Akt: Yaşare Aktaş). Recreational Mathematics. Ninth Edition. Upper Saddle River, New Jersey. Prentice –Hall. 1982.

etkinlikleri içermekte, okuma-yazma amacı gütmemektedir. Bu çalışmalar aşağıda verilen ilköğretime hazırlık çalışmalarının bir bölümünü oluştururlar.¹⁶

Bunlar:

Görsel algılama çalışmaları

- el-göz koordinasyonu
- şekil-zemin ayrımı
- şekil sabitliği
- mekanda konum
- mekansal ilişkiler

İşitsel algı çalışmaları

- dinleme
- konuşma
- sesleri ayırt etme
- seslerle nesnelere ya da nesne resimlerini eşleştirme

Dikkat ve bellek çalışmaları

Temel kavram çalışmaları

Problem çözme çalışmaları

El becerisi çalışmaları

- çizme, boyama, kesme, katlama, yoğurma, yapıştırma vb.

Özbakım becerilerini geliştirme çalışmaları

Güven ve bağımsız davranış geliştirme çalışmaları

3.2.8. Alan gezileri

Çocukların araştırma yapma, problem çözme ve olayı yerinde gözleme yolu ile doğrudan öğrenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla düzenlenen etkinliklerdir.

Sıralanan bu etkinliklerin dışında, okulun yapısı ve olanakları, ailelerin sosyo-ekonomik durumu, öğretmenin yaratıcılığına bağlı olarak etkinlikler geliştirilip uygulanabilmektedir.

¹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitim Programı. Age., s. 43.

3.3. Okul Öncesi Eğitim Fikri

3.2.1. Batı dünyasında

Okul öncesi eğitimin tarihi gelişimine bakıldığında geçmişten günümüze çeşitli aşamalardan geçerek geldiği görülmektedir. Eski çağlarda okul öncesi dönemdeki çocukların eğitimleri daha çok bakım ve koruma amacı güderken, günümüzde bu durum değişmiştir. Günümüzde, okul öncesi dönemdeki çocuğun sadece bakımı değil, tüm gelişim alanlarını destekleyen bir eğitimin önemi kavranmış ve bu yönde uygulamalar yaygınlaşmış durumdadır.

Antik Çağ'da çocuk eğitiminin merkezi aile idi. Çocuk yedi yaşına gelmeden eğitime başlanmazdı.¹⁷ Çocuklar ilk olarak anneleri tarafından yetiştirilir, hali vakti yerinde olan ailelerde çocuklarına bakmaları için dadı tutarlardı. Bu dönemlerde genellikle durumları iyi olan ailelerin yanlarında köleler vardı. Çocukla aynı cinsiyetteki köleler çocuklara çok kibar ve nazik davranırlardı. Bu yaşlardaki çocuklar sosyal yaşamla tanıştırılır, ahlak ve terbiye eğitimi verilirdi. Bu yaşlardaki çocukların eğitimleri, kendi kültür ve dillerini öğretmek eğilimliydi.¹⁸

Antik Çağ'da çocukların yetişmesine ebeveynler ve dadıların yanı sıra; özel öğretmenler, doktorlar, öğretmenler, antrenörler, askeri eğitimciler katkıda bulunurlardı. Antik Çağ'da birçok kanunda çocukların yetiştirilme şekillerini düzenleyen tedbirler alınmıştır.¹⁹

Plato (M.Ö.427-347), bireyin yetişkinlikteki mesleki yetenekleri ve uyumu konusunda erken çocukluk yıllarındaki eğitimin önemini belirtmiştir. Plato, "Cumhuriyet" adlı yapıtında bireysel ayrılıklara değinmiş ve her çocuğun kendine özgü yeteneklerini keşfetmek için yapılması gereken işlemleri tartışmıştır.²⁰ Plato erken yaşlardaki eğitimin önemine dikkat çekmiştir.

Aristo (384-322), çocukların yetiştirilmesinde nelere dikkat edilmesi konusunu, onlara ilk zamanlar hangi gıdaların iyi geleceğini ve banyonun

¹⁷V. Celia Lascarides; Blythe F. Hinitz, History of Childhood Education, Falmer Pres, New York, 2000, s. 3.

¹⁸Lascarides; Hinitz, Age., s. 3.

¹⁹Lascarides; Hinitz, A.g.e., s. 4.

²⁰Oğuzkan; Oral, Age., s. 23.

çocuklara faydalı olacağını vurgulamıştır. Çocuklara ilk zamanlar yaptırılacak her türlü hareketin onlar için faydalı olduğunu belirtmiştir. İlk çocukluk çağlarında çocuklardan iş yapmalarının istenmemesi gerektiğini, çocuklara yaptırılan işlerin onun gelişimini engelleyebileceğini vurgulamıştır. Çocuklara iş yerine eğlendirici etkinliklerin yaptırılabilceğini söylemiştir. Aristo, çocukların yetişmesinde hükümetlerinde bazı görevler yüklenmesi gerektiğini belirterek şöyle bir ifadeye bulunmuştur.

“Eğitim bakanları denilen hükümet memurları çocuklara söylenecek hikâye ve masalları tenkitten geçirmelidir. Çünkü bütün bunlar çocukları daha sonraki hayata hazırlayacaktır. Oyunlar daha ziyade hayatlarında daha sonra ciddiyetini yapacakları işlerin birer taklidi olmalıdır. Kanunlarda olduğu gibi, çocukların ağlamalarına ve bağırmasına mani olmak isteyenler hata ediyorlar; çünkü ağlamak ve bağırarak çocuğun büyümesine yardım eder ve bir bakıma da vücutları üzerinde şiddetli hareketlerde nefesin tutulmasında olduğu gibi, bir tesiri vardır. Eğitim bakanlarının, diğer ödevlerinden başka, çocukların büyümesine bakmalarına, çocukların kölelerle bir arada mümkün olduğu kadar az bulun durulmasına dikkat etmeleri lazımdır.”²¹

Aristo, 5-7 yaşlar arasındaki çocukların, daha sonra öğrenecekleri şeylerin birer seyircisi olarak izlemelerini gerekli görmüştür.²² Antik roma devri düşünürlerinden olan Seneca (M.Ö.4-M.S.65), zihinsel eğitime çok erken yaşlarda başlanmasını, zihnin çalışarak hem paslanmayacağını hem de çok çalışmaktan yıpranmayacağını savunur.²³

Romalı Marcus Fabius Quintilianus (M.S.35-96), okul yaşamında bedensel cezaya karşı çıkmış ve eğitimin yedi yaşından önce başlatılmasının uygun olacağını savunmuştur. Eğitimin çocuğun gelişimine uygun olarak oyun içerisinde verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁴

²¹Hasan Ali Koçer, Eğitim Tarihi (İlk Çağ), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1980, s. 162.

²²Kemal Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No: 58, İstanbul, 1998, s. 48.

²³Hatice Poyraz, Hale Dere, Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara, 2001, s.1.

²⁴Oğuzkan; Oral, Age., s. 24.

Rönesans Almaya'sında Erasmus (1467-1536), eğitimin özel öğretmenler yoluyla değil, kamu kuruluşu olan okulda herkes için ortak yapılmasını ister. Erasmus, dil öğretimine erken başlatılmalı der ve dayağı reddeder. Çocuk üzerinde uygulanacak pedagojik tedbirlerin elden geldiğince çabuk başlanmasını ister.²⁵

Bu dönemlerde, hızlı nüfus artışı, kasabaların sayısının artması, ekonomik, sosyal, politik ve dinsel değişiklikler; yeni kıtaların keşfi yaşama yeni boyutlar getirmiştir. Rönesans ve reform hareketleri, kilisenin gücünü azaltmış, halk kitlelerine, yaşam koşullarını düzeltmek için yeni fırsatlar hazırlamıştır. Aile birimi küçülmüş, çocuk giderek aile içinde ilgileri üzerine toplayan önemli bir varlık olarak görülmeye başlamıştır.

On beşinci yüzyılda, İtalyan Vittorino da Feltre, Mantua'da bugünün anaokuluna oldukça benzeyen bir okul kurmuştur. Bu okulda bol bol fiziksel faaliyetler yapılmaktadır. Çalışma saatleri arasına oyun saatleri konularak çocukların sıkılması yorulmasını engellenmesi düşünülmüştür.²⁶

John A. Comenius (1592-1670), zamanın yaşam standartlarını yükseltmek için, tüm çocukların (kız-erkek, zengin-fakir) küçük yaşlardan başlayarak eğitilmesi gerektiğini savunmaktadır.²⁷ Comenius, çocukların bireysel özelliklerinin dikkate alınmasını ve duyularının geliştirilmesini vurgulamaktadır.

Comenius, erken çocuklukta en iyi öğrenmenin duyular yoluyla olduğunu söyler ve ilk çocukluk yıllarında somut ve duyulara dayalı bir eğitimin gerekliliğine inanır. "Büyük Didaktika" adlı eserinde eğitimle ilgili görüşlerini açıklayan Comenius, "Resimlerle Dünya (Orbis Picturs)" adlı eseri ile ilk resimli çocuk kitabını yazan ve nesne ile resmin yan yana getirilerek öğretilmesini gerçekleştiren kişidir.

²⁵Poyraz; Dere, Age. s. 2.

²⁶Bernard Ryan Jr. (Çev: Müge İzmirli), Çocuğum Okula Başlıyor, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 20.

²⁷Oğuzkan; Oral, Age., s. 24.

Altı yaşından küçük çocukların evde anneleriyle bulunmalarının ve ailenin çocuk eğitimindeki rolünün önemi üzerinde duran Comenius, çocuğa erken yaşlarda somut bir şekilde ve nesnelere gösterilerek öğretim yapılmasını önermektedir.²⁸

John Locke (1632-1704), eğitimin çocuklara ilk yaşlarda oyun şeklinde verilmesi taraftarıdır. Eğitimin entelektüel yanı kadar fiziksel ve moral yanlarının da önemle üzerinde durulması gerekir.²⁹ Locke, “Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler” adlı yapıtında, bireyin çocukluk yıllarında, yakın ve uzak çevre etkileri altında şekillendiğini, eğitimde dayanın sakıncalarını ve örnek davranışların boş bir levhaya benzettiği çocuk üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Locke, çocukların geleneksel öğretim tarzında olduğu gibi karmaşık kurallar ve emirlerin yükü altında ezilmelerinin önlenmesini talep eder.³⁰

J.J.Rousseau (1712- 1778), 18. yüzyılın Fransa’sında yaşamış, reformcu bir düşünürdür. Rousseau, yaşamı boyunca, yönetsel, dinsel ve toplumsal baskılara karşı, çocuğun hak ve özgürlüklerini savunmuştur. Rousseau, “Yaratıcının elinden çıkan her şey mükemmeldir, ancak insan elinde bozulur. İnsan doğanın dengesini bozar. Bir fidandan başka bir ağacın meyvelerini elde etmek için çalışır”³¹ diyerek doğallığın önemini vurgular. Eğitimde sert ve olumsuz tutumlarla çocuğun iç eğilim ve yeteneklerinin yok edilmesi yerine, çocuğun doğasında var olan gelişimsel güçlerin, özgürlük ortamında canlandırılması gerektiğini söyler. Yaşamın ilk yıllarını, bireyin gelişimine etki eden kritik dönem olarak gören Rousseau, fiziksel etkinliklerde özgürlüğü savunmuş, çeşitli araç ve gereç aracılığıyla, yaparak yaşayarak öğrenme yöntemini, eğitimin temel fonksiyonu olarak ileri sürmüştür.³²

Çocuk gelişiminin Avrupa’da ilk öncüleri arasında sosyal reformcular ve tıp doktorları yer almaktadır. Bir tıp doktoru olan James William Codagan (1711-

²⁸Ayla Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 46.

²⁹Poyraz; Dere, Age., s. 2.

³⁰Aytaç, Age., s. 171.

³¹J. J. Rousseau, Çev: Mehmet Baştürk; Yavuz Kızılcım, Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine, Babil Yayınları, Erzurum, 2000, s. 17.

³²Oğuzkan; Oral, Age., s. 25.

1797), annelere dönük, çocuk temizliği, beslenmesi, bakımı ile ilgili bilgiler veren çalışmalar yapmıştır.³³ Alman Protestan köy papazı Johann Friedrich Oberlin kadın işçilerin çocukları için Alsace’ın Waldbach köyünde, 1799’da evini açmış ve hizmetçisi Loise Scheppler’in yardımıyla bu çocukları barındırmıştır. Bu evde çocukların büyük olanlarına örgü öğretilir ve tüm çocuklara hikâyeler anlatılırdı.³⁴

19. yüzyılın İsviçre’li eğitimcisi Johann H. Pestalozzi (1742-1827), insanlar arasındaki toplumsal farklılıklardan ileri gelen farklı eğitimin kaldırılmasını istemiştir. Sosyal sorunların ancak yeni bir eğitim düzeniyle çözülebileceğini düşünen Pestalozzi, kırsal bölgelerde yoksul halk çocukları için, doğrudan deneyime ve el becerilerine dayalı okullar açmıştır. Pestalozzi’ye göre eğitim, genel ve şematik bir eğitim değil, ferdi ve somut bir eğitim olmalıdır.³⁵

Pestalozzi’nin çalışmalarının merkezini hayatının başlangıcından itibaren giriştiği sosyal reformlar teşkil eder. O, refah içinde yaşayan bir toplum yaratma emelini gütmüştür. Pestalozzi, refah içerisinde olan bir toplumun doğuştan iyi olarak getirdiği özelliklerini hür bir şekilde geliştirme zevkine tadacaklarını ileri sürer.³⁶

Pestalozzi için eğitimde önemli olan şey, çocuklara belirli bilgiler kazandıracak derslere önem vermek yerine, onlara bir aile havası içerisinde, bir arada oluşlarının ilk duygularını tattırmak ve yeteneklerinin ilk gelişimi sırasında, onlarda kardeşlik duygusunu uyandırmak ve ahlaki duyguları canlandırmaktır. Bunun içinde çocuklara yalnızca söze dayalı bir teorik eğitim yerine, onların her yönlü ihtiyaçlarını karşılayarak temel duygular ile manevi güçlerini canlı tutacak bir eğitim uygulanmalıdır.³⁷

Pestalozzi, bunu sağlamanın en etkili yolu olarak, çocukların “güven” duygusu ile “kalben bağlanma” duygularını kazanmaları gerektiğini görür. Pestalozzi, eğitsel sistemini ilk olarak fakir çocukları olumsuzluklardan kurtarmak

³³Poyraz; Dere, Age., s. 4.

³⁴Oğuzkan; Oral, Age., s. 26.

³⁵Poyraz; Dere, Age., s. 3.

³⁶Alfred Ruffer, Pestalozzi ve Devrim, Ekin Basımevi, İstanbul, 1962, s. 184.

³⁷Aytaç, Age., s. 261.

için geliştirmesine rağmen, bu sistemden zengin ailelerin çocukları da yararlanmışır.³⁸

19. yüzyıl başlarında, okul öncesi çağ çocukları için açılan sosyal kuruluşlar, temelde çalışan annelere yardım ve kimsesiz çocukları korumaya yöneliktir. Almanya'dan sonra, 1844'de Paris'de, A. M. Firmin Marbean isimli bir Fransız, çalışan annelerin bebekleri için bir kreş açmıştır.³⁹

Endüstri Devrimi, çocukları ve ailelerini büyük ölçüde etkilemiştir. Endüstri devriminden önce, genellikle altı yaşından daha küçük çocukların annelerinin yanında ve evde olmaları gerektiği benimsenmişti. İngiltere'de kreşin başlangıcı, ilkokulların bebek sınıfları idi.⁴⁰ Avrupa'da Endüstri Devrimi'nden önce küçük çocuklar, çiftlik işleri ve ailelerin evdeki angarya işlerine yardım ederlerdi. Ancak toplum, tarıma dayalı bir toplumdandı; endüstriye dayalı bir topluma dönüşmeye başladığında, özellikle fakir çocuklar ev işlerinde çalışmak zorunda kalmışlardır.

Okul öncesi eğitimin önemine inanan ve bu alanda ilk anaokulunu açan, Friedrich W.A. Froebel'dir (1782-1852). Geleneksel Alman okulları ve öğretim metotları yedi yaşın altındaki çocuklara hitap etmiyordu. Bu okullardaki öğrenme, ezbere dayalıydı ve birkaç soyut kavramdan oluşmaktaydı. Bu tür öğrenmede çocukların yetenekleri uyarılmıyor, doğal merak ve öğrenmeleri engelleniyordu.

Çoğu çağdaşları gibi Froebel, var olan bu eğitim sisteminden tatmin olmamış ve ezbere dayalı öğretim metodunu hiç kullanmamıştır. Froebel, bu sistemin, öğrencileri gözlem ve araştırma yoluyla elde edecekleri doğru ve gerçek bilgidен yoksun bıraktığına inanıyordu. Pestalozzi'den büyük oranda etkilenen Froebel, gelişimin evrensel kurallarına göre insanı eğitmek istemiştir.⁴¹

Froebel, 1837'de Almanya'da Keilhau yakınlarında, Blankenburg bölgesinde, okul öncesi eğitim çalışmalarına başlamış ve 1840 yılında

³⁸Lascarides; Hinitz, Age., s. 61.

³⁹Ođuzkan; Oral, Age., s. 26.

⁴⁰Lascarides; Hinitz, Age., s. 76.

⁴¹Lascarides; Hinitz, Age., s. 85.

“Kindergarten” adını verdiği ilk anaokulunu açmıştır.⁴² 1851 yılında Prusya hükümeti, Kindergarten’ları, sosyalist ve ateist bir zihniyet aşılacakları gerekçesi ile yasaklamıştır.⁴³

Froebel’in eğitim felsefesi, eğitimin özgürlük ortamında, ilgi ve istekler doğrultusunda olması gerekliliği ve öğrencilerin bireysel çabalarının ön plana çıktığı bir eğitim ortamını ön plana alır. Froebel, kindergatren uygulamalarında, oyunu eğitimin önemli bir ögesi olarak ele almış ve oyuncakları, çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için kullanılması gereken önemli araçlar olarak görmüştür.⁴⁴

Bir tıp doktoru olan Maria Montessori (1870-1952), okul öncesi eğitime büyük katkılarda bulunmuştur. Uzmanlık çalışmalarında, zihnen geri kalmış çocuklarla ilgilenmiş ve uyguladığı yöntemlerle, bu çalışmalarda, büyük gelişmeler elde etmiştir. Montessori aynı yöntemlerle, normal çocukların gelişiminde de istenilen doğrultuda daha iyi sonuçlar alınabileceğini savunmuştur. Maria Montessori, pratik ve teoriği birleştirerek öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanınacak bir ortam kurmayı planlamıştır.

Maria Montessori, İtalya’da hem sağlıklı hem de zihnen geri kalmış çocuklarla ilgilenmiş ve bu konuda büyük gelişmeler elde etmiştir. 1898’de ilk “çocuk evini” açmıştır.⁴⁵ Çocuğun doğumdan başlayarak “emici” zihinsel bir güce sahip olduğu, görüşünde olan Montessori, 0-6 yaş arasını, bu emici zihnin büyük ölçüde alıcı olduğu, kritik bir dönem olarak kabul ediyordu. Bu süreçte, çocuğun zihinsel etkinliğini artırmayı ve çevresinde uyumda rehberliği, onu anlayabilecek kadar sevgi dolu bir yaklaşım içinde olmaları gereken yetişkinlerin, alçak gönüllü yardımlarından beklemekteydi.⁴⁶

⁴²Lascarides; Hinitz, Age., s. 98.

⁴³Aytaç, Age., s. 271.

⁴⁴Oğuzkan; Oral, Age., s. 26.

⁴⁵Poyraz; Dere, Age., s. 7.

⁴⁶Oğuzkan; Oral, Age., s. 27.

Montessori, eğitim yöntemini 1907’de ilk kez Roma’da kurulan “Case dei Bambibini (Çocuk Evi)” de uygulama imkânı bulmuştur.⁴⁷ Montessori, yetişkinlerin çocuklar için doğal eğilimlerini geliştirebilecekleri bir çevre hazırlamaları gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun yaşına uygun bir çevrede, ruhsal yaşamını doğal olarak geliştirip, iç dünyasını ortaya koyabileceğini belirtmektedir.⁴⁸

Günümüzde “Montessori Yöntemi” olarak bilinen eğitim anlayışının temelinde;

- çocuğun tanınması,
- duyuların eğitilmesi,
- deneyimde tekrar,
- iç disipline yönelten özgürlük ortamı,
- ilgi çekici ve mutlu bir olay olarak sunulan çalışma,
- eğitime toplumsal bir olay olarak yaklaşım gibi ilkeler vardır.⁴⁹

Margaret Mcmillan ve Rachel Mcmillan (1860-1931, 1859-1917), 1908’de Londra’da ilk çocuk yuvasını açmışlardır. Kurdukları bu yuvanın üç temel hedefi vardı. Bunların ilki, buraya gelen bütün çocuklara bakmak, büyütme ve gelişimlerine katkıda bulunmak; ikincisi, çocuk yetiştirmede çocukların kendi potansiyelleri doğrultusunda gelişimlerini sağlayıcı uygulamalarda ailelere yardım etmek ve üçüncü temel amaç ise, çocukları planlı bir şekilde gözlemlemektir.⁵⁰ Bu yuvada duyuların etkin kullanımı ve oyunlarla eğitim temel alınmaktaydı.

Piaget (1896-1980), çocuğun zihinsel gelişimi üzerinde yaptığı çalışmalarda, özellikle, çocuğun kendi yaş grubu içindeki sosyal etkileşiminin önemi üzerinde durmuştur. Piaget, sadece yaparak değil, üzerinde konuşarak da, daha iyi öğrendiklerini vurgulamıştır.⁵¹

⁴⁷Eriman Topbaş, Montessori Yöntemi ile Çocuk Eğitimi, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 23.

⁴⁸Maria Montessori, Çev: Güler Yücel, Çocuk Eğitimi, “Montessori Metodu”, Sander Yayınları, İstanbul, 1982, s.108.

⁴⁹Oğuzkan; Oral, Age., s. 27.

⁵⁰Lascarides; Hinitz, Age., s. 121.

⁵¹Oğuzkan; Oral, Age., s. 28.

Lev Semenovich Vygotsky'e (1896-1934) göre, insanlara ait tüm yüksek zihinsel işlemler kişinin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel bağlamdan kaynaklanır. Bu yüksek zihinsel işlemler, o sosyal ve kültürel çevrede bulunan diğer insanlarla da paylaşılır ve kişinin o çevreye uyumu ve o çevrede başarılı olması için önemlidir. Kişinin gelişimini anlayabilmek için onun, bir parçası olduğu sosyal ilişkileri anlamamız gerekir.

Vygotsky'e göre, kültürel gelişim boyunca her işlem önce sosyal, sonrada psikolojik boyutlarda ortaya çıkar. Sosyal boyutta ortaya çıkan bir işlem kişiler arasında olur. Daha sonra bu işlem içselleştirilir ve psikolojik boyutta görülür. Sosyal ilişkiler genetik olarak tüm yüksek zihinsel işlemlerin altında yatmaktadır. Zihinsel beceriler kişinin diğer kişilerle sosyal etkileşiminden etkilenirler. Bu nedenle çocuğun sosyalleşme süreci içerisinde yetişkinler tarafından bilinçli ve sistemli olarak desteklenmesi, onun sosyal ve bilişsel gelişimini hızlandıracaktır.⁵²

Ayrıca Sigmund Freud ve Erik Erikson gibi bilim adamlarının, çocukluk yıllarındaki duygusal ve sosyal zedelenmelerin, ileri yaşlarda kişilik yapısında doğurduğu sorunlara dikkat çekmeleri, yaşamın ilk yıllarıyla ilgili eğitim düzenlemelerine yeni boyutlar getirmiştir.

3.2.2. Doğu islam dünyasında

Farabi (870-950), çocukta aklın, deneyimlerin yardımıyla, işlemeye elverişli bir yeti olduğunu savunmuş; bilginin elde edilmesinde beş duyunun önemli olduğunu vurgulamıştır.⁵³

İbni Sina (980-1037), dünyada tıp ve eğitim tarihinde önemli yeri olan bir düşünürdür. Çocukların bakım, sağlık ve eğitimleri ile ilgili önemli görüşleri vardır. İbni Sina, çocuğun her gün yıkanması fakat üşümekten korunması gerektiğini belirtir. İbni Sina'ya göre çocuğa mümkün olduğu kadar annesi süt vermeli, annesi emzirmeyecekse iyi bir sütannesi bulunmalıdır. Doğan çocuğa babası iyi bir ad koymalı, çocuk süttten kesilir kesilmez, kötü huylar edinmeden

⁵²Oktay, Age., s. 58.

⁵³Oğuzkan; Oral, Age., s. 29.

eğitime başlanmalıdır. ocuğu eğitirken fazla baskı yapmamalı, hataları uygun biçimde düzeltilmelidir der.⁵⁴

Gazali (1058-1111), eğitimin kuramsal yn üzerinde durarak ve uygulamaya yönelerek, çocuğa tam bir sevgi-koruma göstermek gerektiğini, kendisine iyi davranış öğretilmesini, onun aydınlatılmasını ve kötü alışkanlıklardan uzak tutulmasını ister. Gazali'ye göre çocukların küçük yaşta eğitilmeleri gereklidir; nk küçük yaşta verilen bilgiler taştaki oymalara benzer. Çocuğun temiz olan kalbi ince, katkısız ve her türlü izlenim ve görünüşten yoksundur. Ancak her izlenimi alabilecek yetenektedir.⁵⁵

Okul ncesi eğitime katkı sağlayan fikirlere bakıldığında, Ortaçağ batı toplumlarında, çocukların kendine has özelliklerinin bulunduğu ve bu özelliklerin çocukları yetişkinlerden ayırdığı bilincinin olmadığı görülmektedir. Rönesans'la birlikte kültürel ve düşünsel ortamda başlayan değişim 19. yüzyılda da sürmüş ve çocukların kendilerine has gelişim özellikleri, ihtiyaçları olan bireyler olduğu anlayışı yavaş yavaş yerleşmeye başlamıştır.

Ekonominin tarımdan sanayiye kayması, orta sınıfın gelişmesi, ailenin yapısının ve rolünün değişmesi, ocuk ölümlerinin azalması, anne ve babayla ocuk arasındaki duygusal bağın güçlenmesi çocuğa bakış açısını da değişirmiştir. Aydınlanma ağı filozoflarının çocukluk hakkındaki görüşleri ve buluşları çocuklara bakış açıları, eğitimi konusunda yeni anlayışların ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Eski ağlardan beri çocukluk yıllarının önemli yıllar olduğu söylenegelmiş olmasına karşın, bu alanda yapılan kapsamlı çalışmalar ne yazık ki günümüz tarihine çok yakındır. Bunun en önemli faktörlerinden birisi olarak günümüzdeki bilimsel araştırmaların, çocukluk yıllarındaki yaşamın önemini vurgulayan araştırmaların ve bulguların ortaya çıkması gösterilebilir. Devrimler, savaşlar, kadının ekonomik hayata katılması gibi sosyal ve ekonomik olaylar okul öncesi eğitim fikrinin gelişip yayılmasına katkı sağlamıştır.

⁵⁴Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 27.

⁵⁵zcan Demirel; Zeki Kaya (Edit.), ğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 28.

3.4. Günümüzde Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Okul öncesi eğitim, çocukların temel davranışları kazandığı en önemli eğitim kademelerinden birisidir. Yapılan bilimsel araştırmalar ve çağdaş eğitim alanındaki uygulamalar, nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip nesilleri yetiştirmek için eğitime çok küçük yaşlarda başlanmasının gerekli olduğunu ortaya koymuştur.⁵⁶

Aile ortamında sıkı duygusal ve sosyal ilişkiler içerisinde bulunan çocukta, yavaş yavaş yaşlılarıyla bir araya gelme, oyun gruplarına katılma, paylaşma, mücadele etme gibi ihtiyaçlar belirginleşir. Giderek artan bir sosyalleşme eğilimi ve oyuncaktan çok oyuna yönelme görülür. Çocuk, belli bir sosyal ortamda dağar ve aynı zamanda bu sosyal ve kültürel mirasın taşıyıcısı olur.

Eğitimin amaçlarından biri hatta en önemlisi, bireyin ve toplumun sosyal yönden gelişmesini sağlamak, onun içinde bulunduğu ortama dengeli bir şekilde uyumunu gerçekleştirmektir. Bu uyumu gerçekleştirecek temellerin okul öncesi dönemde atılması gerekmektedir.⁵⁷ Akran grubuyla birlikte oynanan oyunlar çocuğun sosyal deneyimlerini artırarak, kendini tanımasına yardımcı olur. Çocuk kendini kabul ettirmeyi, başkalarını kabul etmeyi, haklarını korumayı, kuralları ve başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenir.

Okul öncesi eğitimde çocuğa sunulan zengin uyarıcı ve çevre çocuğun zihinsel gelişimine katkılar sağlar. Okul öncesi eğitim kurumlarının düzenleyeceği öğrenim yaşantılarıyla çocuğun duygularının gelişimini, algılama gücünü artırır. Okul öncesi eğitim kurumları, çocuğu, aile ve komşuluk çevresinin içinde bulunduğu kültürel kesimden farklı, genel kültür değerlerine dayalı sosyal bir ortam içinde eğiterek, toplumun kültür değerlerinin özümlemesinde yardımcı olur.⁵⁸

Kent yaşamının sıkışık düzeni, oyun alanlarının azlığı ve çalışan anne sayısının giderek artması bu kurumların önemini artırmıştır. Okul öncesi eğitim kurumları çalışan annenin sorumluluklarını günün belli saatleri içinde üstlenerek

⁵⁶Özcan Tekiner, "Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Çocuğa Kazandırdıkları", Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 132. Ankara, 1996, s. 10.

⁵⁷14. Milli Eğitim Şurası, "Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 27-29 Eylül 1993, s. 23.

⁵⁸Oğuzkan; Oral, Age., s. 5.

hem çocukların güvenliğini sağlar hem de çocuklara iyi bir ortam sunarak olumsuz koşullarda zarar görmelerini engeller.

Çocukların gelişimi, ihtiyaçları, öğrenmesi, ilgilenmesi ve benzeri konularda yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitimi görenlerle, görmeyenler arasındaki gelişim farklılıklarının okul öncesi eğitim görenlerin lehine olması nedeniyle okul öncesi eğitimin önemini ortaya koymaktadır.⁵⁹

Eğitimciler, anaokulu ile ilkokulun birinci ve ikinci sınıfına ait çalışmalar arasında yakın bağlar gerektiği ve bütün çocukları ilkokul teşkilatının parçası olan bir anaokulu programından geçirmekle birçok büyük avantajlar elde edileceği kanaatindedirler. Araştırmalar anaokulu yaşantısına sahip bir çocuğun birinci sınıfa daha çabuk intibak ettiğini ve sonraki okul hayatında muhtemelen daha iyi ilerleme göstereceğini belirtir niteliktedir.⁶⁰

Annenin çalışmadığı ailelerde, genellikle anneler geçirdikleri eğitim tecrübelerine dayanarak çocuklarını yetiştirmektedirler. Annelerin geçmişten aldıkları çocuk yetiştirme tecrübeleri çağdaş eğitim anlayışı içerisindeki gelişme ve yeniliklere yetersiz kalmaktadır. Bu bakımdan okul öncesi eğitimin gelişimi ve yaygınlaşması, bu çağdaki çocuklara daha iyi gelişim imkânları sağlamak, onları ilköğretime hazırlamak ve potansiyellerini geliştirecek fırsat ve imkânları artırmak bakımından kaçınılmaz olmaktadır.

3.5. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Milletler her dönemde yeni neslin bedenen ve ruhen sağlıklı, topluma yararlı olmasını amaçlamış ve bu yönde önlemler almışlardır. Bu bakımdan her toplum kendi inanç, yaşayış biçimi, ahlak görüşleri, gelenek ve göreneklerine göre farklı eğitim amaçları belirlemişleridir.⁶¹ İnsanla ilgili araştırmalar ve elde edilen bulgular ışığında ilk yaşların önemi artmış olmakla birlikte, bu yaşların düzenli ve amaçlı bir eğitime tabi tutulmasını da kaçınılmaz kılmıştır. Genel olarak çocuğun ilkokula başlamadan önce tüm gelişim alanlarını desteklemek ve uygun bir ortam

⁵⁹Nahide Yılmaz, Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı, YA-PA Yayınları, İstanbul, 1999, s. 9.

⁶⁰J.F. Cramer; G.S. Browne, Çev: Ferhan Oğuzkan, Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1974. s. 219.

⁶¹H. Fikret Kanad, Kısaltılmış Pedagoji, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, s. 30.

sağlamak olan okul öncesi eğitimin ülkeden ülkeye değişiklik gösteren özel amaçları da vardır. Mialeret tarafından okul öncesi eğitimin evrensel sayılabilecek amaçları üç ana başlıkta toplanmıştır.⁶² Bunlar toplumsal, eğitici ve gelişimsel amaçlardır.

1. Toplumsal Amaçlar: Çalışan annelere destek, her çocuğun bireysel farklarını göz önüne alarak onların sosyal, zihinsel, duygusal, fiziksel, cinsel vb. gelişim aşamalarında geleneksel eğitimin, boşluklarını telafi etmek,

2. Eğitici Amaçlar: Çocuğun duygularını eğitmek ve çevresiyle iletişim sağlayarak çocuğun duyarlı davranışlarını geliştirmek,

3. Gelişimsel Amaçlar: Çocuğun doğal gelişimini temele alarak kendi vücudunu kontrol etme, kendi denetimini bağımsız olarak yapma, konuşma, vs. gibi becerilerin gelişimini sağlamak.

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde bir eğitim kademesi olarak okul öncesi eğitimin amaçları; milli eğitimin genel amaçları ve ilkeleri doğrultusunda belirlenmiş ve aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

2. Çocukları ilköğretime hazırlamak;

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak;

4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.⁶³

Okul öncesi eğitim programlarına bakıldığında çocuğun gelişimsel ve temel ihtiyaçlarının yanı sıra bazı toplumsal amaçları gerçekleştirmeyi de planlamaktadırlar. Bunlar:

1. Evin işlevlerini genişletmek,

2. Ebeveynler, işleri için gerekli becerileri öğrenirken ya da çalışırken çocukların gözetimini sağlamak,

3. Ebeveynler çalışırken çocuk bakım ve eğitimi sağlamak,

⁶²Gaston Mialeret (Akt: Poyraz; Dere, Age., s. 21.), Dünyada Okul Öncesi Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim Dergisi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara, 1977.

⁶³ Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitim Programı, Age., s. 9.

4. Telafi eğitimi sağlamak.⁶⁴

Genel olarak bakıldığında, çocuğun bireysel ve gelişimsel ihtiyaçları, toplumun ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik eğitim olanağı sağlama doğrultusunda amaçların belirlendiği görülmektedir.

3.6. Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri

Eğitim kademelerinin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumları, belli bir program ve plan dâhilinde yürütülen örgün eğitim kurumlarıdır. Eğitim ve öğretim yaparken eğitimin her kademesinde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de belli ilkeler göz önünde bulundurulmaktadır. Elbette her milletin, her bölgenin hatta her okulun kendine has bazı amaç ve ilkeleri olmasının yanı sıra evrensel kabul edilebilecek genel ilkeler okul öncesi eğitim için de geçerlidir. Ülkemizde hazırlanan son Okul Öncesi Eğitim Programı'nda belirlenen ilkeler şunlardır.⁶⁵

1. Okul öncesi eğitim, çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
2. Okul öncesi eğitim, çocuğun psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, özbakım becerilerini kazandırmalı ve onu temel eğitime hazır hale getirmelidir.
3. Okul öncesi eğitim kurumlarında, çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
4. Etkinlikler düzenlenirken, çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
6. Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir.

⁶⁴Celia A. Decker; John R. Decker, Planning and Administering Early Childhood Programs, Upper Saddle River, New Jersey Columbus, Ohio Prentice Hall, 2001, s. 24.

⁶⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitim Programı, Age., s. 10.

7. Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı, çocuğa özdenetim kazandırmalıdır.
8. Oyun bu yaş grupları için en uygun öğrenme yöntemidir. Tüm etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.
9. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.
10. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmeleri desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında, yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
11. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
12. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.
13. Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
14. Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.
15. Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.
16. Okul öncesi eğitimde değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır.

Ayrıca her milletin kendine özgü, kendi dillerini düzgün bir şekilde öğretme gereği, ülkemizde de okul öncesi eğitim programında, “Çocukların Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir” ifadesi okul öncesi eğitim programında belirlenen ilkeler arasındadır.

3.7. Bazı Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımları

Çocuk eğitimi konusuyla ilgili ilk bilgilerin Eski Yunanda ortaya çıktığı görülmektedir. Yine Hint ve Çin Medeniyetlerinde de çocuk eğitimine önem verilmesi konusunda çeşitli söylemlere rastlanılmaktadır. Hindistan’ın en eski ve en değerli kutsal yazıtları veda adı verilen kitaplarda toplanmıştır. Bu kitaplarda

bir kısmı nesir ve bir kısmı nazım şeklinde olan upanişad denilen yazıtlarda vardır. Bu yazıtlarda eğitimle ilgili deyişlere rastlanılmaktadır.⁶⁶

Çocukluk çağının öneminin anlaşılması ve düşünürlerin ilgi alanına girmesi 16-17. yüzyıllardan itibaren başlamış, 20. yüzyılda ise çocukların gelişim özellikleri, erken çağda eğitilmeleri ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik farklı bir dönem olmuştur.

Günümüzde çocuklara, erken dönemde zengin bir uyarıcı, çevre ve planlanmış etkinlikler sunmanın ne denli önemli olduğu tartışması artık geride kalmış, bunun yerini okul öncesi eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması konusundaki çalışmalar almıştır.

Çağdaş program yaklaşımlarında etkin öğrenme yöntemleri kullanılmaktadır. Etkin öğrenme yönteminde çocuklar seyredip dinlemekle yetinmeyip bu sürece etkin olarak, hareket ederek ve bir şeyler yaparak katılırlar. Etkin öğrenme ortamı, çocukların bağımsız olarak hareket ettiği ve araştırdığı, malzemeleri serbestçe kullanabildiği ve keşfettiği bir ortamdır. Etkin öğrenme yöntemi çocuklara seçim yapma özgürlüğü tanır. Çocuklar ne yapacaklarına, nasıl yapacaklarına, hangi malzemeleri kullanacaklarına kendileri karar verir. Burada çocukların problem çözme çabalarına öğretmen ve arkadaşları ile iletişim kurmaları, yaratıcı olmalarına izin verilir ve teşvik edilirler. Çocuklara arasında seçim yapabilecekleri malzemeler sunulur.

Etkin öğrenme yönteminde öğretmenler, malzemelerle daha etkin biçimde oynamaya teşvik edecek fikirler öne sürer, etkinlik sırasında çocuklarla iletişim kurar. “Bunu nasıl yaptın, başka ne yapılabilir, bana bununla ilgili ne söyleyebilirsin?” gibi açık uçlu sorular sorarlar. Öğretmen, çocukların çabalarına destek olur, onlara bazı şeyleri kendi başlarına keşfetme özgürlüğü tanır ve çocukların kendi seçtikleri yolda onlara yardımcı olur. Çocukları birbirlerine yardım etmeleri için teşvik eder.⁶⁷

Çağdaş yaklaşımlar çocuk merkezlidir. Çocuk merkezli sınıflarda çocuklar aktiftir ve sınıflarda özel öğrenme materyalleri kullanılır. Programlar konuya dayalı bilgi içermez; entegre, disiplinler arası konular ele alınır. Ağaçlar, aile,

⁶⁶Mehmet Ali Işım, Upanişadlar, “Tanrının Soluğu”, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1976, s. 8.

⁶⁷Fulya Temel, “Okul Öncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, Nisan 2005. [http:// yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayı62/temel.htm](http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayı62/temel.htm). 11.02.2007.

otomobil gibi konularla fen, matematik, dil sanatları entegre olmuştur ve bu konuların öğretilmesi ya da ezberlenmesi gibi bir çaba yoktur.⁶⁸

Reggio Emilia, High/Scope, Montessori ve Açık Eğitim yaklaşımları okul öncesi eğitimde yaygın olarak kullanılan yaklaşımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar aynı zamanda okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşması ve nitelik yönünden yükseltilmesi açısından etkili olmuş yaklaşımlardır. Froebel ve Montessori gibi okul öncesi eğitime öncülük etmiş kişilerin görüş ve direktifleri doğrultusunda kendilerine yön bulmuş yaklaşımlar olarak da karşımıza çıkmaktadırlar.

3.7.1. High / scope yaklaşımı

High/Scope sözcüğü sözlük anlamı olarak “yüksek hedefler ve uzaklara uzanan görev” anlamına gelmektedir. High/Scope Eğitim Araştırma Vakfı, 1970 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde kurulmuştur. Vakfın kurucusu Dr. David Weikart’tır. High/Scope Programı, teori ve pratiği birleştiren bir eğitim sistemidir. Program, çocuk gelişimi araştırmaları ve eğitim değerlendirmeleriyle desteklenmiştir.

High/Scope Programı’nın temel sürecini etkin öğrenme oluşturur. Etkin öğrenme, hem zihinsel hem de fiziksel etkinliği içerir. Öğrenme için istek çocuğun içinden gelir. Etkin öğrenen çocuklar sorular sorarlar, keşifler yaparlar. Yetişkinler çocukları destekler, etkin öğrenmeyi teşvik ederler. Etkin öğrenme için ortam ve düzen sağlarlar. Bu yaklaşımda yetişkinler, çocuklara bir şeyi nasıl doğru olarak yapacaklarını ya da ne yapmaları gerektiğini göstermeye çalışmazlar. Bunun nedeni, böyle bir yaklaşımın öğrenme ve keşfetme olanaklarından çocukları mahrum bırakmasıdır.

High/Scope Yaklaşımının benimsediği temel ilkeler aşağıda sıralanmıştır.⁶⁹

- Çocuklar kendi kişisel ilgilerini ve amaçlarını gerçekleştirdiklerinde en iyi şekilde öğrenirler.
- Düzenli bir günlük program izlenir.

⁶⁸G. S Goffin, Curriculum Models and Early Childhood Education, Macmillan Collage Publishing Company, New York, 1994.

⁶⁹Müzeyyen Sevinç, Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar I, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 126.

- Çocuklar düzenli olarak gözlemlenir.
- Etkinlikler çocukların ilgilerine, hareketlerine dayanır.
- Çocuklar pasif alıcılar değil, kendi öğrenmelerinin aktif sorumlularıdır.
- Çocuklar oynayacakları materyalleri seçerler, materyallerle ne yapacaklarına karar verirler.
- Çocuklar, bütün duyularını kullanarak öğrenirler.
- Yetişkinler çocuklara maksimum hareket imkanı tanımalıdır.
- Çocuklar grup halinde çalışmaya teşvik edilmelidir.
- Sınıftaki sorunlar çocuklarla tartışılarak birlikte çözüm bulunur.

Bu yaklaşımda çocukların kullanacakları materyaller, pahalı ya da tek bir kullanım biçimi olan materyaller yerine ucuz, kolay bulunabilir, çok yönlü kullanımı olan artık materyallerdir. Programda sene başında az sayıda ilgi köşesi ve materyal sayısını hazırlanır. Daha sonra çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçlarını öğrendikçe köşe ve materyal sayısı artırılır. Sınıfta bulunan materyaller etiketlenir. Bu sayede aranan bir şeyin bulunması daha kolay olur. Materyaller çocukların kolaylıkla ulaşabileceği yerlerde dir. Böylelikle çocukların bağımsızlık ve yeterlilik duyguları artar. High/Scope Programının amacı, gelişimsel olarak tutarlı bir eğitim sağlamaktır. Gelişimsel olarak tutarlı bir eğitimin ise, üç ana ögesi vardır. Bunlar:

1. Öğrenenin belirli bir gelişim basamağında gelişmekte olan yeteneklerinin daha çok kullanılmasını ve geliştirilmesini sağlar.
2. Öğrenenin kendi kişiliğine özgü ilgi, yetenek ve uzun vadeli amaçları geliştirmesine yardımcı olur ve bunu teşvik eder.
3. Öğrenme deneyimini, öğrenen, öğretilmek istenen şeyi gelişimsel olarak en iyi öğrenecek, hatırlayacak, geçmiş tecrübeleriyle birleştirecek durumdayken sunar.⁷⁰

High/Scope Programı Piaget'nin Gelişim Teorisi'nden etkilenmiştir. Piaget'e göre gelişim, büyüme ve öğrenenin öğrenmek için çeşitli girişimlerde bulunması, bu girişimler sonucunda çevresinden çeşitli tepkiler alması ve bu tepkileri ileriki girişimlerinde tekrar kullanması sonucunda oluşur. Piaget'den

⁷⁰Savaş Büyükkaragöz, "Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşım: Proje ve Türkiye'deki Uygulamalar", 10. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara. 1994, s. 224.

etkilenen diğ er bir nokta da, çocuklarla etkileş im halinde bulunan yetiş kinlerin görevinin onları desteklemek olmasıdır.

Bu programda yetiş kin, çocukları arkadaş olarak görür. Yetiş kin çocuklara etkin öğrenme imkânı sağlamaya çalışmakta ve onları zorlamak yerine saygı göstermekte ve desteklemektedir.⁷¹

3.7.2. Montessori yaklaşımı

Maria Montessori (1870-1952) Roma Üniversitesi'nde tıp uzmanlığı için çalıştığı sıralarda öğrenme güçlüğü ve zihinsel öz ürlü çocukların öğrenme sorunlarıyla ilgilenmeye başlamıştır. Montessori Roma Orthophrenic Okulu'nda yönetici olarak çalıştığı sıralarda öğrenme güçlüğü çeken çocuklarla, öğrenmeyi kolaylaştırıcı nesnel er üzerinde çalışmış ve daha sonra bu nesnel erin normal çocuklara verilen düzenli eğitim uygulamaları üzerindeki etkilerini araştırmıştır.⁷²

Montessori'nin hazırlamış olduğu eğitim ortamı öğrencileri merkeze alan ve öğrenmeyi kolaylaştıran, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarına imkân veren bir yaklaşımdır.⁷³ Montessori yaklaşımının temel öğelerinden en önemlisi öğrenme ortamının oluşturulmasıdır. Maria Montessori, çocuğun öğrenmesinin onlara tanınacak yaşamsal araçlarla gerçekleştirilebileceğini savunur. Aynı zamanda bunun çocukta bağımsızlık duygusunu geliştirmesine katkıda bulunacağını söyler.

Dr. Maria Montessori'ye göre hiçbir birey başkası tarafından eğitilemez. Birey kendi başına hareket etmelidir. Doğrudan eğitilen bir birey sınıfta geçirdiği saatlerden ve yıllardan sonra da öğrenmeye devam eder, çünkü birey doğuştan bir öğrenme arzu ve isteğiyle donatılmıştır. Montessori her çocuğun kendi kendini eğitme gücüne sahip olduğunu belirtmiştir.⁷⁴

⁷¹ Büyükkaragöz. Agm., s. 227.

⁷²Poyraz; Dere, Age., s. 148.

⁷³George S. Morrison, Early Childhood Education Today, Merrill Publishing Company, Melbourne, 1988.

⁷⁴Kemal Aytaç, Çağdaş Eğitim Akımları, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara, 1981, s. 46.

Montessori'ye göre ilk çocukluk döneminde verilen eğitimin amacı çocuğa önceden belirenmiş kavram, olgu ve genellemeleri vermektense ziyade, çocuğun doğuştan getirmiş olduğu öğrenme istek ve arzusunu harekete geçirmek ve geliştirmektir.⁷⁵

Montessori çocukta öğrenmeyi ele alırken, bunun çocuğun kendi yaşantı ürünü olmasına dikkat çekmiştir. Montessori, çocuğun öğrenmesinde doğuştan getirilen öğrenme arzusu ve isteğine büyük önem vermiştir. Bunun için uygun bir çevrenin oluşturulması gerekmektedir. Montessori'ye göre insan yaşamının en önemli dönemi 0-6 yaş aralığı olan okul öncesi dönemdir. Bu dönem çocuğun zekâsının olgunlaşması için gerekli yardıma ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Montessori'ye göre eğitim, öğretmenlerin çocuklara sözcüklerle anlattıklarıyla değil, çocukların fiziksel ve sosyal çevrede geçirdikleri yaşantılarla gerçekleşir.

Montessori yaklaşımında öğrenme ortamında gerçeklik ve doğallık büyük önem taşır. Sınıftaki araçlar çocuğun gerçekle yüz yüze gelmesini kolaylaştırmak amacıyla gerçek yaşamda kullanılan araçlardır. Bir şey içmek için gerçek cam bardaklar, ütü yapmak için gerçek ısınabilen ütü, sebzeleri kesmek için gerçek keskin bıçak kullanılır.⁷⁶

Montessori Yöntemi'nin temelinde;

- çocuğun tanınması,
- duyuların eğitilmesi,
- deneyimde tekrar,
- iç disipline yönelten özgürlük ortamı,
- ilgi çekici ve mutlu bir olay olarak sunulan çalışma,
- eğitime toplumsal bir olay olarak yaklaşım gibi ilkeler vardır.⁷⁷

Montessori yöntemi'ne göre, sınıflarda öğretmen yönetici ve liderdir. Öğretmen görünüşü ve kişiliği ile model olan, esnek, sevecen, anlayışlı, sıcak ve saygılı bir kişidir. Eğitim ortamında çocukların özgürce hareket edebilmesi ve

⁷⁵Paula Polk Lilard, A Modern Approach Montessori, Schocken Books, New York, 1977.

⁷⁶Temel, Agm.

⁷⁷Oğuzkan; Oral, Age., s. 27.

etkili öğrenmeleri için onları cesaretlendirir. Öğretmen, materyallerden çocukların en iyi şekilde yararlanması için çaba sarf eden bir eğitimidir.

3.7.3. Reggio emilia yaklaşımı

1970 yılında İtalya’da hükümet belediyelere okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılması amacı ile kreş ve anaokulları açma ve yürütme talimatı vermişti. Bu yetkiye dayanarak çeşitli üniversitelerden bilim adamları ile iş birliği yaparak Reggio Emilia adında bir okul öncesi eğitim projesi başlatılmıştır. Reggio Emilia Projesi, mevcut okul öncesi kurumlarında reform yapmayı ve bu kurumları güncelleştirmeyi, ayrıca yeni anlayışa göre birçok okul öncesi eğitim kurumu açmayı ve orjinal eğitim metotlarını bu kurumlarda uygulamayı hedeflemiştir.

Reggio Emilia Programı’nın felsefesine göre çocuk gelişimini engelleyen bir “duvar” la karşı karşıyadır. Basmakalıp, eski ve katı kurallar, güncelliğini yitirmiş kavramlar, yetişkinlerce benimsenmiş ancak anlaşılması, kavranması zor ve geçerliliğini kaybetmiş davranış ve tutumlar, geleneksel eğitim metotları bu “duvar”ı oluşturmaktadır. Gelişim sürecinde çocuk önce yaşayan toplumdaki yeni kültürel değerler ve rolleri öğrenmesi için desteklenmelidir. Çocuk daha sonra gelişimini engelleyen ve eski değer yargılardan oluşan “duvar”la karşılaştığında bu “duvar”ı kendi kendine aşmayı başarmalıdır.⁷⁸

Reggio Emilia yaklaşımı çocuğun, gelişimini ve yaratıcılığını engelleyen kalıplaşmış, katı, geçerliliğini yitirmiş değer yargıları ve geleneksel eğitim metotlarına karşı koyması için aktif, bağımsız, yaratıcı, gözlemci ve zihinsel potansiyelini kullanabilen bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğini savunur.⁷⁹

Burada çocuğun gelişimine genetik yapıda ve ekolojik bir yaklaşımla bakılmaktadır. Bilgi edinmede oyun, gözlem ve duyularını kullanan çocuklar bu süreç içerisinde hem kendilerini, hem de birbirlerini tanımayı ve dünyanın nasıl işlediğini anlamaya çalıştıklarından bahseder.

Reggio Emilia Programı’nda problem çözme, yaratıcı düşünme ve araştırmayı içeren birçok fırsatlar sunulmaktadır. Bu projede ortam çok büyük

⁷⁸www.emniyet.gov.tr. 25.10.2006.

⁷⁹Serap Demiriz ve Diğerleri, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanım, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003. s. 21-22.

önem taşımaktadır. Reggio Emilia okullarında ortam için “öğrenmenin” kendisi şeklinde ifadeler kullanılmaktadır. Ancak sadece fiziksel çevrenin değil, sosyal çevrenin de önemli olduğunu belirtmiştir. Reggio Emilia’da her okulda sınıf içinde bir mini atölye ve bir de büyük atölye vardır. Bu atölyelerde çeşitli materyaller vardır. Materyaller sadece raflarda sergilenmez, belirli projeler için yapılan çalışmalarda kullanılır.

Reggio Emilia okullarında ortamın düzenlenmesi de son derece önemlidir. Reggio Emilia yaklaşımının en önemli özelliği; öğretmenlerin “öğrenen” olarak gösterilmesidir. Reggio Emilia yaklaşımında çocuklara duyu organları ile materyallerin, şekillerin ve renklerin bilinmeyen özelliklerini keşfetmeleri için özgür bir ortam sağlanır.⁸⁰

Reggio Emilia programlarında duyu organları ile materyallerin, şekillerin ve renklerin bilinmeyen özelliklerini keşfetmeleri için çocuklara özgür bir ortam sağlanmalıdır. Bu özgür ortam içerisinde çocuklar yalnız başlarına, akranları ve yetişkinlerle birlikte yaşadığı deneyimler sayesinde anlama, öğrenme ve bilmenin zevkini tadarlar. Çocuklar bilgi edinmede oyun, gözlem ve duygularını kullanırlar, bilgilerini organize etmek için ipuçlarından yararlanır, var olan açıklamalardan hareket ederler ve çevreyle etkileşimde bulunurlar. Böylece deneyim kazanırlar.

Çocukların öğrenme sırasında en çok kullandıkları mekanizmalardan biri de algıdır. Çocuk bir nesne ile karşı karşıya geldiğinde onu algılamak için duyularını kullanır ve onu temsil eder. Böylece nesneyi istediği bir formla ya da dille yeniden ifade eder ve bu yolla nesneyi ve özelliklerini öğrenir.⁸¹

3.7.4. Açık eğitim yaklaşımı

Okul öncesi çağdaki çocuklara düzenlenmiş yaşantılar sunmayı hedefleyen bir okul yerleşimi olmayıp belli zamanlarda toplanma esasına dayanan alternatif bir sistemdir.⁸² Açık eğitim gerçek dünyaya ve topluma açılmaktadır. Çocuklar belirli etkinlikleri gerçekleştirmek için oyun alanlarına ve diğer açık alanlara

⁸⁰www.emniyet.gov.tr. 25.10.2006.

⁸¹R. S. New “Early Child Care and Education, Italian Style: The Reggio Emilia Daycare and Preschool Program” ERIC, ED 319483, 1989.

⁸²Temel, Agm.

gidebilirler. Örneğin kuşları gözlemek ya da kuşları gözleyen insanlarla konuşmak için. Aynı şekilde toplumu oluşturan bireyler çocuklarla ilgili beceri ve deneyimlerini paylaşmak için okula gelebilirler. Açık eğitim okul duvarlarını yıkmakta ve öğrenme dünyasını gerçekte bütün dünya olarak düşünmektedir. Sınıfın dört duvarını eğitim yeri olarak kabul etmemektedir. “Tüm dünya bir sınıftır” görüşü benimsenmektedir.⁸³

Açık eğitim okul öncesi ve ilkokul seviyelerini kapsamakla birlikte diğer düzeylerde de başarılı olarak uygulanmaktadır. Açık eğitim, izin verici olma ve müdahale etmeme ilkesi olan bir modeldir. Müdahale etmeme geleneği, kendi kendilerine öğrenen çocuklara çok önemli seçenekler sunmaktadır. Oysa geleneksel eğitimde bütün önemli seçeneklere öğretmen ya da program karar verir.

Açık eğitimde çevre değişik şekilde düzenlendiği gibi kişilerin değişik biçimde kullanılmasına da elverişlidir. Bu özellikleri taşıması için açık eğitimcinin çevreyi önceden planlaması ve hazırlaması gereklidir. Açık sınıfta çevre; hem çocuğun çevreyi hem de çevrenin çocuğu etkileyebileceği biçimde karşılıklı tepki vermeye uygun şekilde düzenlenmelidir. Açık eğitimde, çocuğun anaokulundaki günü, bahçede serbest oyunla başlar. Daha sonra, öğretmenle sabah görüşmesine sıra gelir. Bu görüşme sabah ve gün ortasında tüm çocukların bir araya gelmesiyle olur. Bu toplantının amacı eğitim değildir. Süresi 10-20 dk olur. Sabah toplantısının ardından çocuklar kendi seçimlerine uygun serbest aktivitelerde bulunur. Sabahın büyük bir bölümünü serbest aktivite oluşturur. Aktivite sırasında öğretmen, çocuk grupları arasında dolaşır, onlarla konuşur ve onları dinler. Açık eğitimde öğretmen-çocuk ilişkisi karar vermeye katılım üzerine kurulmuştur. Çocuk öğrenme merkezinin temelidir. Kendisi bizzat öğrenmeden sorumludur. Açık sınıfta öğrenme-öğretme sürecinde hem çocuğun, hem de öğretmenin aktif katılımı sağlanır. Açık eğitimde öğretmen, iyi bir planlayıcı olmalıdır. Öğretmen planlamayı alışkanlık hâline getirmelidir.

Çocuk merkezli programlar için planlama yapmanın gerekli olmadığı gibi bir inanış vardır. Oysa tam tersine planlama yapmak çok gereklidir ve daha güçtür. Çünkü yaratıcı bir plan ortaya koymanız gerekir. Ancak herkesin farklı

⁸³Morrison, Agm.

bir etkinlikle uğraştığı bir grupta öğretmen çocukların her an ne yaptığını bilemeyeceği için her gün detaylı bir plan yapması mümkün değildir, bunun yerine genel planlar yapılabilir. Her gün özel olarak birkaç çocuk ya da bir grup çocuk için planlamalar yapılabilir. Bu şekilde öğretmenin dikkatini, planladığı gruba yöneltmesi ve onlarla açık sınıf ortamında iletişim kurması mümkün olabilecektir. Açık öğretimde planlama uygulanan diğer bir yol da öğretmenlerin ekip hâlinde çalışması ve planlamaları birlikte yapmasıdır.

Açık eğitimde öğretmenin planlama ile birlikte kayıt tutmayı da düşünmesi gerekir. Eğer öğretmen çocuklar için etkili bir program planlıyorsa onların daha önceki başarılarını da değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirme gözlem, görüşme ve yollarla yapılabileceği gibi standart testlerle de yapılabilir. Açık eğitimde çocuklar da kayıt tutma işine yardımcı olduklarından basit ve yeterli bir kayıt tutma sisteminin geliştirilmesi gerekir. Öyle ki çocuklar ilkokul seviyesine geldiklerinde kendi kayıtlarını tutabilir hâle gelmektedirler.⁸⁴ Açık eğitimde öğretmen modeli, çocuklara saygı gösteren, her çocuğun farklı ve bireysel olma hakkına sahip olduğuna inan bir öğretmen modelidir.

⁸⁴Temel, Agm.

4. BÖLÜM

4. FARKLI ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ GELİŞİMİ

4.1. Çocuklarla İlgili Uluslar Arası Toplantılarda Alınan Kararlar ve Okul Öncesi Eğitim

Farklı ülkelerde farklı gelişim evrelerinden geçen eğitim sistemleri, özellikle büyük kitleri etkileyen olaylardan sonra gelişim ve değişim süreçleri geçirmişlerdir. Ülkelerde eğitim sistemleri geliştirirken, bu sistemleri güvence altına almak içinde çeşitli ulusal ve uluslar arası toplantılar düzenlemiş, çeşitli kararlar alınmıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, mağlup devletlerde olduğu kadar galip devletlerde de eğitim sistemlerini yenileme ve değişen ihtiyaç ve sosyal yapıya uyumu kolaylaştırma amacıyla çeşitli reformların gerçekleştirilmesini zorunlu kılmıştır.⁸⁵

I. Dünya Savaşı'nın sonunda Avrupa'da çocukların korunması sorunu önem kazanınca, 1920'de Cenevre'de "Uluslar Arası Çocuklara Yardım Birliği" adında özel bir örgüt kurulmuştur. Bu örgüt, 1923 yılında "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi"ni yayınlamıştır. Bu bildirme, "dünyadaki bütün çocuklara asgari bir özen gösterilmelidir" ilkesini esas almıştır.⁸⁶

Aynı yıllarda Belçika'da "Uluslar Arası Kadınlar Meclisi" her çocuğun bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişiminin sağlanmasından toplumun sorumlu olduğu ana fikrini işleyen beş maddelik bir belge yayınlamıştır.

Uluslar Arası Çocuklara Yardım Birliği ve Kadınlar Meclisi'nin çabaları sonucu Milletler Cemiyeti, "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi" adı altında bir bildirme yayınlamayı kabul etmiştir. Uluslar Arası Çocuklara Yardım Birliği tarafından 1923 yılında yayınlanan bildirme'den yararlanılarak hazırlanan ve Milletler Cemiyeti Tarafından kabul edilen bu bildirme, bir önsöz ve beş ilkeden oluşmuştur.⁸⁷

⁸⁵Kemal Aytaç, Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 143, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1985, s. 59.

⁸⁶Emine Akyüz, Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2000, s. 12.

⁸⁷Akyüz, E, Age., s. 12.

1) Çocuk bedenlen, ruhen ve doğal biçimde gelişmesine olanak sağlayan koşullar içinde bulundurulmalıdır.

2) Acıkan çocuk beslenmeli, hasta çocuk tedavi edilmeli, fikren geri kalmış çocuk eğitilmeli, yoldan çıkmış çocuk doğru yola getirilmeli, terk edilmiş çocuk korunmalıdır.

3) Herhangi bir felaket anında yardım öncelikle çocuğa yapılmalıdır.

4) Çocuk hayatını kazanabilecek duruma getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.

5) Çocuk yeteneklerini hemcinslerinin hizmetine adayacak bir ruh ve düşünce içinde yetiştirilmelidir.

Milletler Cemiyeti Genel Kurulu 27 Eylül 1934 tarihinde Çocuk Hakları Bildirgesi'ni yeniden onaylamıştır.

Balkan ülkelerinin çocukları koruma kuruluşlarının işbirliği sonunda 5-9 Nisan 1936 tarihinde Türkiye'nin de katıldığı Birinci Balkan Kongresi toplanmıştır. Normal ve sağlam çocukların korunması, çocukların tıbbi korunması ve çocukların çalışma yaşı konularında çalışmalar yapmak üzere 1-7 Ekim 1938 tarihleri arasında da İkinci Balkan Kongresi toplanmıştır. 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1386 sayılı kararı ile "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi" adı altında kabul edilmiştir.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, eğitim, bilim ve kültür kuruluşları ile ana örgüt arasında bağlantı kurmak amacıyla ve bir sözleşme gereğince çalışmalarda bulunmak üzere, TBMM tarafından 25 Mayıs 1946 tarihinde kabul edilen bir yasa ile kurulmuştur. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun 28-30 Haziran 1963 tarihlerinde yapılan "VIII. Dönem Genel Kurulu Birinci Toplantısı"nda yönetim kurulunca hazırlanmış bulunan öneri "Türk Çocuk Hakları Beyannamesi" olarak kabul edilmiştir.⁸⁸

Polonya yetkilileri, 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nden sonra herhangi bir ilerleme olmadığını ve devletlerin bu sözleşmeleri çok dikkate almadıkları gerekçesiyle 1979 Uluslar Arası Çocuk Yılı'nda, bir çocuk hakları sözleşmesi hazırlanması önerisinde bulunmuşlardır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Polonya tarafından

⁸⁸Akyüz, E, Age., s. 16.

hazırlanan bir taslağı incelemek üzere 1979 yılında 43 üye devletin temsilcilerinden oluşan bir “Çalışma Grubu” oluşturulmuştur. Çalışma grubunun hazırladığı taslak 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye, 29-30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi’nde toplanan “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi”nde sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşme Bakanlar Kurulu tarafından 3.12.1994 tarihinde 94/6423 sayılı kararla onaylanmış ve 27.1.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme’nin 28. maddesine göre, çocuk eğitim hakkına sahiptir. Sözleşme’nin 29. maddesi eğitim amaçlarını düzenleyen maddedir. Bu maddeye göre:

- Çocuğun kişiliğinin, becerilerinin, zihinsel ve fiziksel yeteneklerinin eksiksiz biçimde geliştirilmesi,
- Çocuğun özgür bir toplumda sorumlu bir yaşam için hazırlanması,
- Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, diline ve değerlerine, ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesidir.

Sözleşmenin 31. maddesi, çocukların dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma haklarını güvence altına almıştır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin kabulünden bir yıl sonra 29-30 Eylül 1990 tarihinde New York’ta Birleşmiş Milletler Genel Merkezi’nde “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi” gerçekleştirilmiştir. Zirve’ye 71 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları katılmıştır. Zirve sonucunda “Çocukların Yaşatılmaları, Korunmaları ve Geliştirilmelerine İlişkin Dünya Bildirgesi” ile “Dünya Bildirgesinin Uygulanması İçin Faaliyet Planı” benimsenmiştir.

1990 yılında Tayland Jomtien’de toplanan “Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı” sonucunda yayınlanan “Dünya Bildirgesi” öğrenmenin doğumla başlayacağı ilkesini ortaya koymuştur.⁸⁹

Birleşmiş Milletler üyesi 189 ülkenin devlet ya da hükümet başkanları, 6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında New York’ta Binyıl Zirvesi’nde (Milenyum Zirvesi) bir araya gelerek, BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın hazırladığı "21. yüzyılda nasıl bir BM" raporunu görüşmüşlerdir. Bu görüşme sonunda yayınlanan Yeni

⁸⁹Akyüz, E. Age., s. 410.

Bin Yıl Kalkınma Hedefleri arasında eğitimle ilgili olan hususlar da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

2015 yılına kadar kız-erkek çocukların eksiksiz bir ilköğretim dönemini tamamlamaları ve kız-erkek çocuklar arasında eğitimin her kademesinde fırsat eşitliğinin sağlanması gençlere makul ve üretken iş bulmaları için somut fırsat verecek stratejilerin geliştirilip uygulanması ele alınmıştır.⁹⁰

Genel olarak bakıldığında çocukla ilgili kanunlar, çocuğun her şeyden önce yaşama hakkını sağlamayı hedeflemiştir. Ancak sürekli gelişen ve değişen bilimsel çalışmaların ışığında eğitim hakkının da yaşama hakkına yakın bir değere sahip olduğu ve bu eğitiminde mümkün olduğu kadar erken dönemlerde başlanması gerektiğini ortaya koymuştur.

Bilimsel çalışmalar, ilk beş yılın çocuğun kişilik ve öğrenme istek ve hızı bakımında çok önemli yılları olduğunu ortaya koymuştur. Bu yıllarda alınan eğitim ve kazanılan özellikler çocuğun ileriki yaşamını yönlendiren ve şekillendiren temel nitelik taşıyan bir dönemdir.

Dünyada özellikle gelişmiş devletler, ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında kadınların iş yaşamına katılması ve kadın işgücünden azami miktarda yararlanılmaları amacıyla okul öncesi eğitimin önemine değinerek bu yönde önlem ve düzenlemeler yapmışlardır.

Ülkemizde de okul öncesi eğitimi geliştirme ve bu eğitim kurumlarının niteliklerini artırma yönünde çeşitli önlemler alınmasına karşın, yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

4.2. Amerika’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları

4.2.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim

Amerikan halkı Kindergarten (anaokulu)’i, biri Henry Barnard diğeri ise Barones von Marenholtz-Bülow tarafından yazılmış iki makaleden tanımıştır. Kindergartenler eğitim literatüründe tanımlanmasına rağmen, zamanın Amerikan eğitimcilerinin dikkatlerini çekmedi ve desteklerini kazanamadı. Bunun sebeplerinden ilki, Amerikan eğitimi biçim değiştiriyordu; ikincisi eğitim

⁹⁰Başbakanlık DPT. IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT., Ankara, 2006, s. 49.

kavramının çocuğun bir bütünlük içerisinde gelişimi olarak değil, okuma, yazma ve aritmetik öğretimi olarak görülmesiydi. Kindergartenlerin Amerikan eğitimcileri tarafından desteklenmemesinin diğer bir nedeni ise, bu kurumların amaç ve metotları herkes tarafından kabul edilmiş olan mevcut amaç ve metotlardan farklıydı. Dördüncü bir neden ise Amerika, eğitimin amaçlarına ulaşması için erken çocukluk eğitiminin değerini henüz anlayamamıştı.

Amerika’da gündüz bakım merkezleri, anneleri fabrikalarda çalışan olumsuz sosyo-ekonomik toplumlardaki 2-6 yaş çocukları için 1850’li yıllarda başlatılmıştır.⁹¹ Almanya’daki 1848 devriminde birçok Alman Amerika’ya geldi. Bunlar Froebel’in fikirlerini benimsemiş eğitimli kadın ve erkeklerdi. 1850 ve 1870 yılları arasında bu Alman göçmenler yerleştikleri bütün şehirlerde çocuklarını eğitmek, dil ve kültürlerini korumak için özel Alman-Amerikan akademileri kurdular. Birkaç eğitimli Alman kindergarten eğitimcisi, kindergarten kurmak ve Froebel’in fikirlerine göre eğitimci yetiştirmek için Amerika’ya göç etmişlerdir. Bunlardan biri 1870’lerin başlarında Amerika’daki Alman kindergarten eğitimcilerinin en etkililerinden olan Maria Boelte idi.

Amerikada ilk anaokulu (kindergarten) 1856 da Froebel’in fikirlerinden esinlenilerek açılmıştır. Kamuya ait ilk anaokulu ise 1873’de açılmıştır.

Elizabeth Palmer Peabody 1860’da Amerika’da İngilizce konuşulan ilk anaokulunu açtı. Bu okulda 30 çocuk, 2 yardımcı, 1 Fransızca öğretmeni ve 1 beden eğitimi öğretmeni vardı. 1880 ve 1890 yılları arasında Amerika’da büyük ve küçük şehirlerde yüzden daha fazla bağımsız anaokulu kurumu vardı.⁹² 1892 yılı ile birlikte Amerika’da hemen hemen 90 çocuk bakım merkezi vardı. 20 yüzyıla girildiğinde ise 200’ü aşkın çocuk bakım merkezi açılmıştır. Amerika’da kreşler 1920’li yıllarda açılmaya başlamıştır. Anaokulları gibi kreşler de çocuklara eğitsel hizmetler sunmaktadırlar. Ancak kreşlerin anaokullarına göre daha esnek oldukları görülmektedir.

⁹¹François Larose; Bernard Terrise; Johanne Bedard; Thierry Karsenti, “Preschool Education Training: Skills for Adapting to a Changing Society”, 2001 Pan-Canadian Education Research Agenda (PCERA) Symposium, Teacher and Educator Training, Current Trends and Future Directions, Université Laval Quebec City, May 22-23, 2001, s. 4.

⁹²Lascarides; Hinitz, Age., s. 235-249.

Kreşler annenin yerini doldurabilecek sıcak bir atmosfer sağlamalıydı. Bu eğitim kurumlarına “Nursery School” denmesinin sebebi buydu.⁹³

1933 yılına kadar Amerika Birleşik Devletleri’nde üst ve alt ekonomik gruplara mensup ailelerin çocuklarına hizmet etmeleri düşünülerek organize edilen eğitim kurumları sadece yuvalar idi. Bu okullar gönüllü kuruluşlar veya mahallede oturan komşulardan meydana gelen gruplar tarafından organize edilmişlerdir. Anneleri çalıştığı sırada kendileriyle meşgul olmak maksadıyla fakir aile çocukları için birkaç hayır derneğince açılan ve devam ettirilen yuvalar vardı. 1933’de federal hükümetin genel yardım ve iş bulma faaliyetlerinin bir parçası olarak “Olağanüstü Federal İş Bulma Teşkilatı” yuvaların kurulmasına izin verdi.

Bu programın maksadı, bakılmaya muhtaç çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve kalifiye öğretmenlere iş sağlamaktı. Bu gibi okullar genellikle okul işlerine bakan mahalli idarelerce kuruldu ve federal hükümetin tahsis ettiği paralarla desteklendi. İlk yıl program 37 eyalette başlamış ve yuvalara yaşları 2 ile 5 arasında 64.491 çocuk yazılmıştı. 1939’da 3.000 yuvada 75.000’den fazla çocuk bulunuyordu.⁹⁴

Anaokulu on dokuzuncu yüzyılın son yirmi yılında kamu okul sistemine girdi ve 1930’lu yıllarda kurumsallaştırıldı. İkinci Dünya Savaşı sırasında savaş sanayinde çalışabilecek annelerin sayısını artırabilmek için okulların himayesinde bulunan mevcut programlara ek olarak tersanelerde ve sanayi tesislerinde yuvalar açılması istenilmiştir. Bu okullar, yuva eğitimi kadar, günün daha uzun saatlerini kapsayan uzatılmalı çocuk bakımı için de çok defa imkânlar sağlıyordu.

1945’de uzatılmalı bakım merkezlerinde (extended-care centers) 51.229 çocuk bulunuyordu. 1946’da savaşın bitiminde, federal para yardımına son verildi ve yuvalar ile çocuk bakım merkezlerinin çoğu kapandı. Bununla birlikte, federal yardım gören yuvalar mahalli toplumlarda ilgi uyandırdı; birçok yerler yuvalar açmak ve bu yuvalar için mahalli destek sağlamak imkânını bulmuşlardır.

1950’de, biri müstesna, bütün eyaletler mahalli okul idarelerini, resmi anaokulları açmak ve bu okullara yardım amacıyla mahalli vergi fonlarını

⁹³Larose; Terrise; Bedard; Karsenti, Agm., s. 4.

⁹⁴Cramer; Browne, Age., s. 218.

genişletmek konusunda yetkili kılmış ve 29 eyalet bu maksatla eyalet kullanılması için yetki verilmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, söyleşiye dikkat edilerek yapılan konuşma eğitimi, programın önemli bir kısmını teşkil eder; eşyayı saymak, takvimlerde ve kitaplarda sayılara bakmak yoluyla da daha ileride sayılar üzerinde girişilecek çalışmalar için hazırlık yapılırdı.

Vatandaşlık eğitiminin anaokuluna başlaması gerekirdi. Her çocuğa fert olarak muamele edilmekle birlikte, başkalarının haklarına ve kişiliklerine saygı beslenmesi hususuna önem verilmekteydi. Gözlem ve hikâye anlatma vasıtasıyla hayal gücü geliştirilir; çocukların yaşlarına ve ilgilerine uygun birçok kitapların bulunduğu bir ortamda tutularak onlarda kitaplara karşı ilgi uyandırılırdı.

1960'ların başında zorunlu eğitimin bir parçası olarak okul öncesi eğitimde de dezavantajlı toplumlardan gelen okul öncesi çağıdaki çocuklar için paralel bir yapı gelişti. Bu program ekonomik olarak dezavantajlı çocuklar arasındaki akademik başarısızlığı önlemek ve yoksulluğun etkilerini azaltmak amacı taşımaktaydı.

4.2.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim sisteminin tabanını okul öncesi eğitim oluşturur. Okul öncesi eğitimin temel amacı, çocuklara güven duygusu kazandırmak ve onları formal eğitime hazırlamaktır. Amerika'da okul öncesi eğitim, yarım gün, tam okul günü ve tam iş günü programlarında yürütülür. Okul öncesi eğitim programları, anaokulları, anaokulu öncesi, kreşler, gündüz bakım merkezleri, aile tipi gündüz bakım evlerinden oluşur.⁹⁵ Burada okul öncesi eğitim parasızdır. Okul öncesi çağıdaki okullaşma oranı %55-95 arasında değişmektedir. Bir öğretmene yaklaşık 18 öğrenci düşmektedir.⁹⁶

Bir çocuğun formal eğitime hazırlanması genelde devlet okullarına bağlı olan anaokulu sınıflarında gerçekleşir. Kreşler (nursery schools) de anaokuluna benzer şekilde çalışmaktadırlar. Okul öncesi eğitim kurumları ev ve aile arasında sıkı bir bağlantı kurmakta ve çocuklara ileride onları ilkokula hazırlayacak ön

⁹⁵OECD Thematic review of Education and Care Policy, Background Report, United States of America, s. 4, <http://www.oecd.org/home> 12.01.2007.

⁹⁶İrfan Erdoğan, Çağdaş Eğitim Sistemleri, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 63.

tecrübeyi vermektedirler.⁹⁷ Amerika’da ulusal bir müfredat yoktur. Her eyalet kendi sistemini oluşturmuştur. Küçük çocukların eğitimi ile ilgili, vakıflar veya birliklerin geliştirdiği programlar kullanılmaktadır.⁹⁸

4.3. İngiltere’de Okul Öncesi Eğitim Kurumları

4.3.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim

İngiltere’de erken çocukluk bakım ve eğitimi gönüllü ve hayırsever kişiler tarafından başlatılan okul öncesi eğitim kurumlarıyla ortaya çıkmıştır. Bu da 18. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. 1816 da pamuk fabrikasında çalışan işçilerin çocukları için ilk okul öncesi eğitim kurumu Robert Owen (1771-1858) tarafından kuruldu.⁹⁹ Burada 1-6 yaş arasında olan, anneleri ve daha büyük kardeşleri pamuk fabrikalarında çalışan çocuklara bakılmaktaydı. Owen burada çocukların yapılandırılmamış serbest oyun oynamalarını istiyordu. Owen’ın fikirleri ve kurduğu okul daha sonraları İngiltere’de okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimini hızlandırmıştır.

Owen’nın fikirleri, okul öncesi eğitim kurumlarını yayan “Çocuk Okul Topluluğu” aracılığıyla İngiltere boyunca yayıldı. 1836’da John Reynolds Charles Mayo ile birlikte “Ev ve Koloni Çocuk Okul Topluluğu”nu kurdu. Aynı zamanda daha sonra İngiltere’de Pestalozzi, Froebel, Steiner ve Montessori’nin ilkeleri profesyonel bilginin sağlam bir temel üzerine oluşmasında etkili olmuştur.¹⁰⁰

İngiltere’de 1870’de “Eğitim Kanunu”nun devreye girmesiyle ilkokula başlama yaşı 5 olarak belirlenmiştir. 1873’de Froebel’in fikirlerini takip eden ilk bağımsız anaokulu yerel bir yetkili tarafından kurulmuştur. 1901 yılı ile birlikte İngiltere’de 3 yaşındaki çocukların %43’nün okul kayıtlarında olduğu görülmektedir. Fakat daha sonraki yıllarda 5 yaşın altındaki çocuklar okullardan

⁹⁷Özcan Demirel, Karşılaştırmalı Eğitim, Kardeş Kitap ve Yayınevi, Ankara, 1998, s. 65.

⁹⁸Gelengül Haktanır, Farklı Ülkeler ve Okul öncesi Eğitimde Farklılıklar, Ankara, Bilim ve aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, 2005. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/haktanir.htm>. 14.02.2007.

⁹⁹Young-Ihm Kwon, Changing Curriculum for Early Childhood Education in England. <http://www.cmec.ca/stats/pcera/syposium>. 12.01.2007.

¹⁰⁰Tony Bertram; Christine Pascal, “The OECD Thematic Review of Early Childhood Education and Care: Background Report for The United Kingdom”, <http://www.oecd.org/copyr.htm/01.01.2007>.

dışlanmış ve 1919 yılı ile birlikte temel eğitim sistemi içerisinde 3 yaşın altındaki çocuk oranı %17'ye düşmüştür.¹⁰¹

XIX. Yüzyılın son 10 yıllık döneminde, iki, üç ve dört yaş grubundaki çocukların büyük bir bölümü, kamu kreş ve anaokullarının dolması nedeniyle ilkokullardaki sınıflara alınmışlardır. 1905 yılında yayınlanan bir raporla eğitimciler bu konuya dikkat çekmişler ve 5 yaşın altındaki çocuklar ilkokullardaki sınıflardan çıkartılmışlardır. Eğitim Bakanlığı okulöncesi eğitim kurumlarının yarım gün şeklinde çalışması üzerinde durmuş ve eğitimin bu şekilde yürütülmesini istemiştir.¹⁰² 1911'de Margaret McMillan (1860-1931) ve kız kardeşi Rachel fakir çocuklar için bir kreş kurmuşlardır.

Birinci Dünya Savaşı, ülkenin formal eğitim sistemi dışında yüzün üzerinde gündüz bakım merkezinin eklenmesiyle çocukların gelişimi için gündüz bakımı sağlamaya yönelik çalışmalara büyük oranda hız vermiştir. Savaşın sonunda yerel sağlık yetkililerine, gönüllü olarak kurulmuş bakım kurumlarına yardım etmeleri için yasal yetki verilmiştir. Bu durum günümüz İngiltere'sindeki servislerin bütünleşmesini etkileyen okul öncesi servislerindeki bakım, sağlık ve eğitimin gelişiminin etkili bir başlangıcına işaret eder.

1918 Eğitim Kanunu, okul öncesi eğitim kurumları kurmaları için yerel yetkililere izin vermiştir. 1930'da ülkede kamu gündüz bakım merkezi olarak 4000 yer bulunmaktadır. 1933 yılında Eğitim Kurulu tarafından yayımlanan bir rapor bu okulların amaçları ve atmosferi hakkında bilgi vermektedir. Bu rapora göre, çocuk iki ile beş yaşları arasında duyuları vasıtası ile çevresindeki dünya hakkında bilgi kazanır ve bu duyular arasında, özellikle daha çok görme, işitme ve dokunma duyularından bizzat faydalanmayı öğrenmek ister. Çocuğun eşyaya devamlı olarak bakma ve onlarla meşgul olma isteği, mümkün olduğu kadar az sınırlandırılmalı ve okulda çocuğun çevresinde deneme ve araştırma yapmaya imkân verecek eşya ve materyaller bulunmalıdır.

Gene bu rapor bir şehir çevresinde çocuğun tabii güdülerini tatmin eden pek az şeyin olduğunu bunun için çocukların açık havada oyalanacağı, içinde

¹⁰¹Bertram; Pascal, Agr., s. 9.

¹⁰²Esra (Ömeroğlu) Turan; Fatma (Tezel) Şahin, "İngilterede Okul Öncesi Eğitim", 10. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara, 1994, s. 215.

ağaçların, bitkilerin, hayvanların, araştırma imkânı verecek yerlerin, çıplak ayakla girilip oynanabilecek havuzların ve zevk duyacakları kumlukların bulunduğu bir çevrenin hazırlanmasının önemli olduğunu vurgulamıştır.¹⁰³

İkinci Dünya Savaşı yıllarında da okul öncesi eğitime hız verilmiştir. Erkeklerin silâh altına alınması ile endüstri ve toprakta kadınlar çalışmak zorunda kalmışlardır. Çok sayıda İngiliz annesinin çalıştığı II. Dünya Savaşı sırasında gönüllü kuruluşlar ile bazı mahalli eğitim idareleri tarafından yuvalar açılmıştır. İngiliz kanunu, mahalli eğitim idarelerine istedikleri takdirde yuvalar inşa etme ve işletme müsaadesi vermiştir. Bu okulların başarısı, okul öncesi sınıfların sadece kalabalık endüstri merkezlerinde oturan çocuklar için değil, bütün çocuklar için olduğunu göstermişlerdir. 1944 Eğitim Kanunu, mahalli idareleri bu ihtiyacı karşılamakla yükümlü tutmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ailenin küçülmesi ve gündüz bakım evlerinin kapanması, küçük çocukların diğer çocuklarla oynama fırsatlarını azaltmıştır. 1960'larla birlikte oyunun eğitsel değerinin farkına varılması kreşlerin sayısının artmasına sebep olmuştur.

Kreş ve yuvaların programı sağlam temellere dayandığı ve çekici olduğu halde, bu okullar önceden düşünüldüğü sayıda açılmamıştır. 1962 yılında masrafları karşılanan ve bağış alan okullara bağlı 475 yuva açılmış ve bu yuvalara 1962 yılında 21.581 öğrenci devam etmiştir. Bu yıllarda daha fazla okul açmak konusunda başarısızlığın asıl sebebi, gerekli paranın bulunamayışındır.

1972 yılıyla birlikte İngiliz hükümetleri erken çocukluk eğitimi konularını daha fazla dikkate almaya başlamışlardır. 1970 ve 1980'li yıllarda özel okul öncesi kurumlarının sağlanması için çalışmalar ihmal edilmiş ve geliştirilmemiştir.

İngiltere'de bu yıllarda yuvaya devam isteğe bağlıydı. Mecburi eğitim 5 yaşından itibaren başlamakla birlikte iki devreye ayrılmaktaydı. 5 ile 7 yaş arasındaki devreye "İnfant School" 7 ile 11 yaş arasındaki devreye de "Junior School" adı verilmekteydi.

1980'li yılların başında 3 yaşındaki çocukların %50'si ve 4 yaşındaki çocukların %90'ı için okul imkânının sağlanması planlanmış ancak ekonomik

¹⁰³Cramer; Browne, Age., s. 258-259.

durgunluktan dolayı bu gerçekleşmemiştir.¹⁰⁴ Eğitim Danışma Konseyi yarım gün esaslı okul öncesi eğitimin genişletilmesini tavsiye etmiş ve 1980'lerin sonuna doğru ebeveynlerinde arzusu doğrultusunda 4 yaşındaki çocukların %90'ı, 3 yaşındaki çocukların ise %50'si tam günlük okul öncesi eğitim kurumlarına sahip olmuşlardır. Bu yıllarda devletin eğitim sistemi 3 ve 4 yaşındaki çocukların %49,7'sine hizmet vermiştir.¹⁰⁵

1997'de İşçi Partisi Hükümeti'nin gelmesiyle 1996'da okul öncesi için hazırlanan program yürürlükten kaldırılmış ve bu alanda kendi planlarını yapmışlardır. Bu yeni hükümet, erken dönemlerde başlayan eğitim için standartları ve sağlanan finansı artırmaya çabalamıştır. Hükümet 4 yaş çocuklarına yarım zamanlı okul öncesi kurumlarına doğrudan finans ve 3 yaş çocukları için yarım zamanlı yerlerde bir artış sağlanmıştır. Fakat 3-4 yaş arasındaki çocuklar için bu finansmanın alınması, okul öncesi kurumlarının hükümetin istekleri doğrultusunda denetiminin sağlanmasına bağlıdır.¹⁰⁶

4.3.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

İngiltere'de okul öncesi eğitim, zorunlu eğitime başlamadan önce erken okur-yazarlığın ve matematiğe dayalı temel bilgilerin önemini vurgulamayı, kişilik gelişimi ve sosyal becerilerin gelişimini, çocukların bilgi, anlama ve çeşitli alanlardaki becerilerine katkıda bulunmayı amaçlar.

Günümüzde İngiltere'de okul öncesi eğitimin temel ilkelerine bakıldığında, geleneksel olarak öğretmen direktiflerine dayalı ve konu merkezli yaklaşımların aksine çocuk merkezli eğitim benimsenmiştir. 1998 yılında, Eğitim Reform Kanunu, ilk kez İngiltere ve Galler için ulusal bir program belirlemiştir. Bu ulusal program İngiltere'deki eğitim sisteminin yeniden yapılanmasını çok ayrıntılı bir şekilde sunmuştur. Ulusal program için en önemli gerekçe; okullardaki standartların artması ve dengeli bir programın olmasıdır.

1998 eğitim Reform Kanunundan önce eğitim sistemi, programı uygulama ve planlamada hükümetin az katılımıyla, yetkisi birkaç yere dağılmış

¹⁰⁴Kwon, Agm.

¹⁰⁵Turan; Şahin, Agm., s. 215.

¹⁰⁶Kwon, Agm.

durumda olduğu gör÷lmektedir. Fakat ulusal programın girişinden itibaren hükümet katılımı arttı ve öğretmenlerin özerkliği azalmıştır. Ulusal program zorunlu okul çağı öğrencileri için uygulanmasına rağmen, yasal okul çağı altındaki çocuklar için hazırlanan programlar üzerinde de kaçınılmaz bir etki yaratmıştır.¹⁰⁷

İngiltere ve Galler’de okul öncesi eğitim, ulusal bir sisteme bağlılıktan ziyade, daha çok yerel eğitim yetkililerinin veya bağımsız kuruluşların yetkisine bırakılmıştır. 3- 5 yaş arasındaki çocuklar ya bağımsız bir anaokuluna ya da bir okulun ana sınıfına devam ederler. Bu kurumlara devam isteğe bağlıdır. Bu kurumlarda yarım günlük veya tam günlük eğitim ve bakım verilmektedir. Bu kurumların ebeveynler, hayırseverler veya bağımsız kuruluşlar tarafından düzenlenenleri de genellikle ücretsizdir.

İngiltere’de 3 aydan 3 yaşa kadarki çocuklar için sağlanan okul öncesi eğitim, büyük bir çoğunlukla özel, gönüllü ve ebeveynlerin bağımsız olarak açtıkları kurumlarda sağlanmaktadır. 3 yaştan 5 yaşa kadar olan çocuklar için kreşler, ilköğretimler, gönüllü ve özel kuruluşlardaki ana sınıfları eyalet idaresinde sağlanmaktadır.

İngiltere’de şuanda bağımsız yarım zamanlı bakım, 3 ve 4 yaş çocukların hepsi için mevcuttur. Genelde 3-4 yaşındaki çocukların büyük çoğunluğu okul öncesi ya da ilköğretim anasınıflarının bazı türlerine katılırlar.

İngiltere’de resmi olarak 2002 Eğitim Kanun’u eğitimin temel aşamasını kurmuştur. Okul öncesi eğitim için uygulamaya konulan bir müfredatla okul öncesi eğitimi bir kimlik kazanmıştır. 2005 Eğitim Kanunuyla, okul öncesi eğitim için erken çocukluk yıllarındaki kuruluşların doğumdan 5 yaşına bütün çocuklar için bakım, öğrenme ve gelişim için tek bir çatı sağlayacak bir danışma oluşturulmuştur.¹⁰⁸

¹⁰⁷Kwon, Agm.

¹⁰⁸National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms, 2006 Edition. <http://www.eurydice.org>. 12.12.2006.

Günümüzde de İngiltere’de okul öncesi eğitimin temel felsefesi çocuk merkezli eğitim anlayışını benimser.¹⁰⁹ İngiltere’de bu çocuk merkezli eğitimin temelleri; Rousseau, Froebel, Montessori, Dewey, McMillan ve Isacs gibi geçmişte okul öncesi eğitime katkıları olmuş kişilerin görüşlerine dayanmaktadır. Bu kişilerin hepsi çocukların kendi yetki ve yeterliliklerini özgürce ortaya koyabilecekleri eğitim ortamını savunmuşlardır.

İngiltere’de okul öncesi eğitim için en yaygın kullanılan kurumlar “nursery school” adındaki kurumlardır. Bu kurumlara katılım yaşı genelde 3-4 yaş arasındadır. Bu kurumlarda öğrenciler çocuklar 1-2 yıl arasında bakılıp eğitim görmektedirler. Bu okullara katılmak zorunlu değildir.¹¹⁰

Anaokulları ve anasınıflarına öğrenciler 3 yaşından itibaren kabul edilmektedirler. Aileler okul seçebilme özgürlüğüne sahip oldukları gibi bu konuda yerel eğitim yetkililerinden de rehberlik alabilmektedirler. Anaokulları ve anasınıfları genellikle haftanın beş günü sabah 9.00’den 15.00’e kadar açıktır. Normal okul tatillerinde kapalı olurlar.

Kamu ve özel günlük bakımevleri ve birleşik anaokulu merkezleri çocukların tam gün bakımını üstlenirler. Bu kurumlar genellikle yıl boyunca sabah 7.00’den akşam 18.00’e kadar açıktır. Çocuklar ayrı ya da karışık yaş gruplarıyla beraber eğitim görürler.¹¹¹

İngiltere’de okul öncesi eğitimde hala Froebel’in etkileri görülmektedir. Froebel’in oyunla öğrenme prensipleri aynı zamanda oyun gruplarında da yaygın olarak kullanılmaktadır.

4.4. Almanya’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları

4.4.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim

Almanya, eğitim sisteminde okul öncesi eğitim, temel eğitim sistemi içerisinde ele alınmaktadır. Almanya’da okul öncesi eğitim, eğitim sisteminin bir

¹⁰⁹Young-Ihm Kwon, “A Comparative Analysis of Preschool Education in Korea and England”, Comparative Education, Volume:39 No:4, November 2003, s. 479-491.
http://taylorandfrancis.metapress.com/home/main.mpx. 21.01.2007

¹¹⁰Comparative Indicator of Education in The United states and Other G8 Countres: 2004, February 2005.

¹¹¹Aysun Erginer, Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 200-201.

parçası olarak kabul edilmekle birlikte yardım kuruluşları tarafından da desteklenen bir eğitim kademesidir.

İlk çocuk bakım kurumları, endüstrileşmeyle birlikte açılmaya başlamıştır. Almanya’da 1802’de ilk kurum Pauline zur Lippen adında soylu bir kadın tarafından düzenlenmiştir.¹¹² 1840’da Friedrich Froebel anaokulunu kurmuştur. Froebel’in materyal kullanımına ve oyuna dayanan eğitim yaklaşımı sonraki yüzyıl için en etkili yaklaşım olmuştur. Özellikle Almanya, Amerika, İngiltere gibi ülkelerde küçük çocukların eğitiminin, okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleşmeye başlanmasında, Froebel’in çok büyük katkıları olmuştur. Froebel’e göre çocukluk hayatın özel bir aşamasıdır ve birey oyun yoluyla öğrenir. Ona göre çocuklar, resmi okulaşmaya değil oyun yoluyla bireysel aktivite ve taklit yapabileceği bir eğitim kapsamına alınmalıdır. Gün içinde dinlenme zamanları olmalı, okulun sıkı kuralları uygulanmamalıdır.

Ancak 1900’lerde sonra Maria Montessori ve Rudolf Steiner’in yaklaşımları Almanya’da da yayılmaya başlamıştır. I. Dünya savaşı sonrasındaki yıllarda ise çocuk bakım merkezlerinde Psikoanaliz’in etkileri görülmüştür.

II. Dünya Savaşı sırasında çoğu çocuk bakım kurumları yıkılmıştır. İkiye ayrılan Almanya’da eyaletlerde de eğitim anlayış ve uygulamasın da farklılaşma olmuştur. Batı Almanya’da okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi ve ikinci dünya savaşının etkilerini üzerinden atarak yeniden bu kurumların çoğaltılması konusunda ilerlemeler yavaş olmuştur. Bunun nedeni olarak ailenin çocuk yetiştirmede en iyi yer olduğunu düşünmeleri yatmaktadır.¹¹³ Doğu Almanya’da bunun tersi bir durum söz konusudur. 2-6 yaş arası bütün çocuklar için yeterli mekanın sağlanması için 20-30 yıl içerisinde bir çok yer inşa edilmiştir. Çünkü bu kurumlar kadınların daha rahat çalışmalarına imkân sağlayacaklardı.

Almanya’da bazı eyaletlerde birinci sınıfta okumaya başlamak için henüz gerekli olgunluğa erişemedikleri düşünülen 6 yaşındaki çocuklara özgü anaokulları açmışlardır. Bu okullara devam mecburiyeti yoktu. 1951’de

¹¹²Martin R. Textor, “Elementary Education in Germany”, <http://www.ecdву.org>, 12.01.2007.

¹¹³Textor, Agm., s. 1.

Almanya’da altı yaşından küçük olup da bu okullardan birine giden çocukların sayısı 176.048 idi. Altı yaşındaki çocukların sayısı 673.970 idi.¹¹⁴

1960’ların sonunda Batı Almanya okul öncesi eğitim sistemi şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir. Çünkü 3 ve daha aşağısındaki çocuklar için yeterli kurumların olmaması ve bakımın yapılmasının yanı sıra, eğitimin ihmal edildiği ileri sürülmüştür.

Almanya’da 1990’lı yıllarla birlikte Regio Emilia yaklaşımının etkili olduğu görülmektedir. Almanya’nın yeniden birleşmesiyle çocuk bakım ve eğitim sistemi daha heterojen olmuştur. Batı Almanya eyaletlerinde günlük bakım süresi çalışan annelerin isteklerinden dolayı genişletilmiştir.

1990’da Federal Almanya Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti’nin birleşmesiyle, Almanya’da tutarlı bir eğitim sisteminin olması için çalışmalar yapılmıştır. Bu tutarlılığı sağlamak üzere, Eski Doğu Alman Eyaletleri, 1991’in ortaları itibariyle, Batı Almanya’nın sistemini özümseme kararı almıştır.¹¹⁵

1991 yılındaki “Çocuk ve Gençlerin Refahı Yasası” ile her çocuğun okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanması öngörülmüştür.¹¹⁶ Bu yasaya göre, çocuk bakım kurumları çocukların kişisel ve sosyal yeteneklerini desteklemek zorundadırlar. Kurumların işlevleri çocuğun eğitimi, bakımı ve gözetimlerini içerir. Gündüz bakım kurumları ailelerle yakın bir işbirliği ve aile içinde sağlanan eğitimi desteklemeyi gerektirir. Bu kurumlar gelişimsel eksikliklerine ve bireysel farklılıklara dikkat etmek zorundadırlar. Çocuklar, oyun oynamaya ve oyuna katılmaya cesaretlendirilmeli ve yaşlarına uygun başka aktiviteler için teşvik edilmelidirler. Gene bu yasa anaokullarının aynı zamanda çocukların okula geçişini kolaylaştıran işleve sahip olduklarını da vurgulamıştır.

¹¹⁴Cramer; Browne, Age., s. 451.

¹¹⁵Poyraz; Dere, Age., s. 170.

¹¹⁶Theresia Wunderlich, (Akt: Temel ve Diğerleri) “Kindergartens-Open Kindergartens A Community Centre for Parents and Other Adults in the Neighborhood”, International Journal of Early Childhood, 1993, s. 41

4.4.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

Almanya’da günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının amaçları daha çok çocuğun bir bütün olarak gelişip yetişmesine yöneliktir. Almanya’da gerek kreşler anaokullarıyla ilgili her türlü standart eyaletten eyalete değişmektedir.¹¹⁷ Günümüzde belirlenen okul öncesi eğitimin amaçları şu şekilde özetlenebilir:

1. Çocukların kendi başına sorumluluk alabilecek ve topluma uyum sağlayacak bir kişilik oluşturmalarına yardımcı olmak,
2. Aile eğitimini ve çocukların gelişiminde eksik kalan yönleri desteklemek,
3. Çocuklara uygun oyunlar ve diğer etkinliklerle bedensel ve zihinsel gelişimlerini sağlamak,
4. Çocukların anaokullarındaki yaşama alanlarına, düzenli bir günlük yaşam biçimi ve temizlik alışkanlığı geliştirmelerine yardımcı olmak,
5. Çocukların gelişim düzeylerine uygun bir okula gitmelerini kolaylaştırmak.¹¹⁸

Almanya’daki okul öncesi eğitimin genel amaçlarıdır.

Almanya’da okul öncesi eğitim kurumları; kreşler, çocuk yuvaları, anaokulları, anasınıfları, özel anaokulları ve aile bakım merkezlerinden oluşmaktadır. Bunların dışında Almanya’da çok çeşitli çocuk kulüpleri bulunmaktadır. Almanya’da kreşler, 6 haftalıktan 1 yaşına kadar olan çocuklara hizmet veren kurumlardır. Çalışan annelere veya çocuklarına bakamayan ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çocuklara bakım imkânı sunmaktadırlar.

Çocuk Yuvaları, 2-3 yaş çocukların devam ettikleri kurumlardır. Bu kurumlar temelde çalışan ailelere imkân ve kolaylık sağlayan kurumlardır. 3-6 yaş arası çocukların devam ettikleri anaokulları, Froebel’in eğitim geleneğine bağlı kurumlardır. Bu kurumlar annesiz ve babasız kalmış ya da geri sosyo-ekonomik çevrede bulunan çocukların gelişim ve eğitimi için hizmet verdikleri gibi, çalışan ananelere yardım etmek için çeşitli kamu kurum ve kuruluşlara bağlı olarak açılabilirler. Bunlar çocuğun kişiliğini geliştirdiği, kendini açıkça ortaya koyup,

¹¹⁷A. Ferhan Oğuzkan, Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997, s. 32.

¹¹⁸Eurydice/Cedefop, structure of education, initial training and adult education systems in Europe, Germany 1999. 2000, s. 15. http://www.eurydice.org/About/En/frameset_objectives.html. 12.12.2006.

yeteneklerini kazandığı kurumlar olarak görülmektedirler. Yarım gün hizmet veren anaokullarının yanında tam gün hizmet veren anaokulları da mevcuttur.

Anasınıfları, okul sistemine bağlı olarak hizmet veren kurumlardır. Buralarda henüz okul yaşında olmayan çocuklar okula ön hazırlık yaparlar.¹¹⁹ İlkokula başlarken okula başlama olgunluğuna erişmemiş olan ve okula başladıktan sonra ilk iki aylık sürede öğretmenin gözlemlerine dayalı olarak henüz beklenen olgunluğa ulaşamayan çocuklar, bu okulöncesi eğitim kurumuna devam ederler.

Çeşitli özür grubuna giren engelli çocuklara hizmet veren okul öncesi eğitim kurumları olan özel anaokulları, büyük bir çoğunluğu özel kişi, kurum ve kuruluşlarca desteklenip açılmaktadırlar.¹²⁰

Almanya’da okul öncesi eğitim kurumlarına gitmek zorunlu değil, isteğe bağlıdır. Almanya’da standart eğitim programı yoktur. Froebel ve Montessori’nin yaklaşım ve materyalleri kullanılmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları, çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına göre program yürütmek ve hizmet sağlamaktadırlar.¹²¹ Almanya’da her ebeveyne okulun bir üyesi gözüyle bakılmakta ve etkisi önemsenmektedir.

Okul toplantıları ya da sınıf günleri yoluyla velilerin soruları cevaplanmakta ve eğitim hakkında velilere bilgiler verilmektedir.¹²² Günümüzde Almanya’da okul öncesi eğitim kurumları açısından talebin karşılanması için büyük çabalar sarf edilmiş ve bunun sonucunda da büyük oranda başarı sağlanmıştır. 2005’te yeni bir “Federal Kanun”a göre üç yaşın altındaki çocuklar için uygun kurum ve Doğu Almanya’daki çocuk bakım kurumlarında görev yapan personel, Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesinden sonra Batı Almanya’da kullanılan eğitsel yaklaşımları benimsemişlerdir. Kuruluşların karşılanması amacıyla talep giderilene kadar bu yerlerin artırılması kararlaştırılmıştır.¹²³

¹¹⁹Fulya Temel ve Diğerleri, “Batı Avrupa Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitim”, 10. YA-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara, 1994. s. 297.

¹²⁰Poyraz; Dere, Age., s.172.

¹²¹Oktay, Age., s. 66.

¹²²Temel ve Diğerleri, Agm., s. 297.

¹²³Textor, Agm., s. 2.

2000’li yıllardan beri Almanya’da çocuk bakım ve eğitimi tartışılmaktadır. Alman ilk ve orta öğretim sistemi çoğu diğer OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) ülkelerindeki okul sistemleri karşısında geri kalmaktadır. Özellikle daha alt sınıflardan gelen çocuklar ve göçmen aileler yeterince desteklenmedikleri için okulda başarısızlık oranları da yüksektir. Bu durumun oluşmasında pay sahibi olarak büyük oranda suç, politikacılar, yöneticiler ve medya tarafından temel eğitime yüklenmiştir.

Günümüzde çoğu Alman eyaletleri, Almanca bilmeyen çocukları tespit edip tanımak ve diğer çocuklar için okulda başarılı olmalarında benzer şartlarda onları eğitmek için yeni programlar oluşturmuşlardır. Bunun yanı sıra çocuk bakım kurumlarına ayrılan para miktarı önemli ölçüde artırılmamıştır. Bu kurumlarda görev yapan personel ve çocuk oranları henüz istenilen düzeye ulaşmamıştır. Bu gibi durumlardan dolayı temel eğitimin düzeltilmesi için alınan çeşitli önlemlerin bu sorunların üstesinden gelmesi gerekmektedir. Aksi takdirde alınan önlem ve yapılan değişikliklerin temel eğitimin niteliğini düzeltereğinden şüphe edilebilir.

Kreş gruplarında çocukların yaşları birkaç aydan üç yaşına kadar karışıktır. Anaokulu grupları 3-6 yaş grubu çocukları içermektedir. Almanya’da okul öncesi eğitim veren kurumlardaki her bir grupta yaklaşık olarak 12-25 arasında çocuk vardır. Bu gruplardaki çocuk sayısı yaşa ve eyaletlerdeki kanunlara bağlı olarak değişmektedir.

Bazı kurumlar sekiz saat veya daha fazla açık olabilmektedirler. Bu kurumlar öğle yemeğini de temin etmektedirler. Diğer çocuk bakım kurumları sadece sabah açıktır, sabah ve öğlenden sonra farklı çocuk grupları alınır. Gündüz bakım kurumlarının çoğu çalışma saatlerini ailelerin istekleri doğrultusunda düzenlemektedirler.

2002 yılında alınmış verilere göre Almanya’da gündüz bakım kurumları tür ve sayı bakımından değerlendirildiğinde; tür olarak kreşler, anaokulları, okul sonrası bakım kurumları, aynı yaş gruplarıyla gündüz bakım kurumları, karışık yaş gruplarıyla gündüz bakım kurumları, aynı ve karışık yaş gruplarına sahip gündüz bakım kurumları olarak ele alınabilir. Kurumların sayı olarak toplam

miktarına bakıldığında, resmi ve yardım organizasyonlarının toplamı 2002 yılı itibariyle 47279 olarak tespit edilmiştir.¹²⁴

Almanya’da tüm okul öncesi eğitim kurumlarının kullandıkları belirli bir program yoktur. Daha çok kurumların kendi ihtiyaçlarına göre belirledikleri ve kurumdan kuruma farklılık gösteren programlar vardır. Fakat 2004 yılından beri Almanya’da anaokulları ve diğer okul öncesi eğitim kurumları için çeşitli eğitsel planlar geliştirilmektedir.

2002 yılında, Almanya’da çocuk bakım kurumları için yaklaşık 10,5 Euro harcanmıştır. Diğer OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında bu miktar fazla değildir. Örneğin, 2001 yılında İngiltere’de temel eğitimde bir çocuk için kamu harcamaları (3-6 yaş) 8115 Euro, İtalya’da 6,468 Euro, Hollanda’da 5,083 Euro, Avusturya’da 5,058 Euro, Fransa’da 4,629 Euro, Danimarka’da 4,144 Euro, İsviçre’de 3,913 Euro, Almanya’da 3,448 Euro’dur.¹²⁵

Federal Almanya’nın çoğu eyaletinde anaokulları ağırlıklı olarak yerel kurumlar, gönüllü özel dernekler ve kiliseler tarafından yürütülmektedir. Kiliseler ve gönüllü serbest derneklerin payı yaklaşık %70, belediyelerin payı ise %30 dur. Anaokulları üzerindeki devlet denetimi genellikle Gençlik Daireleri (Jugendämter) tarafından yapılmaktadır.¹²⁶

Almanya’da yapılan bir uygulama ise yeterli olgunluğa erişmemiş yabancı çocukların ilköğretime başlatılmayıp okul öncesi eğitim kurumlarına gönderilmeleridir. Ancak gene de bu kurumlara girme önceliği Alman çocuklara tanınmıştır. Bu da zaman zaman bu kurumlarda yer sıkıntısının yaşanmasına sebep olmaktadır.

4.5. Fransa’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları

4.5.1. Geçmişten Günümüze Tarihsel Gelişim

Fransa’da okul öncesi eğitim alanında ilk adımlar 19. yüzyılın başlarında atılmış ve ilk uygulama bir din adamı olan Johann Friderich Oberlin tarafından

¹²⁴Textor, Agm., s. 3.

¹²⁵Textor, Agm., s. 3.

¹²⁶Mehmet Arslan, “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu”, Milli Eğitim Dergisi, Ankara, Sayı: 167, 2005, s. 195.

1767’de başlatılmıştır. Oberlin, ana-babaları tarlada çalışan küçük çocukların barınma, korunma, bakım ve eğitimi için açtığı “salle d’asile” sığınma evi anlamına gelen okul öncesi kurumlarını kurmuş ve uygulamıştır.

Bu okulların eğitim amacı temelde disiplin sağlamak ve disiplin konusunda çocukları yetiştirmektir. Aritmetik, okuma, yazma-çizme, şarkı söyleme gibi akademik konular da öğretilmekteydi. 1848 yılında bu okullar kreş anlamına gelen “ecole maternelle” adını almıştır.¹²⁷

Fransa’da küçük çocukların günümüzdeki kreş işlevini gören “salle d’hospitalite” denen konuk evlerine alınmaları ise 1801 yılı başlarında Pariste başlamıştır.¹²⁸ Konuk evleri ilk başlarda yardımsever, bu işten bir çıkarı olmayan insanlar tarafından kurulmuştur. Ancak 1833’te “Guizot Kanunu”nun uygulamaya geçirilmesiyle sığınma yerleri “konuk ve eğitim evleri”ne dönüştürülmüştür.

Fransa’da okul öncesiyle ilgili ilk programlar 1837 yılında tespit edilmiştir. Burada amaç, anne bakımı ve ilgisiyle birlikte çocukların yaşlarına uygun, erken bir eğitim basamağı sağlamak görevini yerine getirmektir.

Bu okul öncesi eğitim kurumları bir çeşit hayır kurumlarıdır. İlk yıllarda bunlara kutsal odalar denmektedir. 1881’de bu ad anaokulları olarak değişmiştir. Yuva sınıfları adı verilen değişik bir tip programda geliştirilmişti. Bu okul ve sınıflar, çoğu kez ilkokul binalarında faaliyet gösterirlerdi ve bu okullara bağlıydılar. 3 ile 6 yaşları arasındaki çocukları kabul eden bu eğitim kurumları ilkokul müdürlerinin gözetimi altındaydı.

Anaokullarının, resmi olarak eğitim kurumları içerisinde bugünkü yerini alması, 1884’te Jules Ferry’nin çıkardığı kanunlarla olmuştur. Bundan sonra da bu okulların öğretmenlerinin özel formasyonlu olması yolunda adımlar atılmıştır.¹²⁹

İlk yıllarda Mili Eğitim Bakanlığı, okul öncesi eğitimine mali yardımda bulunmak sorumluluğunda değildi. Ancak anlaşmalar yapıldığında yardım ederlerdi. Bazı anaokulları özel kuruluşlar veya kilise grupları tarafından işletilir

¹²⁷Larose; Terrise; Bedard; Karsenti, Agm., s. 3.

¹²⁸M. Vasconcellos, (Akt: Hülya Kartal), “Le systeme educatif Paris. Bulletin officiel de l’education nationale” hors series no: 1 du 14 fevrier 2002 de la Ministere de l Education National, 1999. <http://www.education.gov.fr/bo/2002/hs1/maternelle.htm>.19.03.2003.

¹²⁹Hülya Kartal, “Okul Öncesi Eğitimin Fransa’daki Tarihsel Gelişimi ve Bu Güncü Durumu”, Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara. Cilt 3, Sayı: 2, Bahar 2005.

ve devlet hazinesinden yardım almazdı. Anaokulları kendi idareleri ile bağımsız kurumlardır.¹³⁰

4.5.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

Fransa okul öncesi eğitimde uzun bir geçmişe sahiptir. Okul öncesi eğitim zorunlu olmamasına rağmen, 3 yaşına doğru çocukların hemen hepsi école maternelle (Kreş) eğitimine katılırlar. 2002 öğretim yılı başlangıcında 2 yaşındaki çocukların %32'sinin bu kurumlara kaydedildiği görülmektedir.¹³¹

Kamuya ait okul öncesi eğitim kurumları milli eğitim bakanlığının sorumluluğundadır ve katılım ücretsizdir. Özel okullarda ebeveynler, çocukların yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının karşılanması için aidat öderler. Fransa'da çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında üç gruba ayrılırlar. 3 yaş çocukları için küçük gruplar, 4 yaş çocukları için orta grup, 5 yaş çocukları için temel grup olarak ayrılırlar. Bu okullardaki aktivitelerin temel amacı, çocukların bütün gelişim alanlarına katkı sağlamak ve çocukları temel eğitime hazırlamaktır.

Fransa'da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Fransa'da okula devam etme zorunluluğu yoktur; ama eğitim zorunludur. Genel olarak bu eğitim kurumlarına "Ecole maternelle" denilmektedir.¹³²

Fransa'da okul öncesi eğitimin asıl amacı olumsuz çevreden gelen ve annesi çalışan çocukların ilkokula hazırlanmalarına yardımcı olmak olduğu kadar, özel eğitim gerektiren çocukların erken teşhis ve tedavisini de sağlayabilmektir. Çocuklar anaokullarında kendilerine özgü bir çevre oluşturarak bu çevrede özgürce ilk deneyimlerini yaşarlar, bir şeyleri kendi başlarına yapabilmeleri için teşvik edilirler ve oyunlarla, etkinliklerle ilk edinimlerinin temellerini atmış olurlar.

Okul öncesi eğitim isteğe bağlı olmakla birlikte, kurumların %85'ini oluşturan devlet kurumlarında parasızdır. Geriye kalan kısmı ise dini kuruluşlar

¹³⁰Cramer; Browne, Age., s. 305.

¹³¹"National summary sheets on education systems in Europa and ongoing reforms", 2005 Edition, France, s. 2. <http://www.eurydice.org/>. 02.11.2006.

¹³²"Comparative Indicator of Education in The United states and Other G8 Countres: 2004", February 2005, s.71.

tarafından organize edilen, devlet veya bölgesel destek alan veya ailelerin ödedikleri ücretlerle desteklenen özel kurumlardır.

Kreş ya da anaokullarına devam etmeyerek 5 yaşına gelmiş çocuklar, ailelerinin isteği doğrultusunda ilköğretim okullarındaki anasınıflarına alınırlar ve temel eğitimin içine girmiş olurlar. Çocuklar haftada 26 saat ders görürler.¹³³ Sınıfları ve grupları kapsayan herhangi bir düzenleme yoktur. Okul müfettişleri her yıl kendi bölgelerinde, bir sınıftaki öğrenci sayısını akademik ölçütleri göz önünde bulundurarak belirleyebilmektedirler. Belediyeler devlet okullarının yerlerini belirlemekle yükümlüdürler.

Fransa’da okul öncesi eğitim kurumlarına, çocuğun toplumsal ve zihinsel gelişimini sağlayan, onlara sunulan eğitim olanaklarını eşit duruma getiren, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan kurumlar olarak bakılmaktadır. Bu nedenle okul öncesi düzeyde okullaşma oranı oldukça yüksektir.¹³⁴ Fransa’da 5 yaşındaki çocukların %100’ü okul öncesi eğitimden yararlanırlar.

4.6. İtalya’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları

4.6.1. Geçmişten günümüze tarihsel gelişim

İtalya’da özellikle endüstri alanıyla uğraşan topluluklar okul öncesi çağı çocukları için çocuk bakımı konusunda deneyimlidirler. Nitekim 1907 yılı ile birlikte Maria Montessori Roma’da “ Casa dei bambini” (çocuk evi) adındaki ilk okul öncesi eğitim kurumunu açmıştır.

Maria Montessori’nin eğitim yaklaşımı kısa bir sürede İtalya’ya yayılmıştır. Özellikle 1915 ve 1916 yıllarında Milano şehrinde Montessori’nin yaklaşımı büyük yankı bulmuştur. Milano halkı, çalışan annelerin böyle çocuklarının böyle eğitim kurumlarına ihtiyacı olduğu fark edip ve 1917’de kendi okul öncesi programlarını açmışlardır.¹³⁵

¹³³Erginer, Age., s.169.

¹³⁴Murat Gürkan Gülcan, AB ve Eğitim Süreci, AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları; Yapısal Uyum Modeli, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 159.

¹³⁵“Early Childhood Education and Care Policy in İtaly”, OECD Country Note, May 2001, s.13. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

1925'te büyük şehirlerde fakir ailelerin çocuklarına bakmak ve gelişimlerini desteklemek amacıyla "Anne ve Çocuklar Ulusal Organizasyon"u (National Organization for Mothers and Infants) kurulmuştur.¹³⁶

İkinci Dünya Savaşı'nı takiben, özellikle ülkenin kuzey bölümlerindeki endüstri alanında gelişmiş yerleşim yerlerinde, okul öncesi çağıdaki çocuklar için evin dışında deneyim kazanmalarına ilgi artmıştır. Yerel yönetim, okul öncesi çocukları için çocuk bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması için katkı sağlamaya başlamışlardır. Bu yerel yönetimlerin destek ve başarıları, özellikle çalışan annelerin ev dışında bakımların yüksek niteliğine karşı sempatisini kazanmıştır.¹³⁷

1968 yılında kabul edilen 44 sayılı kanunla, okul öncesi eğitimin bütün sorumluluğu devlet tarafından üstlenilmiştir.¹³⁸ 1968 yılında çıkarılan bu yasa, okul öncesi eğitimin gelişimine önemli katkıda bulunmuştur. Bu yasa ile okul öncesi eğitim, tüm İtalyan vatandaşlarının çocukları için bir kamu hizmeti haline getirilmiştir. Bu yasa, ilköğretim öncesi eğitimde çocukların kişilik gelişimini, ilköğretime hazırlanmalarını esas almıştır.¹³⁹

4.6.2. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

İtalya'da okul öncesi eğitim kurumlarının genel olarak sorumluluğu Eğitim Bakanlığı'na ait olmakla birlikte, uygulamada okullar belediyelere (yerel yönetimlere) bırakılmıştır. Okul öncesi eğitim devlet, kilise, özel sektör ve belediyeler tarafından sağlanmaktadır. Okul öncesi eğitim, 1991 yılından beri eğitim sisteminin ilk aşaması haline gelmiştir.

¹³⁶"Financial Resources for Lifelong Learning: Evidence and Issues", Lifelong Learning as an Affordable Investment International Conference Organised by The Organization for Economic, Co-Operation and Development and Human Resources Development Canada, Ottawa 7-8 December 2000, <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

¹³⁷"Early Childhood Education and Care Policy in Italy", Age., s. 14.

¹³⁸"Structures of Education Vocational Training and Adult Education Systems in Europa", Italy, 2005/06, s.13. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

¹³⁹Oktay, Age., s. 75.

İtalya’da okul öncesi eğitim çocukların, bilişsel duyuşsal, psikomotor, sezgisel ve dille ilgili gelişimlerini sağlamak ve çocuklara bağımsız olarak hareket etme becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır.¹⁴⁰ İtalya’da 0-3 yaş arası çocuklara sahip aileler için yapılan hizmette eksiklikler bulunmaktadır. Bazı belediyelerin dikkate değer çaba ve çalışmalarına rağmen bu durum ulusal profile daha da güçlendirilebilir.

Eğitim siteminde 2004 yılında yapılan köklü bir değişik olarak görülen üç yaş çocukları için “Scuola dell’Infanzia” adındaki kurumlar tasarlanmıştır. Bu kurumlarda çocuklara tüm gelişim alanlarını destekleyici yönde eğitim verilmesi düşünülmüştür.

İtalya’da çocuklar üç yaşına geldiğinde kreşlere başlayabilmektedirler. Aileler istedikleri okulu seçmekte özgürdürler. Ancak okulların görevli personel ve yapı olarak kapasitelerine bağlı olarak sınırlandırmalar olabilmektedir. Öğretim faaliyetleri 1 Eylülde başlayıp ve 30 Haziranda bitmektedir. Okula başlama tarihi gün olarak bölgelere göre değişebilmektedir. Tatiller Noel, Paskalya ve yaz tatilinden oluşur. Okul öncesi eğitim kurumlarında haftalık ders saatleri 25 ile 49 saat arasında değişmektedir.

Okullar çocukların yaşına bağlı olarak 3 bölüme ayrılır. Tipik olarak bir okul, aynı yaş grubu (3,4 ve 5) çocukları için üç farklı yiyecek tedariki yapar. Fakat bölümler karışık gruplardan da oluşabilmektedirler. Bölümler katı bir şekilde belirlenmemekle birlikte çocukların kaydolma sayısına göre düzenlenmektedir.

Genellikle kreşlerde sınıflar iki öğretmen ve 15 ile 25 arasında değişen öğrenci sayısından oluşur. Eğer özel eğitime muhtaç bir çocuk bulunursa öğrenci sayısı 20’yi geçemez. İtalya’da okul öncesi eğitim kurumlarının öğretim metotları oyun ve araştırma gelişimi ile sosyalleşme üzerinde odaklanır.¹⁴¹

2004 yılı itibariyle İtalya’da 3 yaş altı çocukların sayısı 3.842.256 dır. 0-3 yaş arası çocuklara sahip olan annelerin %45,2’si ve 6 yaş altı çocuklara sahip olan annelerin %53’ü çalışmaktadırlar. Zorunlu eğitime başlama yaşı 6 dır.

¹⁴⁰ Erginer, Age., s. 127.

¹⁴¹“Structures of Education, Vocational Training and Adult Education Systems in Europa”, İtaly, 2005/06, s.13-14. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Okulların %55,2'si devlet, kalan %44,8'i özel kişi, kurum ya da belediyeler tarafından yönetilmektedir.¹⁴² Okul öncesi eğitim için yaygın olarak kullanılan "Scuole dell'Infanzia"lar zorunlu eğitim kurumları değildir.¹⁴³

İtalya'da anaokulları, ilköğretim okullarıyla aynı binada bulunabilir ya da bağımsız olarak kurulabilirler. Devlete bağlı olmayan okullar belirli koşulları sağlayarak devletten parasal destek alırlar. Özel anaokulları ise genelde paralıdır. Devlet anaokullarının parasız olmasıyla birlikte aileler, çocukların ulaşım ve yiyecekleri için okullara katkıda bulunurlar.¹⁴⁴

¹⁴²"Starting Strong II: Early Childhood Education and Care", OECD 2006, s. 359-361.
<http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

¹⁴³"Comparative Indicator of Education in The United states and Other G8 Countres: 2004", February 2005, s. 75.

¹⁴⁴Erginer, Age., s. 129.

5. BÖLÜM

5. TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ GELİŞİMİ

5.1. Cumhuriyet’in İlanından Önce Okul Öncesi Eğitim

Yapılan bilimsel araştırmalar; nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip nesilleri yetiştirmek için eğitime çok küçük yaşlarda başlamanın gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlamanın faydaları sayılamayacak kadar çoktur. Bu durumu gören eğitimciler çocukları, mümkün olduğu kadar küçük yaştan düzenli bir eğitime tabi tutmak için girişimlerde bulunmuşlar ve çeşitli eğitim kurumlarını açmışlardır.

Gelişen ve daha karmaşık bir hal alan hayat şartları kişinin daha güçlü olmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, özellikle büyük şehirlerde anne ve babalar geçinebilmek için çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu ailelerde, çoğunlukla başka bir yetişkinde bulunmamaktadır. Bu yüzden ailenin küçük çocuğunu teslim edebileceği güvenilir bir yere ihtiyacı vardır.

Her toplumda olduğu gibi, toplumumuzda da sosyal katmanlar arasında kültürel farklar vardır. Köylerden şehirlere göçlerin bir sonucu olarak kültürel farklar belirginleşmiştir. Bu farklı kültürel düzeye sahip ailelerin çocukları ilköğretim birinci sınıfa geldikleri zaman problem daha da büyümektedir. Kültürel yoksunluk yüzünden çocuklardan bir kısmı başarısızlığa uğramakta ve sağlıklı bir kişilik geliştirmekte güçlük çekmektedir. Bu bakımdan geliştirmekte öncelikli yörelerde bulunan veya buralardan büyük şehirlere gelen çocukların küçük yaşlardan düzenli bir eğitime tabi tutularak, aileden gelen açığın kapatılması gerekmektedir.

5.1.1. Kısmen okul öncesi eğitim işlevi gören kurumlar

Türk eğitim tarihinde, 19. yüzyılda, çocuğa ve çocuğun eğitimine bakışın değişmeye başladığı görülmektedir. Bu değişimde etkin rol oynayan unsurlardan bazıları şöyledir:¹⁴⁵

1824’te sultan ikinci Mahmut, ilköğretimi zorunlu kılan Fermanını yayınlamıştır. 1847’de ilköğretim ve öğretmenleri hakkında bir Talimatname

¹⁴⁵Yahya Akyüz, “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihiçesi”, Milli Eğitim Dergisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, Sayı: 132, 1996, s. 11.

yayınlanmıştır. 1960'lardan itibaren eğitimciler, yazarlar ailenin ve okulun eğitim görevleri üzerinde geleneksel görüşlerden farklı düşünceler ileri sürmeye başlamışlardır. Bu görüşler, ailenin ve devletin çocuklara ve toplumun mutluluğuna olan sorumlulukları açısından ele alınmaya başlanmıştır. Böylece, çocuğun kendi doğasına uygun gelişip eğitilmesine saygı duyulması ve önemle ele alınması gereken bir varlık olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.¹⁴⁶

Türklerde okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimine bakıldığında; okul öncesi eğitim kurumu olarak kurulmayan ancak kısmen bu işlevi yerine getiren kurumlar bulunmaktadır.

5.1.1.1. Sıbyan mektepleri

Kuruluşları Karahanlı ve Selçuklulara kadar uzanan bu kurumlar, zorunlu olmadan 5–6 yaşındaki çocukları alan, onlara 3–4 yıl boyunca Kur'an okumayı, namaz kılmayı, dualar ve yazı yazmayı öğreten kurumlardır.¹⁴⁷ Sıbyan okullarını, özel kişiler kuruyorlar veya elbirliğiyle halk yaptırıyordu. Bu kurumları, padişahların, saraylı kadınların, vezirlerin, beylerin, ağaların, varlıklı esnafın, çelebi ve şeyhlerin yaptırması güzel bir gelenek olarak görülmektedir.¹⁴⁸

Sıbyan mekteplerine bazen veliler, daha küçük çocukları da gönderiyorlardı. Bunu yapmada amaç, çocukların öğrenmesi değil okulda hoş vakit geçirmesi ve annelerin evde rahatlamalarıydı. Bu bakımdan sıbyan mektepleri kısmen okul öncesi eğitim kurumu olarak görülebilir.

Fatih sıbyan mektebine ancak yetim çocukların, yetim bulunmazsa fakirlerin çocuklarının alınmasını şart koşturmuşur.¹⁴⁹ Sıbyan mekteplerinin 4–5 yaşlarından itibaren çocukları kabul etmeye başlamaları nedeni ile bu okulları tam okul öncesi eğitim kurumu olarak nitelemek yanlış olmaktadır. Verilen eğitimin

¹⁴⁶Akyüz, Agm., s. 11.

¹⁴⁷Akyüz, Agm., s. 11.

¹⁴⁸İlhan Başgöz, Türkiye'nin Eğitim Çıkması ve Atatürk, Kültür Bakanlığı Başvuru Kitapları, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1995, s. 3.

¹⁴⁹Osman Nuri Ergin, Türk Maarif Tarihi, Cilt 1-2. Eser Matbaası. İstanbul. 1977. s.83.

içeriği ve kullanılan yöntemler açısından bu kurumlarla çağdaş okul öncesi eğitim arasında bir ilişki kurmak mümkün değildir.¹⁵⁰

5.1.1.2. Islahhaneler

Mithat Paşa'nın öncülüğü ile 1863'lerden itibaren kurulmaya başlanan, kimsesiz erkek ve kız çocukların korunması, yetiştirilmesi ve onlara bir meslek kazandırılması amacını güden Islahhanelerde zaman zaman, okul öncesi yaşındaki çocukları da barındırmışlardır.¹⁵¹

5.1.1.3. Darüleytam-ı osmanî

1908'de Adana'da Ermenilerin başkaldırması üzerine çıkan olaylarda, o yörede birçok çocuk öksüz ve yetim kalmıştır. Devlet bunlardan yaşı 5–10 arasında bulunan kız ve erkek Müslüman ve Ermeni çocuklarını, bu kurumda barındırıp eğitmiştir.¹⁵²

5.1.1.4. Darüleytamlar

Darüleytamlar (yetim yurtları) 1914'te açılmıştır. Osmanlı, Birinci Dünya Savaşı'na girince bazı düşman devletlerin kuruluşlarını kapatma kararı almıştır. Bunlar arasında birçok “Darüleytam” da vardı. Burada barınan Müslüman çocukları açıkta kalmasın diye Darüleytamlar kuruldu.

Darüleytamların kısmen anaokulu olma özelliği, kızlar için bu kurumların içerisinde anasınıfları oluşturulmuş ve 2–7 yaş arasındaki erkek ve kız çocukları buralarda barındırılıp eğitilmiştir.¹⁵³

5.1.2. Okul öncesi eğitim kurumları

II. Meşrutiyet'ten önce bazı illerde özel anaokulları açılmıştır. Bu tarihlerde İstanbul'da da bazı özel anaokulları açılmıştır. Ancak resmi anaokulları 1912–1913 yıllarında Balkan Savaşları'ndan sonra açılmış ve yaygınlaşmaya

¹⁵⁰Ayla Oktay, “Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular”, Morpa Yayınları, İstanbul, 2005, s. 13.

¹⁵¹Akyüz, Agm., s. 12.

¹⁵²Akyüz, Agm., s. 12.

¹⁵³Akyüz, Agm., s. 12.

başlamıştır.¹⁵⁴ Şükrü Bey Eğitim Bakanı iken (1913–1917) remi anaokulları açılmaya başlanmıştır. Bunlara öğretmen yetiştirmek için İstanbul Darülmuallimat’ında (Kız Öğretmen Okulu) birde özel sınıf açılmıştır.

1914 yılında İzmit’e Maarif Müdürü olarak atanan Kazım Nami, orada bir Ermeni bayan öğretmenle beraber bir anaokulu açmıştır. Bu tür okullar, evlerinde ve ev işleriyle uğraşıp çocuklarına yeteri kadar bakamayan aileler ile çocuklara daha küçük yaşta uygulamalı biçimde ilk bilgileri veremeyen ve eğitimden yoksun olan ailelerin çocuklarını eğitip hazırladıkları ve çocukların küçük yaşlarda düzen ve sosyal hayata alıştıkları kurumlardı. Bu kurumlarda çocuk eğitimi konusunda bilgi sahibi öğretmenler bulunmaktaydı. Bu durumda çocuklar gelişimlerini olumlu yönde geliştirme ortamı bulurken aynı zamanda eğlenceli ve hoş vakit geçirme imkânına da kavuşuyorlardı. Bu kurumlarda her çocuk aynı eğitim ile yetiştirilmeye çalışılıyordu.

6 Ekim 1913 tarihinde Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati (İlköğretim Geçici Kanunu) yayınlanmıştır.¹⁵⁵ Bu kanunun üçüncü maddesinde anaokulları ve sıbyan sınıfları ilköğretim kurumları arasında gösterilmiştir. Kanun’un 4. maddesi, anaokulları ve sıbyan sınıflarını şöyle tanımlamıştır: “Çocukların yaşlarına uygun olarak, faydalı oyunlar, geziler, elişleri, ilahiler, yurtseverlik şiirleri, tabiat bilgisine ilişkin konuşmalar ile onların ruhi ve bedeni gelişmelerine hizmet eden kurumlardır”.

1914 yılı Eğitim bakanlığı bütçesi düzenlenirken gerekli ödenekler konularak 10 tane çocuk bahçesi denilen okullar resmi olarak açılmıştır. Bu mekteplerin yararı oldukça fazlaydı. Yetersiz aile koşulları içerisinde bulunup yeterli eğitimi alamayan çocukların eğitildiği, düzen ve sosyal hayata alıştırıldığı yerler idi. Yine buralara farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları aynı eğitimi alıyorlardı. Buda günümüzdeki eğitimde fırsat eşitliği ilkesiyle aynı paraleldedir. Bu çeşit mektepler, çocuk eğitimi bilimini bilen ve anne şefkatine sahip bayan öğretmenler elinde bulunduğu ve çocuklar sürekli geniş bahçelerde bir takım hüner ve becerileri eğlenceli ve açık havalı yerlerde el işleri ile

¹⁵⁴Akyüz, Agm., s. 12.

¹⁵⁵Reşat Özalp (Akt: Yahya Akyüz), Milli Eğitimle İlgili Mevzuat (1857–1923), İstanbul, 1982, s. 83.

kazanmakla meşgul edildikleri için çocuklar hiç sıkılmadan birçok yararlı bilgi edinip ilköğretime hazırlanmaktadır.

Kanun; anaokullarının 4 yaşından 7 yaşına kadar çocuklar için kurulacağını belirtmektedir. Yine Kanun, bunlar için bir Nizamname hazırlanacağını öngörmektedir. Anaokulları Nizamnamesi 15 Mart 1915 tarihinde hazırlanmıştır.¹⁵⁶ 15 maddeden oluşan bu Nizamiyenin hükümleri bugünkü dilde şöyledir:

Genel Hükümler:

Madde 1. Anaokulları, ilkokulu bulunan bir kız okuluna bağlı olarak ya da bağımsız olarak açılır.

Madde 2. Anaokulu kurulurken,

- a) Binanın okul yapılmasına elverişli ve sağlık şartlarına uygun olmasına,
- b) Çocukların sayısı ile orantılı genişlikte bahçesinin bulunmasına,
- c) Her çeşit eğitim araç-gerecinin hazırlanmış olmasına özen gösterilecektir.

Madde 3. Anaokulları ücretli veya ücretsiz olarak açılabilir.

Madde 4. Ücretli resmi anaokullarına parasız çocuk alınmaz.

Madde 5. Anaokullarına 4, 5 ve 6 yaşındaki çocuklar alınır. Erkek ve kız çocuklar birlikte bulundurulabilir.

Madde 6. Çocuklar anaokullarına alınırken doktor tarafından muayene edilerek bulaşıcı hastalıkları olmadığı ve aşıları olduğu tespit edilecektir.

Madde 7. Anaokullarında çocuklar yaşlarına göre sınıflara ayrılırlar. Her sınıfa en çok 30 çocuk alınır.

Madde 8. Anaokullarında sağlığa uygun ve ahlaki oyunlar, okul içinde yürüyüşler ve düzenli beden eğitimi, dini ve milli hikâye ve konuşmalar, resimlerin incelenmesi ve el işleri yaptırılır.

Madde 9. Anaokulları en az haftada bir kez sağlık incelemesine tabi tutulacak ve çocuklar tek tek muayene edilecektir. Gerek görülürse bu denetimlerden çocuk velisine bilgi verilecektir.

¹⁵⁶Akyüz, Agm., s. 13.

Yönetici ve Öğretmenler:

Madde 10. Anaokullarında sınıf sayısı kadar bayan öğretmen ve yardımcı bayan öğretmen bulunur. Yönetim görevi birincilere verilir.

Madde 11. Bir anaokulu öğretmeni olabilmek için,

a) Darulmuallimat (İstanbul Kız Öğretmen Okulu) Ana Muallime şubesinden mezun olmak,

b) Veya bir anaokulunu iyi yönettiğine dair belgesi bulunmak,

c) Veya anaokulu öğretmenliği yapabilecek yetenek ve bilgi sahibi olduğunu sınavla göstermek,

d) Türkçeyi güzel telaffuz etme ve akıcı bir anlatıma sahip olmak gereklidir.

Madde 12. Anaokulları öğretmenleri Osmanlı uyruğuna sahip olacaklar ve hiçbir bulaşıcı hastalıkları bulunmadığı doktor raporu ile belirlenecektir

Madde 13. Anaokulları öğretmenlerinin terfi ve meslekte ilerlemeleri İlköğretim Kanun'undaki hükümlere tabidir.

Madde 15. Bu Nizamname, yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Bu Nizamnamenin yayınlanmasından sonra büyük kentlerde de anaokulları çoğalmıştır. İstanbul'da 1916 sonlarına kadar 30'a yakın anaokulu açılmıştır.¹⁵⁷

Nizamnamenin yayımlanmasından sonra, aynı yıl İstanbul'da Anaokulları ve Sıbyan sınıflarına öğretmen yetiştirmek üzere, öğretim süresi bir yıl olan, "Ana Öğretmen Okulu" açılmıştır. Bu okul dört yıl faaliyet göstermiş, 370 anaokulu öğretmeni mezun vermiş ve 1919'da kapanmıştır.¹⁵⁸

5.2. Cumhuriyet'in İlanından Sonra Okul Öncesi Eğitim

Cumhuriyet'in kuruluşu sırasında ülkenin içinde bulunduğu şartlar özellikle ilköğretime öncelik verilmesini gerektirdiğinden, bu ilk yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarının sayısında bir ilerleme görülmemektedir. Genç Cumhuriyet yeni bir yurttaş tipi yaratmaya çalıştığı için kaynaklarının önemli bir bölümünü ilköğretimdeki okullaşmanın gelişimine harcamıştır.

¹⁵⁷Akyüz, Agm., s. 13.

¹⁵⁸MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı, "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu", Okul Öncesi Eğitim, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara, 1977, s. 41.

Okul öncesi dönemin eğitimi ailelerin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakılmıştır.¹⁵⁹ 1923’de anaokulu ve anasınıflarında 136 öğretmen çalışmaktaydı. Cumhuriyet’in ilk yıllarında, 38 ilde 80 anaokulu mevcuttur ve bu okullar çevresel olanaklarla çalışmalarını yürütmüşlerdir.

1927-1928 öğretim yılında, bu konuda yeni bir atılım gerçekleşmiş, Ankara’da öğretim süresi iki yıl olan “Ana Öğretmen Okulu” açılmıştır. Bu okul 1930-1931 öğretim yılında İstanbul Kız Öğretmen Okulu’na nakledilmiştir. Ancak, 1933 yılında bu okul kapatılmıştır.¹⁶⁰

25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 tarihlerinde çıkarılan iki tamimle ilköğretimin geliştirilmesi için bütçe imkânlarının anaokullarından ilköğretime kaydırılması yönünde bakanlığın görüşleri okullara bildirilmiştir. Bakanlığın bu iki tamimi üzerine vilayetlerde daha önce açılmış olan anaokulları kapatılmıştır.¹⁶¹

Harf İnkılâbı devleti tüm gücüyle ilköğretime önem vermek zorunda bırakmış, her Türk vatandaşını okur-yazar duruma getirmek için yetişkinler eğitimine ağırlık verilmiş, bu amaçla “Millet Mektepleri” açılmıştır. Etkinliklerini daha çok yerel olanaklarla yürüten anaokullarına devletçe yapılan kısıtlı yardımlarda böylece kesilmiştir. 1932-1933 öğretim yılında, resmi anaokullarında sadece 12 anaokulu öğretmeni görev yapmıştır.¹⁶²

Oktay’dan (1989) alınan bilgiye göre hayatını amelelikle, işçilikle kazanmak mecburiyetinde bulunan dul ve fakir kadınların 3-7 yaş arasındaki çocuklarını sabahtan akşama kadar oyalamak, yedirmek, içirmek ve terbiye etmek maksadıyla, 1932 yılında İstanbul Belediyesi tarafından bir çocuk yuvası açılmıştır. İşe giden kadınlar, sabahları çocuklarını getirip müesseseye bırakırlar ve akşam işten döndükleri zaman alıp barındıkları yere götürürlerdi. Ayrıca burası yemekli bir anaokulu niteliğindedir.

Burada, ülkemizde okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynayan ve bu yıllarla ilgili, bilinçli; çağdaş bakım ve eğitimin, Türk toplumunca, bir ölçüde, benimsenmesinde önderlik yapan "Kız Meslek

¹⁵⁹Oktay, Age., s. 83.

¹⁶⁰Oğuzkan; Oral, Age., s. 32.

¹⁶¹Oktay, Age., s. 83.

¹⁶²Oğuzkan; Oral, Age., s. 32.

Liseleri'nin" kuruluş yıllarından söz etmek yerinde olur. Toplumumuzda, genç kız ve kadınlarımızın eğitimine verilen önemin artışına paralel olarak, çocuk bakımı ve eğitiminin de güncellik kazandığını ve konuyla ilgili duyarlılığın arttığını görmekteyiz.¹⁶³

İlk kez, 1864 yılında, Tuna valisi Mithat paşa tarafından kimsesiz kız çocuklarının barındırılması ve becerilerinin geliştirilmesi amacıyla açılan "Kız Islahhaneleri"nin 1927-1928 öğretim yılında "Kız Enstitüleri" olarak adı değiştirilmiş ve günün ihtiyaçları doğrultusunda öğretim ve eğitim etkinlikleri yeniden düzenlenmiştir.

İlkokul üzerine beş yıl eğitim veren bu okullarda, genç kızlarımızın, bilgili, becerili bir ev kadını ve anne olarak yetiştirilmeleri, ana hedef olarak benimsenmekteydi. Aynı yıl içinde, bu okullara bağlı ya da bağısız, "Pratik Kız Sanat Okulları"nın açıldığını ve zorunlu okuma yaşını aşmış kadınlarımızın, aynı amaçlar doğrultusunda, yetiştirilmeye başlandığını görüyoruz. Kız enstitüleri ve pratik kız sanat okullarında, el becerileri ve ev-yönetimi derslerinin yanı sıra işlenen genel bilgi dersleri içinde, çocuk bakımı ve eğitimi de yer almaktaydı.

Adı geçen okullara, öğretmen yetiştirmek amacıyla, 1934-1935 öğretim yılında, Ankara'da, üç yıl süreli "Kız Meslek Öğretmen Okulu" açılmış, bu okulun adı 1948 öğretim yılında, programında yapılan değişikliklerle, dört yıl süreli "Kız Teknik Öğretmen Okulu" olarak değiştirilmiştir. Çocuk Bakımı ve Eğitimi alanında öğretmen yetiştirmenin, böylece yeniden, bir öğretmen okulunda ele alındığı görülmektedir.

Kadının toplum kalkınmasındaki değerinin anlaşılması ve yetişkinler eğitimine verilen önemin artışıyla birlikte, 1938'de, Mesleki ve Teknik Öğretimce, kırsal kesimde yaşayan kadınlarımız için "Köy Kadınları Gezici Kursları" uygulamasına gidilmiştir. Bu kurs etkinlikleri içinde de "Ana- Çocuk Sağlığı, Çocuk -Gelişimi ve Eğitimi" derslerine yer verilmiştir.

Çocuğun bakım ve eğitimine yönelik çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı, Kız Teknik Öğretim etkinlikleriyle yaygınlaştırılırken, Tarım Bakanlığının, kırsal kesimdeki yetişkinlerin eğitimine yöneldiğini görmekteyiz. 1954-1955 öğretim yılında "Ev Ekonomisi Yaygın Eğitim Kursları;" 1957'de 4 K(Kafa, Kol, Kalp,

¹⁶³Oğuzkan; Oral, Age., s. 32.

Kuvvet) Kulüpleri: bu yönelişin sonuçları olarak gösterilebilir. Ev ekonomisi kursları yetişkinler için düzenleniyor; 4 K Kulüpleri ise, 10-18 yaşlar arası gençleri eğitmek üzere etkinlik gösteriyordu. Bu etkinlikler içinde, çeşitli bilgi ve becerilerin yanı sıra çocuk bakımı ve eğitimine de ağırlık verildiği dikkat çekmektedir.

Görüldüğü gibi, ülkemizde, çocuğun bakımı ve eğitimiyle ilgili etkinlikler ve bu konudaki duyarlılık, öncelikle, genç kız ve kadınlarımızın eğitimi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Günümüzde, çağdaş çocuk eğitimi anlayış ve uygulamalarında, yetişkinlerin eğitimine ne denli önem verildiği düşünülürse, toplumumuzdaki, konuyla ilgili gelişmelerin olumlu olduğu söylenebilir.

Bu çalışmalardan ayrı olarak, yedi yaşından küçük çocukların korunmasını, yerel yönetimler (Belediyeler) ve Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığının sorumluluğu olarak belirleyen "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu"nun (Genel Toplum Sağlığı Yasası), 24.04.1930 tarihinde yürürlüğe girdiğini görmekteyiz. 1952 yılında, 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Kanunu" gereğince, Milli Eğitim Bakanlığında kurulan bir komisyon, "Anaokulu Programı ve Yönetmeliği" ile "Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı"nı hazırlamıştır.¹⁶⁴

5.2.1. Kalkınma planlarında okul öncesi eğitim

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında anaokullarına ve anasınıflarına yer verilmemiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; "okul öncesi eğitim, 3-6 yaşındaki çocukların eğitimidir. Bu eğitim ancak anne eğitiminden yoksun çocukların eğitimi içinde ele alınacaktır." denmiş ve "1968-1972 döneminde okul öncesi eğitim hizmetleri, bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı sınıflar olarak geliştirilecektir. Bütün Kız Enstitülerinde öğretim programının ve okul öncesi eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla çocuk yuvaları açılması" önerilmiştir.¹⁶⁵

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında okul öncesi eğitim, anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşlarındaki çocukların eğitimi olarak ele alınmıştır. Özel kesime örnek olması amacıyla Ankara, Adana (iki okul), Bolu, Gaziantep, Zonguldak

¹⁶⁴Oğuzkan; Oral, Age., s. 33.

¹⁶⁵Başbakanlık DPT İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1968-1972, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1973, s. 163.

illerinde birer olmak üzere 6 anaokulu açılmıştır. 1970-1971 öğretim yılında anasınıfların sayısı da 118 olmuştur. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde özel kesimde gelişmeler başlamış 1970-1971 öğretim yılında yabancı ve azınlık okullar hariç olmak üzere özel kesime ait anaokullarının sayısı 70 olmuştur.¹⁶⁶

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, önceki üç plan döneminde, gerek kaynakların sınırlılığı, gerekse bu eğitim alanına yeterince önem verilmemesi nedeniyle, okul öncesi eğitimin gelişmesinin yeterli düzeyde olmadığı belirtilerek, ilke ve politikalar bölümünde konuyla ilgili olarak şu ifadeler geçmiştir: “En çok kentleşmiş yörelerden başlamak üzere özellikle gecekondular ve işçi çocukları hedef alınarak geliştirilecek olan okulöncesi eğitimi pilot uygulamaları ele alınacaktır. Okul öncesi eğitim, pilot sonuçlarına göre yapılacak yeni düzenlemelerle eğitim sisteminin rasyonel bir yapıya kavuşturulmasından sonra, sistemin bütünlüğü dikkate alınarak yaygınlaştırılacaktır. Sistemin geliştirilmesinde mevcut kapasitelerden yararlanılması esas olacaktır.”¹⁶⁷

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında okul öncesi eğitimin okullaşma oranının %10’a çıkarılması için kamu ve özel kuruluş imkânlarından azami derecede faydalanacağı belirtilmiştir.¹⁶⁸

Son dilimi 2000 yılına rastlayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında okul öncesi eğitim için %16 oranında okullaşma öngörülmektedir. Bu yalnızca okul öncesi eğitim için değil, genelde tüm eğitim- öğretim kademeleri için kalitenin yükseltilmesini ve her kademedeki eğitimin yaygınlaştırılmasına çalışılarak fırsat eşitliğinin sağlanmasını, buna bağlı olarak okul öncesi eğitimin de tedricen yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir. Bu Kalkınma Planında, okul öncesi eğitim konusuna ilköğretim başlığı altında yer verilmiş ve okula başlama yaşı olarak 72 ay sınırı konusunda görüş birliğine varılmıştır. Programda okul öncesine ilişkin alınması gerekli tedbirler üç maddede toplanmıştır.

¹⁶⁶Fatma Barkçin, “DPT Çalışmaları ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Okul Öncesi Eğitimin Yeri”, YA-PA 7. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Eskişehir, 1991, s. 19.

¹⁶⁷Başbakanlık DPT Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1979, s. 456.

¹⁶⁸Mehmet Ural, “Ülkemizde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi”, IV. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara, 1986, s. 17.

1) Okul öncesi eğitim kurumlarının geliştirilmesi hususunda şehirleşme ve sanayileşmenin yoğun olduğu yöreler ile gecekondü bölgelerinde başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

2) İş kanunun da belirlenen sayının üzerinde işçi çalıştıran kamu kuruluşları ve özel kuruluşların, çalışanların çocukları için kreş ve anaokulu açmaları sağlanacaktır.

3) Fiziki kapasite sağlandığı oranda 6 yaş için ana sınıfı açılması uygulamalarına devam edilecek ve bu sınıflarda eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.¹⁶⁹

Bu planda ayrıca değişik kurumların farklı mevzuatla yürütüldüğü okul öncesi eğitim sisteminde bütünlüğü sağlamak amacıyla, okul öncesi eğitim tasarısının hazırlanması kararlaştırılmıştır.¹⁷⁰

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında okul öncesi eğitim hizmeti veren kurumlar arasındaki farklılıkların giderilmesi için standartlar oluşturulması, okul öncesi eğitim öneminde toplum tabanlı milli, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımının özendirilmesi ele alınmıştır.¹⁷¹

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gelişmiş ülkelerin son yirmi yılda "Erken Çocukluk Eğitimi" gerçekleştirme oranında nitel ve nicel açıdan çok önemli seviyelere eriştiği, zorunlu eğitime yakın okullaşma oranlarına ulaştıkları belirtilmiştir.

Planda, zihinsel ve ruhsal gelişimlerin büyük bir bölümünün 7 yaşına kadar tamamlandığı dikkate alındığında, bu dönemde ertelenen her türlü eğitim talebinin ağır faturasının toplumsal yapımıza yansyacağı ifade edilmiştir.¹⁷² Bu durum dikkate alındığında okul öncesi eğitimde başlatılan etkili çalışmaların zenginleştirilerek en üst seviyeye çıkarılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

¹⁶⁹Başbakanlık DPT VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1995-1999), DPT Yayın No: 2174, Ankara.

¹⁷⁰Oktay, Age., s.88.

¹⁷¹Başbakanlık DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara, 2000, s.175.

¹⁷²Başbakanlık DPT IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara, 2006, s. 30.

5.2.2. Şura kararlarında okul öncesi eğitim

Okuma çağına gelmemiş çocukların eğitimi konusu, cumhuriyet döneminde ilk kez 1949'da IV. Milli Eğitim Şurasında, "Aile eğitimi üzerinde durulması, ailede demokratik eğitimin uygulanması için çeşitli yöntemlerden faydalanılması gereği" şeklinde belirtilmiştir. 1952 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan bir komisyon anaokuluna öğretmen yetiştirme geçici kursu programını hazırlamıştır.¹⁷³

1953'deki V. Milli Eğitim Şurasında, okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ile ilgili hükümlerin yeniden yer aldığı görülmektedir: "Yer ve vasıta temini şimdilik ferdi teşebbüslere, mahalli idarelerin yardımına bağlı olmakla beraber, vekâlet bu hususta elinden geleni yapacaktır". Yine bu şuranın ilk maddesinde, okul öncesi eğitim ve öğretimi ile anaokulları için hazırlanan program ve yönetmeliğin incelenmesi yer almıştır.¹⁷⁴

Programa göre, anaokulu öğretmenlerinin en az ilkokul öğretmenliği standardına sahip olmaları istenmekte; açılacak özel bölüm ve yaz kursları aracılığıyla öğretmen ihtiyacının karşılanması önerilmektedir. 4 Ocak 1954 gün ve 780 sayılı tebliğler dergisinde, anaokulları yönetmeliğinin yayımlanmasına karşın, V. Milli Eğitim Şura kararları işlerlik kazanamamıştır.¹⁷⁵

Ülkemizde okul öncesi eğitiminin önemini etkin bir biçimde gündeme getiren ve bu konuda verilmesi gerekli hizmeti belirleyen, en etkili çalışmanın VII. Milli Eğitim Şurasınca (5-15 Şubat 1962), gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Bu şura için hazırlanan, İlk Öğretim Komisyon Raporunda, konuyla ilgili yabancı ülkelerdeki uygulamaların, istatistiksel bilgilerin ve tarihsel gelişmelerin açıklanması yanı sıra aşağıda belirtilen alanlarda hizmetin yaygınlaştırılması önerilmiştir.

1. Anaokulu öğretmen ve yardımcılarının yetiştirilmesi,
2. Bazı bölgelerimizde, ilkokul yaşamında uyum güçlükleri gösterebilecek gelişim gerilikleri içindeki çocuklar için, ilkokullara bağlı "Ana sınıfları"nın açılması,

¹⁷³Poyraz; Dere, Age., s. 13.

¹⁷⁴Oktay, Age., s. 84.

¹⁷⁵Oğuzkan; Oral, Age., s. 34.

3. Özel eğitime muhtaç çocuklar için anaokullarının açılması,
4. Korunmaya muhtaç çocukların okul öncesi bakım ve eğitiminin sağlanması,
5. İş kanunu hükümlerine göre, sanayi bölgelerinde, çalışan annelerin çocukları için anaokullarının açılması,
6. Uygulama alanı olarak kullanılmak üzere ve örnek etkinlikler sergileyebilecek on anaokulunun, çeşitli büyük il merkezlerinde faaliyete geçirilmesi,

VII. Milli Eğitim Şura çalışmalarını izleyen aylarda, okul öncesi eğitim etkinliklerine ışık tutmak üzere, 222 sayılı İlk Öğretim ve Eğitim Kanununun öngördüğü “Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği” yayınlanmıştır (16 Haziran 1962). Bu tarihten sonra, yuva ve anaokullarının yurt çapında, resmi ve özel kuruluşlarca yaygınlaştırıldığı görülmektedir.¹⁷⁶

VII. ve VIII. Milli Eğitim Şuralarında okul öncesi eğitime ilköğretim bünyesinde isteğe bağlı okullar olarak değinilmiştir.

Temmuz 1974 teki IX. Milli Eğitim Şurası, okul öncesi eğitimin amaç ve görevlerini yeniden belirleyerek bu eğitimi Milli Eğitimin genel amaçlarına, temel ilkelerine uygun olarak;

- 1) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimi ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- 2) Onları ilköğretime hazırlamak,
- 3) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
- 4) Çocukların Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak, şeklinde belirtilmiştir.

Aynı şurada okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel eğitim kurumlarının birinci kademesine bağlı ana sınıfları veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak açılabileceği de belirtilmiştir.¹⁷⁷

¹⁷⁶Oğuzkan, Oral, Age., s. 34.

¹⁷⁷Oktay, Age., s. 85.

Haziran 1981'de gerçekleşen X. Milli Eğitim Şurası, gelişen ve değişen sosyo-ekonomik şartlar karşısında, okul öncesi eğitimin normal eğitim sisteminin bir uzantısı durumuna getirilmesini amaçlamış ve sistemin en alt kesimine bir ana sınıfı programı eklenmesini kararlaştırıp (var olan okul öncesi okul ve kurumlarını korumak ve geliştirmek kaydıyla), anasınıfı programının esaslarını belirlemiştir. Bu programların; amaçları, fonksiyonları ve ana sınıfında muhteva ve faaliyet kategorileri belirlenmiş ayrıca uygulamaya yönelik tekliflerde getirilmiş bulunmaktadır.

Temmuz 1988 deki XII. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitim öğretmenliği iki yıllık bir yüksek öğretim kademesi olarak belirlenmiş, lise mezunlarının okullarda kendilerine verilecek pedagojik formasyon sonrası öğretmen yardımcısı veya eğitici olarak görevlendirilmeleri ön görülmüş, özellikle programın aile ortamından gelen yetersizlikleri giderecek şekilde Türkiye'nin şartlarına, sosyal ve kültürel yapısına ve değer sistemine uygun olarak geliştirilmesi kararı alınmıştır.¹⁷⁸

29 Eylül 1993 tarihinde gerçekleştirilen XIV. Milli Eğitim Şurası diğer şuralardan farklı olarak iki temel gündem konusundan birini okul öncesi eğitime ayırmıştır. Bu şurada okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması, okul öncesi eğitiminin tanımı, kapsamı, okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılması ile ilgili sorunlar ve öneriler, okulöncesi eğitimi için kaynak temini ve kullanımı, okul öncesi eğitim programları ve eğitim araçları, okul öncesi eğitimde koordinasyon ve işbirliği, okul öncesi eğitimi mevzuatı, okul öncesi eğitim alanına öğretmen yetiştirme ve istihdam, okul öncesi eğitim modelleri alt komisyonları oluşturulmuş ve çalışmalar yapılmıştır.¹⁷⁹

Mayıs 1996 da XV. Milli Eğitim Şurası özellikle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması konusuna yer vermiş, okul öncesi eğitimini gelecek zaman içinde en azından iki yılının zorunlu eğitim kapsamına alınması konusunda çok önemli kararlar alınmıştır.¹⁸⁰

¹⁷⁸Oktay, Age., s. 85.

¹⁷⁹Devlet Planlama Teşkilatı II. Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1969-1973), Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1973, s. 164.

¹⁸⁰Oktay, Age., s. 86.

XVI. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitim ele alınmamıştır. 13-17 Kasım 2006 tarihleri arasında toplanan XVII. Milli Eğitim Şurası'nda 36- 46. maddeler arasında okul öncesi eğitime yer verilmiş ve aşağıdaki konular ele alınmıştır.

1. 60-72 aylık çocukluk çağını kapsayan okul öncesi eğitim döneminin zorunlu hale getirilmesi için çalışmalara başlanmalıdır.

2. Bağımsız anaokullarına rehber öğretmen atanması zorunlu hale getirilmelidir.

3. Okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasında özel sektör teşvik edilmelidir.

4. Kaynak aktarımı, arsa ve bina temini konusunda yerel yönetimlere yasal sorumluluk verilmelidir.

5. Okul öncesi eğitim hizmeti veren kreş, gündüz bakımevi, çocuk yuvaları, özürllüler için rehabilitasyon merkezleri ve benzeri sosyal tesislerin yapılarının geliştirilmesi amacıyla devlet desteği ve teşvikleri artırılmalı ve bu kurumlara vergi muafiyeti getirilmelidir.

6. Belediyeler, il özel idareleri, kamu iktisadi teşekkülleri, vakıflar ve diğer müteşebbislerin okul öncesi eğitim kurumları açmaları teşvik edilmeli ve bu kurumlar desteklenmelidir.

7. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, gerekli düzenlemeler yapılarak, "Okul Öncesi Eğitimi Kanunu" çıkarılmalıdır.

8. Ülkemizde okul öncesi eğitim alacak çocuk sayısı ve nüfus bilgileri hakkında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), sağlık, nüfus müdürlükleri, muhtarlıklar ile millî eğitim müdürlükleri arasında koordinasyon ve bilgi akışı sağlanmalıdır.

9. Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanmalıdır.

10. Cumhuriyetin 100. yılını kutlayacağımız 2023 yılında okul öncesi eğitimdeki 36-60 aylık çocuklar için okullaşma oranı %80'e ulaşmalıdır.

11. Genel bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan pay artırılmalıdır.¹⁸¹

¹⁸¹XVII. Milli Eğitim Şurası, Ankara, 13-17 Kasım, 2006.

5.2.3. Türkiye’de çeşitli kanunlarda okul öncesi eğitim

5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı “İlk Öğretim ve Eğitimi Kanunu” ile okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları içinde, isteğe bağlı bir eğitim alanı olarak yer almıştır.¹⁸² Cumhuriyetin ilk yıllarında 38 ilde 80 kadar anaokulu vardı. 222 sayılı kanunun çıktığı 1961 yılına kadar bu durum devam etmiştir. 1962 yılında ilk “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” yayımlanmıştır.¹⁸³

14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 19. maddesinde okul öncesi eğitimin kapsamı, “Okul öncesi eğitim, mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukları kapsar şeklinde belirlenmiştir. Bu kanunun 20. maddesinde okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.¹⁸⁴

- 1) Çocukların beden zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- 2) Çocukları temel eğitime hazırlamak,
- 3) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak,
- 4) Çocukların Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Aynı kanunun 21. maddesinde okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluşu hakkında tanımlar yapılmıştır. Bu maddeye göre, okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulacağı gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel kurumlarının birinci devresine bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak açılabilir.

Aynı maddede, okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi özelliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir. İş Kanununa tabi işyerlerinin hangi şartlarla okul öncesi eğitim kurumunu kurmaları gerektiği, Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir ifadesi yer almıştır.

¹⁸²Oğuzkan; Oral, Age., s. 34.

¹⁸³Ural, Agm., s. 15.

¹⁸⁴Hüseyin Hüsnü Tekişik; Erol Ünal Karabıyık, İlköğretimle İlgili Kanunlar, Üner Yayınevi, Ankara, 1982, s.7.

20-22 Mart 1978 tarihinde Ankara’da UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun Düzenlediği “Okul Öncesi Eğitim Semineri” okul öncesi eğitim alanındaki çalışmalara bilimsel açıdan büyük katkılar sağlamıştır.¹⁸⁵

12 Ekim 1983 tarih ve 2917 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 222 sayılı İlköğretim Kanununun geçici 8. maddesinde “Anaokulları ve Anasınıfları için yeterli miktarda yüksek öğrenim görmüş öğretmen bulunamaması halinde, Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi, Eğitimi ve Bakımı mezunlarından devlet memuru olma niteliklerini taşıyan ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılacak kurslarda başarı gösterenler anaokulu veya anasınıflarına 1984 yılından itibaren geçici öğretmen olarak atanabilirler” hükmü getirilmiştir.¹⁸⁶

6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanunda, okul öncesi dönemdeki çocuklarda dâhil olmak üzere korunmaya muhtaç çocuklar tanımlanmış ve reşit oluncaya kadar bu çocukların yetiştirilebilmeleri ve meslek sahibi olmaları hususları kanunda yer almıştır.¹⁸⁷

9 Kasım 1982 yılı T.C. Anayasasının 41. maddesinde okul öncesi eğitim kurumlarına yer verilmiş ve “Devlet, ailelerin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” denilmiştir.

27 Ekim 1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun 3. maddesinde; “Kreş ve Gündüz Bakım Evleri 0-5 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedeni ve ruhi sağlıklarını korumak ve geliştirmek, bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve sunduğu hizmetler karşılığında ücret alan, yatılı olamayan sosyal hizmetler kuruluşu” olarak tanımlanmış ve kreş hizmetleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nın görevleri içerisine alınmıştır.

Aynı kanuna dayanılarak çıkarılan 26 Aralık 1983 tarih ve 18263 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” de açılacak olan kreş ve gündüz bakım

¹⁸⁵“Cumhuriyet Döneminde Eğitim”, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi Atatürk Kitapları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983, s. 247.

¹⁸⁶Ural, Agm., s. 15.

¹⁸⁷Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Age., s. 247.

evlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esaslar, çalışma, personel şartları, ücret tarifeleri, denetim, kapatma işlem ve usulleri belirlenmiştir.¹⁸⁸ Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenen 2006 Mali Yılı Bütçesine İlişkin Raporda, okul öncesi eğitime ilişkin hedef ve stratejiler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının, Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkeler düzeyini yakalaması,

- Sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişimin erken yaşlarda şekillenmesi nedeniyle, okul öncesi eğitimin yurt genelinde fırsat ve imkân eşitliği sağlayacak şekilde geliştirilerek yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

- Okul öncesi eğitim yatırımlarında, okullaşma oranının en düşük olduğu yerleşim birimleri ile hızlı nüfus artışı gözlenen büyük şehirlere öncelik ve ağırlık verilmesi,

- Her ilköğretim okulunda ve fizikî kapasiteleri yeterli orta öğretim kurumlarında, en az bir ana sınıfı açmak suretiyle yatırım kaynağında tasarruf sağlanması,

- Okul öncesi eğitimde kalitenin artırılması için 0-72 aylık çocukların ev ve kurum ortamlarında gelişim alanlarını desteklemek ve geliştirilen programların bilimsel gelişmeler ve günün koşulları doğrultusunda gözden geçirilerek yeniden hazırlanması,

- Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve kalitenin artırılması amacıyla sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerle okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocuklar için okul öncesi eğitime ulaşımı kolaylaştıracak alternatif modellerin uygulanması,

- Okul öncesi eğitimin niteliğinin artırılmasına katkısı olan ailelerin ve toplumun aktif katılımını sağlayacak etkili programların sürdürülmesi okul öncesi eğitimin stratejileridir.¹⁸⁹

¹⁸⁸Ural, Agm., s. 16.

¹⁸⁹2006 Mali Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2005, s. 60.

5.2.4. Okul öncesi eğitimin mevcut durumu

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde okul öncesi eğitimi alanının önemli bir yeri olmasına rağmen henüz istenilen düzeyde değildir. Ancak özellikle 1990'lı yıllardan itibaren meydana gelen gelişmeler ümit vericidir. Ülkemizde okul öncesi eğitim, eğitimde fırsat eşitliğini sağlama ve sosyal dengeyi gerçekleştirme yönünden de taşıdığı önem göz önüne alınarak, bu kurumların nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi yönünden atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın istatistikî bilgilerine bakıldığında, okul öncesi eğitim özellikle cumhuriyetten günümüze doğru artış gösterdiği görülmektedir. 1923-1924 öğretim yılında okul öncesi eğitimde 80 okul, 5880 öğrenci, 136 öğretmen bulunmasına karşın, 2006-2007 öğretim yılında bu rakamlar 20675 okul, 640849 öğrenci, 24775 öğretmene ulaştığı görülmektedir.¹⁹⁰ Bu rakamlar görünüşte iyimser görünmekle birlikte aradan geçen 84 yıllık süre ve artan nüfus düşünüldüğünde ihtiyacın çok gerisinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Artan çağ nüfusu ele alındığında, 2004- 2005 Milli Eğitim sayısal verilerine göre 3-5 yaş arası çocukların 434.771'i okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanırken, 3.892.392 çocuk bu kurumlardan yararlanamamaktadır. Okul öncesi eğitim olanaklarından yararlanan çocuklarla, okul öncesi eğitim olanaklarından yararlanamayan çocuklar arasında yaklaşık olarak 1/9 oranında bir fark vardır. Yani okul öncesi eğitim kurumlarından faydalanamayan çocuk sayısı, bu kurumlardan faydalanan çocuk sayısının yaklaşık 9 katıdır.

2004-2005 öğretim yılı eğitim istatistiklerinin okul öncesi eğitimde bölgelere göre dağılımına bakıldığında, okul öncesi eğitimde en yüksek okullaşma oranı %11,9 ile Ege Bölgesinde, en düşük okullaşma oranının ise %4,4 ile Güney Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir. Bölgeler arasındaki bu eğitim olanakları arasındaki dengesizlikler, eğitimde fırsat eşitliği açısından ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğun gelişiminde 0-6 yaş aralığının oldukça önemli olduğu bilinmekle birlikte, 3-5 yaş grubundaki okullaşma oranının bu denli düşük olması bu yaş grubundaki çocukların gelişiminin riske atıldığını göstermektedir. Fransa,

¹⁹⁰<http://www.meb.gov.tr/istatistik/05.04.2007>.

Almanya gibi birçok Avrupa ülkesinde okul öncesi eğitim okullaşma oranı %90 lar civarındadır ve okul öncesi eğitim örgün eğitimin olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir. Okul öncesi eğitim ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, %18 civarında olduğu ve diğer ülkelere göre ciddi biçimde ihmal edildiği görülmektedir.¹⁹¹

2004-2005 eğitim verilerine bakıldığında okul öncesi eğitimde bir dersliğe Türkiye ortalamasında 16 öğrenci düşerken, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 22 öğrenci düşmektedir. Okul öncesi eğitimde Türkiye ortalamasında bir öğretmene 19 öğrenci düşmektedir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı bakımından bölgeler arasında çarpıklıkların olduğu görülmektedir. Ege Bölgesinde bir öğretmene 4, Akdeniz Bölgesinde 6 öğrenci düşmesine karşın, Doğu Anadolu Bölgesinde 30, Karadeniz Bölgesinde 32 ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 34 öğrenci düşmektedir. Bölgeler arasında bir dersliğe düşen öğrenci sayısı açısından belirgin farklar olmamasına karşın bir öğretmene düşen öğrenci sayısının bu kademe için yüksek olduğu görülmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirtilen öğrenci başına düşen eğitim harcamalarına bakıldığında, okul öncesi eğitiminde kamu ile özel okulların öğrenci maliyetlerin arasındaki farkın büyüklüğü dikkat çekmektedir. Kamu okullarında öğrenci başına 145 dolar düşerken, özel okullarda 2393 dolar düştüğü görülmektedir. Ancak kamudaki maliyetin bu kadar düşük olması mümkün görülmemektedir. Bilindiği gibi, kamunun sunduğu okul öncesi eğitimi hizmetlerinde anasınıfı uygulaması çok yaygındır. Anasınıfları ilköğretim okullarının bünyesinde. Anasınıfları için yapılan harcamaların bir bölümünün ilköğretim bütçesinden karşılanmasının sonucu olarak okul öncesi eğitimdeki öğrenci maliyetinin düşük çıktığı tahmin edilmektedir.¹⁹²

¹⁹¹http://ooegm.meb.gov.tr/dokuman/dunya_bank.pps. 24.03.2007.

¹⁹²Başbakanlık DPT IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara, 2006, s. 40.

SONUÇ

Okul öncesi eğitimin ortaya çıkışı ve bu eğitim kurumlarının yaygınlaşmasında rol oynayan faktörler incelendiğinde, farklı ülkelerde okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasının, bazı ortak temellere dayandığı görülmektedir. Kadının iş hayatına katılımının artması, aile kurumlarının küçülmesiyle birlikte çocuğa bakma sorununun ortaya çıkması, savaşların oluşturduğu olumsuzlukların giderilmeye çalışılması, bilim dünyasında meydana gelen gelişmelerle 0-6 yaş döneminin önem kazanması gibi temel etkenler, okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşmasında rol oynamıştır.

Tablo 1. Çalışmada yer alan ülkelerin okul öncesi eğitim durumları

Ülkeler	Okul Öncesi Eğitimin İlk Uygulanmaya Başlaması (Yıl)	Kadınların Çalışma Oranı (%)	Okullaşma Oranı (%)	Eğitime Katılım Durumu	Okul Öncesi Sınıflardaki Öğrenci Sayısı	Eğitime Ayrılan Toplam Pay (%)	Okul Öncesine Ayrılan Pay (%)
Amerika	1850	69,8	55-95	İsteğe Bağlı	18-20	15,3	-
İngiltere	1816	69,6	59	İsteğe Bağlı	20-25	12,1	4
Fransa	1767	63,7	100	İsteğe Bağlı	Sayıyı müfettişler belirler	10,9	12
Almanya	1802	66,1	73-96	İsteğe Bağlı	12-25	9,8	8
İtalya	1907	50,6	98,7	İsteğe Bağlı	15-25	9,6	10
Türkiye	1912	26,5	18	İsteğe Bağlı	20-30	-	0,28

Kaynak: OECD. Org, UNESCO. Org. 2005 verilerinden alınmıştır.

Özellikle Avrupa ülkelerinde bu eğitim kademesinin %100'lere yakın oranlarda okullaşması, ekonomik yönünden gelişmişliğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak bu eğitim kurumlarının ilk ortaya çıktıkları ülkeler olarak da düşünüldüğünde, bu eğitime erken tarihlerde başlayarak daha fazla gelişim sağlandığı söylenebilir.

Almanya, İtalya, İngiltere gibi ülkelerde bu eğitim kademesinin gelişmesine etki eden birçok tıp uzmanı, sosyal reformcu ve eğitimci olmuştur. Froebel, Montessori, Owen gibi bu alanda öncü sayılan kişilerin çabaları, başta yaşadıkları ülkeler olmak üzere birçok farklı ülkeyi etkilemiş, fikirleri

benimsenmiş, ortaya koydukları yöntem ve yaklaşımlar uygulanarak günümüze değin gelinmiştir.

Okul öncesi eğitim açısından ele alındığında savaşların bu kurumların çoğalmasında olumlu etkilerinin olduğu söylenebilir. I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı tüm dünyayı etkilemiş, özellikle birçok çocuğu yoksul ve kimsesiz bırakmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunda ortaya çıkan tablo incelendiğinde, cephede ve cephe gerisinde yaşanan insan kaybının çok yüksek rakamlara ulaştığı görülmektedir. Savaş devam ederken özellikle savaş gerisinde, savaş sanayiinde kadınların çalıştırılması, bu ailelere mensup çocukların bakımlarını üstlenen sanayi kuruluşlarının yakınlarında ya da bünyelerinde de çocuk bakım merkezleri kurulmasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

Savaş cephelerinde ölen insanların tamamına yakını ise erkeklerdir. Bunun sonucunda özellikle savaşın aktif rolünü üstlenen devletlerdeki kadınları ekonomik sıkıntıların üstesinden gelebilmeleri için çalışma ortamına sürüklemiştir. Yine bu savaşa katılan çoğu devlette sanayileşme çabaları artmış ve kadınlar bu sanayileşmede görev almaya başlamışlardır.

Bu durum okul öncesi çağda olan çocukların bakım, korunma ve eğitim ihtiyacını karşılamak için, okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşmasını hızlandırmıştır. Ayrıca savaşta evsiz-yurtsuz, anne-babasız kalan küçük yaştaki çocukların bakım ve korunması için de çeşitli ulusal ve uluslar arası kuruluşların çabaları da okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşmasında rol oynayan faktörler arasında yer almıştır.

Okul öncesi eğitimde bazı ülkelerde ortaya çıkan tarihsel süreç ve günümüzdeki mevcut durum incelenirken, geçmişten gelen ve hala günümüzde devam etmekte olan sorunların da mevcut olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimde tarihsel gelişimleri incelenen Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya gibi okullaşma bakımından üst sıralarda olan ülkelerde dahi nitelik sorunu, fırsat eşitliği, program, personel ve personelin niteliği gibi sorunların belli ölçülerde devam ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, çeşitli uluslar arası toplantılarda çocuklarla ilgili görüşmeler ve ortaya çıkan sonuçlarda eğitime yönelik olumlu gelişmeler gözlenmekte ancak yeterli olduğu söylenememektedir.

Okul öncesi eğitimin bu ülkelerde genelde isteğe bağlı olması, katılımın sürekliliğini ve artmasını engelleyebilmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarının bazı türlerine katılımın ücretli olması, okul öncesi eğitimi olumsuz etkileyen sorunlardan biri olarak ele alınabilir.

Ebeveynlerin, okul öncesi çağın önemine ve bu kurumlara katılımı kazanılacak becerilere karşı olumsuz bakış açıları, okul öncesi eğitimin genel sorunlarından biri olarak görülmektedir. Donanım, program, personel gibi sorunlar hemen hemen tüm ülkelerde görülebilen ve aşılması gereken sorunlardır.

Yukarıda belirtilen sorunlar genel olarak farklı ülkelerde görülen sorunlar. Bu sorunların tamamının ülkemizde görülmesiyle birlikte, bu sorunlara eşlik eden farklı sorunlar da karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi eğitimde geçmişten günümüze tarihsel gelişimleri incelenip, günümüzdeki mevcut durumları ortaya koyulmaya çalışılan ülkelerle karşılaştırıldığında, ülkemizde her şeyden önce okullaşma ve katılım oranları açısından büyük farklılıklar görülmektedir. Fransa, Almanya, İtalya gibi ülkeler, %90'ların üzerinde bir okullaşma gerçekleştirmiştir. Ancak ülkemiz bu oranların çok gerisindedir. 2006 yılı itibariyle okullaşma oranımız %18 civarındadır.

Ülkemizde çağ nüfusunun çok büyük bir oranı bu kurumlardan faydalanamamaktadır. Hem kurumlar hem de imkânlar açısından bakıldığında, bölgeler arasındaki nicel ve nitel farklılıklar ülkemizdeki diğer bir sorundur. Ülkemizde hizmetin sadece kurum merkezli olması, ayrıca 4-6 yaş grubuna daha fazla ağırlık verilmesi, diğer okul öncesi yaş gruplarının ihmal edilmesine neden olmaktadır. Öğretmen ve diğer personel, okul ve araç-gereç sayısında, sağlık hizmetleri, iklime dayalı ulaşım, rehberlik ve denetimle ilgili yetersizlikler gibi sorunlar da henüz aşılmamış durumdadır.

Bütün bunlara rağmen günümüzde hem Milli Eğitim Bakanlığı hem de veliler, okul öncesi eğitime daha duyarlı hale gelmiştir. Ülkemiz açısından 21. yüzyılın okul öncesi eğitim ihtiyacını karşılamakta yetersiz olunmasına rağmen bu gelişme olumlu bir gelişme olarak görülebilir.

Ekonomik imkânlar ölçüsünde talebin karşılanabilmesi için, her yıl yeni okul öncesi eğitim kurumları açılmaktadır. Ancak bu çalışmalara sadece devletin katılması okul öncesi eğitimin yukarıda değinilen sorunlarını çözmeye

yetmemektedir. Bunun yanında, kitle iletişim araçları, sivil toplum kuruluşları, iş dünyası, üniversiteler vb. kurumlarında çeşitli kampanyalar düzenleyerek halkı bilinçlendirmesi ve değişik türlerde desteklerle okul öncesi eğitimin sorunlarını çözmeye yardımcı olmaları gerekmektedir.

Türkiye’de okul öncesi eğitim daha çok devletin imkânları ve velilerin katkılarıyla gerçekleşmektedir. Okul öncesi eğitim sorunlarının daha kısa sürede çözülebilmesi için, halka önemini kavratma da kitle iletişim araçları ve sivil toplum kuruluşları, kaynak temin etme de iş dünyası, nitelikli eleman yetiştirme de üniversiteler etkilerini artırarak sürdürmelidirler.

ÖNERİLER

Araştırılan ülkelerin genelinde görülen hemen bütün sorunlar bizim ülkemizde de görülmektedir. Başta okullaşma oranı olmak üzere okul öncesi eğitimden yararlanan öğrenci sayısı, kaynak, araç-gereç vb. alanlarda incelenen ülkelerden gerideyiz. Bu nedenle bu araştırmanın sonucunda verilebilecek önerilerin çoğu ülkemize yönelik olacaktır. Bu bilgiler ışığında şu öneriler ileri sürülebilir:

1) Ülkemizde okul öncesi eğitim veren hizmet öncesi kurumlarla yani genel olarak üniversitelerle okullar arasında iletişim istenilen düzeyde değildir. Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumlarıyla işbirliğinin artırılması bu alanda ortaya çıkabilecek eksikliklerin önceden tespit edilip çözülmesinde etkili olabilir.

2) Ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına göndermeme nedenlerinin biri de bu kurumların çoğunda aileden destek beklenmesidir. Bu anlamda okul öncesi eğitim parasız ve 6 yaş grubundaki çocuklara zorunlu hale getirilebilir.

3) Okul öncesi kurumlarına harcanan paranın devlet tarafından karşılanması için girişimlerin artırılması, yerel ve merkezi yönetimlerin katkılarının sağlanması bu kurumlara katılımın artmasında etkili olabilir.

4) Yaygın olarak yararlanan okul öncesi eğitim kurumları olan ana sınıflarının okul bünyesinde yapılması hızlandırılarak, tüm ilköğretim okulları bünyesinde açılması zorunlu hale getirilip, durumun kâğıt üzerinde kalmaması için denetim artırılabilir.

5) Okul öncesi eğitim kurumları hitap ettiği yaş grubunun özelliklerinden dolayı dikkat ve özenle hazırlanmış alt yapı gereksinimi duyar. Ancak bu kurumlar çoğu zaman maddi imkânsızlıklardan dolayı gereken yapıya kavuşamazlar. Bu durumda, devlet kaynaklarının yanı sıra özel sektör sahipleri, kişi ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri gibi farklı kaynaklardan faydalanılabilir.

6) Çalışan annelerin çocuklarına yakın olma, çocuğun psikolojik olarak anneden ayrılma kaygısını yaşamama gibi durumları önlemek için bütün kurum ve kuruluşların bünyesinde ana sınıflarının açılması için ilgili birimlerle iletişim sağlanarak ana sınıfları yaygınlaştırılabilir.

7) Belli dönemlerde okul öncesi eğitiminin önemi ve ehemmiyeti açısından veliler için çeşitli panel ve seminerler verilebilir.

8) 21. yüzyılda yaşamda çok büyük bir yer edinen medyanın, okul öncesi eğitim kampanyalarını desteklemesi sağlanabilir.

9) İlgili birimlerin işbirliği ile okul öncesi çağ nüfusunun tespit edilmesi yoluna gidilmesi, ihtiyacın tespiti ve giderilmesi yolunda bazı önlemlerin alınmasında yararlı olabilir.

10) Okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren kurumların nicelik ve nitelik yönünden ele alınarak değerlendirilip, sürekli dönüt-düzeltilme yapılması, bu alandaki öğretmen sorununun çözümünde etkili olabilir.

11) Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin eğitsel faaliyetlerden çok çeşitli temizlik ve bakım gibi faaliyetlerle uğraştıkları bir gerçektir. Bu durumun düzeltilmesinde özellikle fakir bölgelerdeki okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlere yardımcıların tahsis edilmesi eğitsel faaliyetlere daha fazla zaman ayırmaları sağlanmalıdır.

12) İncelenen ülkelerin hemen hepsinde çeşitli oranlarda görülen bölgeler arasındaki nitelik ve nicelik sorunlarının giderilmesi, kalitenin ve sayının aynı oranlara yaklaştırılması için çeşitli tedbirler alınması bu kurumların gelişimi açısından yararlı olacaktır.

13) Eğitimde rehberlik hizmetlerinin önemi artık tartışılmayacak boyutta kavranmıştır. Ancak bu hizmetlerde çoğu zaman okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenler yalnız bırakılmakta, bu kurumlarda rehber öğretmenler atanmamaktadır. Bu konuda hassas olunması çocukların küçük yaşlarda etkilenebilecekleri sosyal-duygusal problemlerin üstesinden gelmelerinde yardımcı olabilir.

14) Ülkelerin ve bölgelerin temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, öğretim dönemlerinin bu ihtiyaçlar doğrultusunda ayarlanması sağlanabilir.

15) Çeşitli uluslar arası kuruluşların yaptıkları çalışmaların okul öncesi eğitim alanında da yoğunlaştırılması, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında ülkeler arası diyalogla daha iyinin aranması açısından etkili olabilir.

16) Ülkemizde okul öncesi eğitimin sorunlarının giderilmesi açısından, bu araştırma kapsamında incelenen ülkelerin okul öncesi eğitim sistemlerinden de yararlanılabilir.

17) Dili güzel ve etkili konuşmada çocukluk yılları önem arz etmektedir. Ülkemizde de bu alana yönelik etkinliklerin artırılması ve bunun yanı sıra, bu alanda görev yapacak öğretmenlerin doğru ve güzel konuşmaları etkili olabilir.

18) Sosyal entegrasyonun sağlanması için bulunulan çevreye yönelik etkinlikler düzenlenebilir.

19) Okul içi ve okul dışı faaliyetlerin rahat, bireysel farklılıklara uygun olarak yapılabilmesi için programların esneklik özelliklerinden daha fazla faydalanılabilir.

BİBLİOGRAFYA

2006 Mali Yılı Bütçesine İlişkin Rapor. Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2005.

14. Milli Eğitim Şurası. Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 27-29 Eylül 1993.

Aktaş, Yaşare. Okul Öncesi Dönemde Matematik Eğitimi. Adana, 2. Baskı, Nobel Kitapevi, 2004.

Akyüz, Emine. Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 2000.

Akyüz, Yahya. “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi”. Milli Eğitim Dergisi, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, Sayı: 132, 1996.

..... Türk Eğitim Tarihi. Ankara, 9. Baskı, Pegema Yayıncılık, 2004.

Arslan, Mehmet. “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu”. Ankara, Milli Eğitim Dergisi Sayı: 167, 2005.

Aytaç, Kemal. Avrupa Eğitim Tarihi. İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, No: 58, 1998.

..... Çağdaş Eğitim Akımları. Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi, 1981.

..... Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 143, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985.

Barkçin, Fatma. “DPT Çalışmaları ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Okul Öncesi Eğitimin Yeri”. Eskişehir, YA-PA 7. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 1991.

Barzun, Jacques; Graff, Henry F. (Çev: Fatoş Dilber). Modern Araştırmacı. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara, Nuro Matbaacılık, 1997.

Başal, Handan Asude. Okul Öncesi Eğitimine Giriş. Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1998.

Başbakanlık DPT IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı. 1979-1983, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1979.

..... **IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı.** Ankara, DPT, 2006.

..... **II. Beş Yıllık Kalkınma Planı.** 1968-1972, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1973.

..... **VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı.** 1995-1999, Ankara, DPT Yayın No: 2174, 1995.

..... **VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı.** Ankara, DPT, 2000.

Başgöz, İlhan. Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk. Kültür Bakanlığı Başvuru Kitapları, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1995.

Berktin, Cezmi Tahir. Eğitim Amaçları, Çocuklarımız ve Biz. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1969.

Bertram, Tony; Pascal, Christine. "The OECD Thematic Review of Early Childhood Education and Care: Background Report for The United Kingdom". <http://www.oecd.org/copyr.htm/01.01.2007>.

Büyükkaragöz, Savaş. "Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşım: Proje ve Türkiye'deki Uygulamalar". Ankara, 10. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 1994.

Comparative Indicator of Education in The United states and Other G8 Countres: 2004. February 2005.

<http://www.education.gov.fr/bo/2002/hs1/maternelle.htm>.19.03.2003.

Cramer, J. F.; Browne, G. S. (Çev: Ferhan Oğuzkan). Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1974.

Cumhuriyet Döneminde Eğitim. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi Atatürk Kitapları. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Çağdaş, Aysel. Anne-Baba-Çocuk İletişimi. Konya, Eğitim Kitapevi Yayınları, 2003.

Decker, Celia A.; Decker, John R. "Planning and Administering Early Childhood Programs". Upper Saddle River, New Jersey Columbus, Ohio, Prentice Hall, 2001.

Demir, Özden. "Anasınıfı Programının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Demirel, Özcan; Kaya, Zeki (Editörler). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara, Pegem Yayıncılık, 2001.

Demirel, Özcan. Karşılaştırmalı Eğitim. Ankara, Kardeş Kitap ve Yayınevi. 1998.

Demiriz, Serap ve Diğerleri. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanım. Ankara, Anı Yayıncılık, 2003.

Early Childhood Education and Care Policy in Italy, OECD Country Note. May 2001. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Education at a Glance 2004. Briefing note-İtaly. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Erbaş, Suzan ve Diğerleri. Okul Öncesi Dönemde Fen Öğretimi. Bursa, Hünkar Ofset Matbaacılık, 2002.

Erdoğan, İrfan. Çağdaş Eğitim Sistemleri. İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2003.

Ergin, Osman Nuri. Türk Maarif Tarihi. Cilt 1-2. İstanbul, Eser Matbaası, 1977.

Erginer, Aysun. Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri. Ankara, Pegem Yayıncılık, 2006.

Eurydice/Cedefop. "Structure of education, initial training and adult education systems in Europe". Germany 1999, 2000.

http://www.eurydice.org/About/En/frameset_objectives.html. 12.12.2006.

Financial Resources for Lifelong Learning: Evidence and Issues. "Lifelong Learning as an Affordable Investment International Conference Organised by The Organization for Economic Co-Operation and Development, and human Resources Development Canada". Ottawa, 7-8 December 2000. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Goffin, G.S. "Curriculum Models and Early Childhood Education". New York, Macmillan Collage Publishing Company, 1994.

Gökçe, Birsen. Toplumsal Bilimlerde Araştırma. Ankara, Savaş Yayınları, 1992.

Gülcan, Murat Gürkan. AB ve Eğitim Süreci, AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları, Yapısal Uyum Modeli. Ankara, Anı Yayıncılık, 2005.

Haktanır, Gelengül. Farklı Ülkeler ve Okul öncesi Eğitimde Farklılıklar. Ankara, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, 2005. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/haktanir.htm>. 14.02.2007.

Hollis, L. Y.; Felder, B. D. (Akt: Yaşare Aktaş). *Recreational Mathematics*. New Jersey, Ninth Edition, Upper Saddle River, Prentice –Hall, 1982.

<http://www.turkcebilgi.com>, 25.01.2007.

<http://www.meb.gov.tr/istatistik/>, 05.04.2007.

http://ooegm.meb.gov.tr/dokuman/dunya_bank.pps. 24.03.2007.

Işım, Mehmet Ali. Upanışadlar, “Tanrının Soluğu”. İstanbul, Dergâh Yayınları, 1976.

Kanad, H. Fikret. Kısaltılmış Pedagoji. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1977.

Kantarcıoğlu, Selçuk. Anaokulunda Eğitim. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1973.

Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara, Tekışık Web Ofset Tesisleri, 1998.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.

Kartal, Hülya. “Okul Öncesi Eğitimin Fransa’daki Tarihsel Gelişimi ve Bu Güncü Durumu”. Ankara, Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı: 2, Bahar 2005.

Key Topics in education in Europe. The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns. Reforms of the teaching profession: a historical survey (1975-2002), Supplementary report, Volume 3. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Koçer, Hasan Ali. Eğitim Tarihi (İlk Çağ). Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1980.

Kwon, Young-Ihm. “Changing Curriculum for Early Childhood Education in England”. <http://www.cmec.ca/stats/pcera/syposium>. 12.01.2007.

..... “A Comparative Analysis of Preschool Education in Korea and England”. *Comparative Education* Volume 39 No: 4, November 2003. <http://taylorandfrancis.metapress.com/home/main.mpx>. 21.12.2006.

Larose, François; Terrise, Bernard; Bedard, Johanne; Karsenti, Thierry. “Preschool Education Training: Skills for Adapting to a Changing Society. 2001” Quebec City, Pan-Canadian Education Research Agenda (PCERA) Symposium,

Teacher and Educator Training, Current Trends and Future Directions, Universite Laval, May 22-23, 2001.

Lascarides, V. Celia; Hinitz, Blythe F. History of Childhood Education. New York, Falmer Press, 2000.

Lillard, Paula Polk. A Modern Approach Montessori. New York, Schocken Books, 1977.

Makarenko, Anton S. (Çev: Dumrul Cemgil). Çocuk Eğitimi. İstanbul, Sorun Yayınları, 1987.

MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı. “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu”. Okul Öncesi Eğitimi. Ankara, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 1977.

MEB Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü. Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin). Ankara, Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2006.

Mialeret, Gaston (Akt: Poyraz; Dere), Dünyada Okul Öncesi Eğitimi. Ankara, Okul Öncesi Eğitim Dergisi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 1977.

Montessori, Maria. (Çev: Güler Yücel). Çocuk Eğitimi, “Montessori Motodu”. İstanbul, Sander Yayınları, 1982.

Morrison, George S. Early Childhood Education Today. Melbourne, Merrill Publishing Company, 1988.

National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms. 2006 Edition. <http://www.eurydice.org>. 12.12.2006.

..... **France**, 2005 Edition. <http://www.eurydice.org/>. 02.11.2006.

..... **Italy**, 2006 Edition. <http://www.eurydice.org/>. 02.11.2006.

New, R. S. “Early Child Care and Education, Italian Style: The Reggio Emilia Daycare and Preschool Program” ERIC, ED 319483. 1989.

OECD Early Childhood Policy Review 2002-2004 Background Report. Germany. <http://www.cmec.ca/stats/pcera/syposium>. 12.01.2007.

..... **Thematic review of Education and Care Policy, Background Report.** United States of America. <http://www.oecd.org/home> 12.01.2007.

Oğuzkan, Şükran; Oral, Güler. Kız Sanat Okulları İçin Okul Öncesi Eğitim. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1995.

Oğuzkan, A. Ferhan. Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1997.

Oktay, Ayla. Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular. İstanbul, Morpa Yayınları, 2005.

..... Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul, Epsilon Yayıncılık, 2004.

Öncül, Naciye. Ana-Babaların Soruları. Çocukları İnceleme Derneği, Amerika Birleşik Devletleri, İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 1974.

Özalp, Reşat (Akt: Yahya Akyüz). Milli Eğitimle İlgili Mevzuat (1857–1923). İstanbul, 1982.

Perry, Bob. “Early childhood numeracy”. <http://www.strategiesforchildren.org> 11.11.2006.

Poyraz, Hatice. Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. Ankara, Anı Yayıncılık, 2001.

Rousseau, J.J. (Çev: Mehmet Baştürk, Yavuz Kızılçim). Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine. Erzurum, Babil Yayınları, 2000.

Rufer, Alfred. Pestalozzi ve Devrim. İstanbul, Ekin Basımevi, 1962.

Ryan Jr., Bernard (Çev: Müge İzmirli), Çocuğum Okula Başlıyor. İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2001.

Savlu, Ahmet Hamdi. Müslüman Ailede Çocuk Terbiyesi. Konya, Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 1978.

Sevinç, Müzeyyen. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar I. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları. 2005.

Starting Strong II: Early Childhood Education and Care. OECD 2006. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Structures of Education, Vocational Training and Adult Education Systems in Europa. İtaly, 2005/06. <http://www.oecd.org/home>. 22.02.2007.

Tekışık, Hüseyin Hüsnü; Karabıyık, Erol Ünal. İlköğretimle İlgili Kanunlar. Ankara, Üner Yayınevi, 1982.

Tekiner, Özcan. “Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Çocuğa Kazandırdıkları”. Ankara, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 132, 1996.

Temel, Fulya. “Okul Öncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, Nisan 2005.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/temel.htm>. 11.02.2007.

Temel, Fulya ve Diğerleri. “Batı Avrupa Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitim”. Ankara, 10. YA-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 1994.

Topbaş, Eriman. Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi. Ankara, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, 2004.

Tuğrul, Belma. “Çocuk Gelişiminde Anaokulu Eğitiminin Önemi”. Ankara, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 62, 2005. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/tugrul.htm>. 27.02.2007.

Turan (Ömeroğlu), Esra ve Şahin (Tezel), Fatma. “İngiltere’de Okul Öncesi Eğitim”. Ankara, 10. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 1994.

Ural, Mehmet. “Ülkemizde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi”. Ankara, IV. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 1986.

Vasconcellos, M. (Akt: Hülya Kartal). “Le systeme educatif Paris”. Bulletin officiel de l’education nationale hors series no: 1 du 14 fevrier 2002 de la Ministere de l Education National, 1999.

<http://www.education.gov.fr/bo/2002/hs1/maternelle.htm>. 19.03.2003.

Wunderlich, Theresia. (Akt: Temel ve Diğerleri) “Kindergartens-Open Kindergartens A Comunity Centre for Parents and Other Adults in the Neighborhood”. International Journal of Early Childhood, 1993. www.emniyet.gov.tr. 25.10.2006.

XVII. Milli Eğitim Şurası. 2006.

Yılmaz, Nahide. Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı. İstanbul, YA-PA Yayınları, 1999.

ÖZGEÇMİŞ

15.03.1978 yılında Erzurum'un Ilica İlçesine bağlı Kahramanlar Mahallesi'nde doğdu. İlk ve ortaokulu aynı mahallede okudu. Lise öğrenimini Ilica lisesinde tamamladı. 1999 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nı kazandı. Aynı bölümden 2003 yılında mezun oldu. 2003 yılı KPSS sınavını kazanarak Erzurum ilinde öğretmenliğe başladı. İki yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda açılmış olan araştırma görevliliği sınavını kazandı. Halen aynı üniversitede Okul Öncesi Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır.